

ARGIA

JULIO IGLESIASEN BAHIKETA

Hipotesien
munduan
beldurra nagusi

NAZIOARTEA

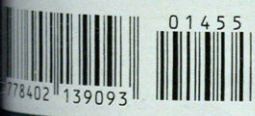
Makilaren bila
dator Haitiko
lehendakaria

EKONOMIA

Luzatu dute
bankuek hipoteka
kredituen amua

XABIER AZKARGORTA

«Nire bizitzako
okaldirik zailena
Boliviara joatea
izan zen»

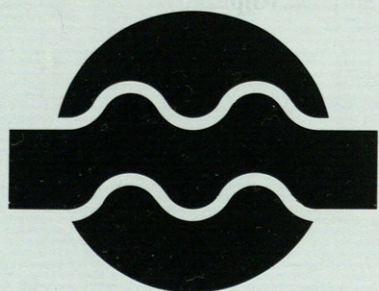
EUSKAL HERRIKO BERTSOLARI TXAPELKETA
TXAPELA AHORA

GAZTEA

eta

EUSKALDUNA

F.M. 102.6

Lekeition	98.1
Ondarroan	92.5
Markinan	96.7
Aramaion	104.9

BIZKAIA

irratia

Klasikoak S.A.ren zehaztapenak

1 993/10/10eko ARGIAren 1.452 zenbakian Ritxi Lizartza jaunak izenpeturiko «Itzulpen bilduma guztien ama... fotokopietan erakusgai» artikulua dela-eta, honako zehaztapen hauek egin nahi ditu Klasikoak S.A.k:

- 1.- Klasikoak S.A. elkarteak ez duela inolako zeirkusirik EIZIEI erakundearekin.
- 2.- Klasikoak S.A. elkarteak bere lan bileran erabaki zuen produkzio eta salmenten artean sortutako etekinak berriro «Pentsamenduaren Klasikoak» bilduman berrinbertitzea, beraz horrela ulertu behar da lukro-asmorik gabeko elkartea izatea.
- 3.- Klasikoak S.A.k zuzeneko harremanak izan ditu hasieratik, bai Eusko Jaurlaritzarekin, bai EIZIErekin eta bai EHurekin bilduma desberdinetan titulurik ez errepikatzeo eta gaur egun ere koordinazio-lan horretan dihardugu.

4.- «Pentsamenduaren Klasikoak» bildumaren hedapena nagusiki harpidetza bidez egitea izan da Klasikoak S.A. elkartearen asmoa; horretarako hiru harpidetza era eskaini dira lehen argitaraldiko berrogeita hamar obrentzat: 150.000 pezeta eskura ordainuz gero; 160.080 pezeta urtean behin ordainuz gero (5 urte); 183.700 pezeta hilero eta liburuka ordainuz gero. Harpidetza-era horren arabera, batez besteko 3.000, 3.201, edo 3.654 da liburu bakoitzaren prezioa.

Guztiarekin ere, ale banaka batzuk liburudendatan banatu dira, norbaitek harpidetza egin gabe titulu jakinen bat erosi nahi izanez gero, aukera hori ere izan dezan; baina kasu horretan harpidetza bidez erosita baino garestiago gertatzen da liburu bakoitza.

Andoni Iriondo
Klasikoak S.A.ko zuzendaria

Etikari lastreak kenduz

MORALAREN zientziak ikertzen duena da jarduera ona edo gaiztoa den. Eta da gaiztoa, norberak egindakoak, ezagupenakin, lagun hurko bati gaitz egiten diotenean.

Seksuaren inguruan ikasi dugun moralak baina ez dauka bere jatorria zientzia moralean, eta bai patriarkadoan. Eta ahaidego mota hau sortua da oso lotuta jabego pribatuaren garatzearekin, zeinak eragiten baitu elkarren arteko etsaitasuna, eta hor gizonak dira borrokalari, eta lehiatar. Nola

jabeak, heredentziari begira, ezagutu behar duen zein den bere semea, andra derrigorrez *garbia* izatera behartuta dago. Eta hola.

Beraz, moral seksualak lotuta dago zuzenki harreman ekonomikoei, eta koiunturalki bakarrik itsatsia izan da moralaren zientzian.

Neretzat, eta baiestatuz moralaren unitertsaltasuna, seksubideak, edozein jardueretan bezala, izan daitezke onak edo gaiztoak. Baina berez ez dute zer ikusirik moralaren zientziarekin, eta etikarekin.

Eta engainua da gaiztotasuna holako jardueretan ikustea, atentzio desbideratuz beste hamaika jarduera inmoral askotatik.

Lastre hau moralaren zientziari kenduz, nere ustetan, jorratu ahal da morala; zale-tasuna egotera, mistizismoaren azken bu-ruetaraino ere.

Eta nik esan nahi dut, nere aldetik, nere ikuspegitik, eta pentsabide honekin zerurik badago zeruarekin amesten, gay mugimendua edo lesbianena edo dena delakoa horretaz, moralki berez ez direla gaiztoak. Ez onak ere, neutroak baizik. Erabilera horretan delituak daudelarik, normala den moduan. Jarduera gaiztoak.

Oharra: perspektiba berri honetatik begiratua, ematen du herri indijenetak ohi-turak eta bizimodua, moral edo politika aldetik, greziar kristau zibilizazio honetakoak baino garatuagoak dirtela, edo ho-beak.

R.G.
Soraluze (Gipuzkoa)

H I R U G A R R E N B E G I A

Bururik ez eta txapela nahi

LORCAK berak ezin ego-kiagoa iritziko lioke azken azalari. Udazkena iritsi dela ohartu ez eta gu alaitasunean irmo, berde eta deigarri. Ale honi dagokionez, behintzat, ezin esango digute ikusten ez denik, bestelakorik agian, bai-na ikusi...

Erreportaia irakurrita beste-rik pentsatu beharko balitz ere, argazkiei begira guk atera di-tugun ondorioak oso bestela-koak dira. Espioitza, alegia. Aipatu aipatzen dira: «2 mili-metroko diametroa duten ka-merak, telefono elkarrizketak eta beste geletako soinua jaso eta graba ditzaketen aparai-

luak; gutunak irakurtzeko es-praiak; laser izpien bidez lor-tutako irudi eta soinuak, inge-nieritzako sistema elektroni-koak...». Hitz eta hots handiko tramankuluak denak. Ziur.

Lasai egon daitezela zer ez-kutatua duten enpresak. Guk ikusi ditugun tresnei ez diete, ez, beldur handirik izan behar. Erreportaia apainduz datorren argazkian maleta ikus daiteke, arrunta, grabagailu, entzungai-lu eta kaset antzeko batekin. Puntako teknologia. Horiekin batera tokirik ez zuten beste argazki batzuk ere ikusi ahal izan ditugu, eta horiek eraman gaituzte arestian aipatutako

uste horretara. Lasai. Gaur egun edozein mukitsuk me-gadrive, sega eta segaondoak direla, espioi profesional hauetako edozein gaindi de-zake. Teknologia aldetik be-deren. Kaset arruntak, gure kazetari ausarten moduko grabagailuak... Gerta liteke guri, ustez norbait, beren hau-rren jostailuak erakutsi izana (ausaz gu ere industri espioiak ginen ustetan); gainontzean, esandakoa, ez jarri sosik alerik ere tresna beldurgarria ba-beserako (espioitza adibideak, bestalde, gehientsuenetan an-tzekoak dira: paperak eraman, ikusitakoa antzeratu, langile

edo nagusiren batek saldu...).

Filme bat kontatu ote digute? Onartuz ezatabaidagarria dela, barrenak tarteka ere agintzen du, agintzen duenez, eta ezin izan dugu bukaera al-dera ikusitako titulu bat ko-mentatu gabe utzi. **A. Garitanoren** ahogozo gustuak jakin nahi eta **Athletic jokoz kanpo** titulua paratu digu ka-zetariak. Zuri-gorrien artean inork ez al dio golik sartzen ahal zartagin bati? Bizkaitar erara ere ez? Edo agian kazetari donostiartuak sartu nahi izan digu gola?

MIKEL ELORZA

8. Uztailaren 5a geroztik dago bahituta Julio Iglesias Zamora ingeniaria. Hipotesien munduan beldurra nagusi.

AITZIBER YARZA.

12. Politika ttanttika.

14. Nazioarte kronika. LUKAS MARTINEZ.

16. Urriaren 30erako Aristidek Haitin izan beharko luke.

Erlojuaren aurkako lasterketa. XABIER LETONA.

18. Nazioarte ttanttika.

20. Interes tipoen gerran jar ezazu kaskoa.

MYRIAM GARTZIA.

22. Xabier Azkargorta: «Nire bizitzako jokaldirik zailena Boliviara joatea izan zen». AMAGOIA IBAN.

27. Euskal Herriko Bertsolari Txapelketari buruzko gehigarria. ARGIA.

59. AEDren hamargarren urteurrena.

Guk euskaraz zuk zergatik ez. XABIER LETONA.

66. Kultura kronika. J.J. PETRIKORENA.

68. Kultura Agenda.

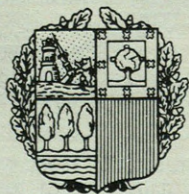
70. Argitalpenak.

72. Kultura ttanttika.

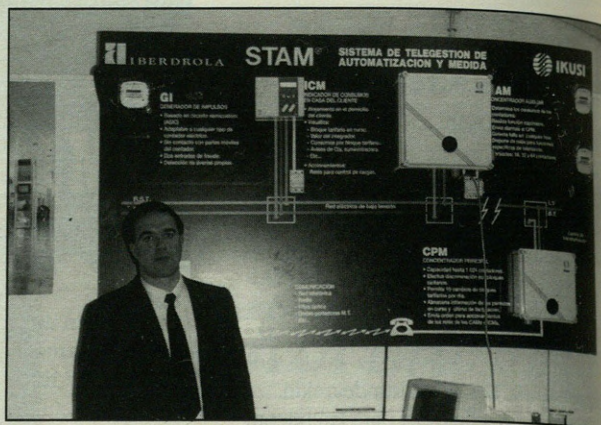
74. Aukeran.

64. Denborapasa.

66. Ekonomian bila itzazue emaitzak. ALFONDO EIRE.

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

POLITIKA: Julio Iglesias Zamora ingeniari donostiarra uztailaren 5ean bahitu zuen ETA erakundeak. Bahitu zutenetik ETAn 500 milioi pezeta eskatu zituela aipatu da etengabe eta familiak ordaindu dela ere ziurtatzen ematen da. Orain hipotesiak Julio Iglesias ez askatzeko izan daitezkeen arrazoen ingurukoak dira. Giro honetan, beldurra ere nabaria da, bahiketa nola amaituko den jakin ahal ez izateak dakarren beldurra. / **8**

HERRIETAKO EUSKARA ELKARTEAK:

Arrasate Euskaldun Dezagun elkarteak bere 10. urteurrena betetzen duela eta, berriro dakarkizuegu herrietako euskara elkarten gaita. Arrasaten euskararen garapenaren giltzarritako batzuk eskaintzen dizkizuegu batetik. Bestetik, Arrasaten bertan asteburu honetan burutuko diren Herrietako Euskara Elkarteetako lehenbiziko jardunaldiak direla eta, hauen zailtasun, erronka eta egoerari buruzko osagai nagusiak bildu ditugu. / **59**

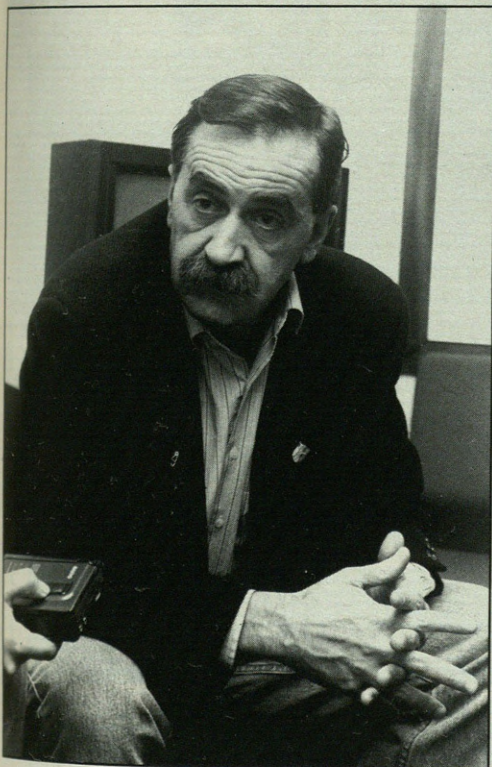
Gipuzkoako Foru Diputazioa
Kultura eta Turismo Departamenduak

Aldizkari honek Nafarroako Gobernuaren
laguntza jaso du

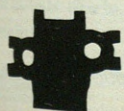

BERTSOLARITZA: Urriaren 31n abiatuko den Bertsolari Txapelketa Nagusia 40 partehartzaile arituko dira abenduaren 19an izango den finalerako txartela lortu asmoz. Txapelketaren inguruko xehetasunak bildu ditugu 32 orrialdetan bertso saio baten egitura erabiliz. Agurra egin ondoren, banaka, binaka jarri ditugu bertsolariak; puntu eman diegu; azkena; gartzelako gaia ere landu dute; eta hamarreko handian, mahai baten inguruan bildu ditugu mundu honetako protagonistak txapelketaren beharra aztertzeiko. **27**

XABIER AZKARGORTA:

Berrogei urteko azpeitiar hau zalantzarik betirik joan zen Boliviara eta sonaz gainezka itzuli da. Medikua eta futbol entrenatzailea. Boliviako «bibotetzar sexyena», bertakoek deitzen dioten bezala. Baina Azpeitira itzultzen denean Patxi tintoreroaren semea da beti ere. Bizitza futbol partidu bat bezala ikusten du, eta une batzuez bere jokaldirik garrantzitsuenak aztertu ditugu. **22**

kutxa fundazioa
fundación kutxa

- gipuzkoa donostia kutxaren
- gizarte-ekintza
- obra social
- de la caja gipuzkoa san Sebastián

JABEA: ZERUKO ARGIA, S.A.L.
ZUZENDARIA: Garbiñe Ubeda.
GERENTZIA: Joxe Mari Irazusta.
ADMINISTRAZIOA: Aitor Aznar.
PUBLIZITATEA: Josu Martikorena, Pello Zubiria.
PROMOZIOA: Jose Luis Olaziregi.
HARPIDETZAK: Olatz Korta.
BIDALKETA: Koldo Azkue, Pedro Benitez «Zapa».

ERREDAKZIOA

LASARTE: Joxi Goikoetxea, Amagoia Iban, Alberto Irazu, Juan Jose Petrikorena, Aitziber Yarza.
BILBO: Myriam Gartzia, Xabier Letona.
IRUÑA: Patxi Larrión.
URRUÑA: Ixabel Etxeberria.

ERREDAKZIO LAGUNTZAILEAK

LASARTE: Ritxi Lizartza, Bego Montorio, Jon Odriozola, Joxemi Saizar, Patxi Sarriegi.
BILBO: Maite Artola, Monika Belastegi, Patxi Gaztelumendi, Mikel Lizaso, Nere Portillo, Lierni Uribarren, Arritxu Zelaia, Ainara Zuazabeitia, Aitor Zuberogoitia.
GASTEIZ: Jaione Guridi, Olatz Irizar, Leire Lopez de Aberasturi, Vanessa Sanchez.
IRUÑA: Iñigo Herce, Ixiar Rozas, Ander Usabiaga, Miren Valverde.

KOLABORATZAILEAK

Iñaki Agirresarobe, Joxerra Aizpurua, Gurutz Ansola, Xabier Alegria, Edorta Arana, Hilario Arbelaitz, Gorka Arrese, Mikel Arrieta, Patxi Azpillaga, Juan Mari Arzak, Mikel Asurmendi, Iñaki Barcena, Itxaro Borda, Pablo Cabeza, Sergio G. Cruzado, Jean Louis Davant, Joxan Elosegi, Ramon Etxezarreta, Luis Fernandez, Julian Florez, Ander Gillenea, Garikoitz Garaialde, Joxan Goia, Andres Gostin, Joxe Anjel Iturbe, Joxemari Iturralde, Joxe Lacalle, Josu Landa, Karmelo Landa, Juan Jose Lapitz, Jon Larrañaga, Xabier Lekuona, Emilio Lopez Adan, Iñaki Martiarena «Mattin», Xabier Mendiguren Elizegi, Imanol Murua Uria, Iñaki Murua, Bea Narbaiza, Ihintza Ostolaza, Jaione Ogiza, Joxe Mari Ostolaza, Jesus M. Rodriguez Ibabe, Juanjo San Miguel, Jon Sarasua, Eulogio Talavera «Tala», Arantza Tapia, Txillardegui, Iñaki Uria, Iñaki Uriarte, Fernando Villar, Iñaki Zarata, Patxi Zubizarreta.

HIZKUNTZ ARDURADUNA: Mikel Elorza.
ARGAZKILARIA: Leire Arzuaga.
DISEINUA, INFOGRAFIA ETA MUNTAKETA: Garbiñe Ubeda, Karlos Beristain.

HELBIDEAK

GIPUZKOA: Zirkuitu ibilbidea, 1 eta 2 pabiloiak. 20160 Lasarte-Oria. Tlf: 37 15 45. Faxa: 36 10 48.
BIZKAIA: Zabalburu 2, 1. ezkerre. 48002 Bilbo. Tlf: 410 34 34. Faxa: 410 37 15.
NAFARROA: Iratxe Monegastegia 70, 3. ezkerre. 31011 Iruñea. Tlf: 17 80 78. Faxa: 17 80 77.
IPARRALDEA: Harrobiko Etxea, 64122 Urruña. Fax-Tlf: 47 17 10

LEGE GORDAILUA: NA 80-1963.

ISSN: 0213-909X.

BATZORDE PAREKIDEA: 72562 E.

INPRIMATEGIA ETA FOTOMEKANIKA: Antza, S.A.L.

- Goizeko 10etan: DIANA, herrian zehar (trikitilariak, txistulariak, dultzainariak, gaitariak, fanfarria, hankapaluak)
- 12etan: AEKren EKITALDI NAGUSIA, Argala enparantzan.
- 13etan: DANTZA SAIOA, Argala enparantzan.
- BERTSOLARIAK, ibai ondoko enparantzan.
- 14etan: HERRI KIROLAK, ibai ondoko enparantzan.
- PUENTING eta ESKALADA (14etatik 16etara), polikiroldegian.
- ARTISAUEN ERAKUSKETA (egunean zehar), Juan XXIII enparantzan. Berton izango duzue SUSTRAIAKen txosna talo eta txorizoa dastatzeko.
- 14,30ean: HERRI BAZKARIA, polikiroldegiko pista estalian.
- 15etatik 17etara: Haurren parkea - Txotxongiloak "ORREAGA" Kukubiltxoren karpan - Puzgarriak eskoletan.
- 16etan: KANTALDIA (ANJE DUHALDE, ZATIKI, BITTOR AIAPE, PATXI SAIZ, EITIÑE), Kultur Etxeko parkean.
- 17etan: Antzerkia MASKARADA taldearekin eskoletan (Kukubiltxoren karpan).
- 18,30ean: Erromeria EGANekin.

Guzti honekin batera egun osoan zehar kale animazioa: txistulariak, trikitilariak, dultzainariak, hankapaluak, mimoa, izango da Arrigorriagako kaleetan barrena.

Gehiegitxo agian

KOMUNIKABIDEETAN kalera-tu ondoren, mundu guztiak bazekien polizia frantziarrak Sara inguruan polizi ekintza bat burutzeko asmoa zuela. Esan zena baino astebete beranduago etorri zen, baina hala ere, 21 atxilotu. Komunikabide frantsesek ez bezala, espainiarrek ahoa bete zuten polizi ekintzari laudorioak botaz. «ETaren muga aparatuari kolpe izugarria», «muga aparatua buruak alde egin badu ere, 21 ETakide atxilotuta» eta antzeko baieztapenak eginenez. Kolpe berezia hau benetan, handik hiru egunetara atxilotutako guztiak kalean baizeuden. Baina komu-

nikabideetan azaldutakoaren arabera gaizki egindako gauza bakarra Juan Miguel Mitxelena ez atxilotzea izan zen, atxilotu guztiak kalean zeudene-ko berria oso komunikabide gutxitan aipatu da eta. Batzuentzat muga aparatua erabat suntsiturik dago oraindik, espetxeraturik gabeko deusezte xelebrea.

Mitxelena ez harrapatu izanaren arrazoi gisa, berriz, komunikabideak errudun bezala azaltzea baino errezagorik ez. «Egin» egunkariak urriaren 6an kaleratutako berri baten arabera, Mitxelena atxilotzeko hilaren 9an polizi ekintza bat burutuko zela esa-

nez dei bat jaso zen bertako erredakzioan. Horrela, Mitxelena jakinaren gainean jarritz. Errua, antza denez, komunikabidearena, zenbaitetan Bosle komisarioari ere egotzi bazaio ere. Inor gutxi arduratu da, aldiz, «Egin»-en jasotako deiaren jatorria argitzen, hor egonik guztiaren giltza. Egunkarira deitu zuenak polizia frantziarra zela azaldu zuen, eta honek informazio hori emateko eduki zitza-keen arrazoiengatik inguruan azalpen bakarra eman da, «Le Parisien Libre» egunkariak emandakoa, hain zuzen: negoziatioak bide onetik jarrai dezan eginiko keinu bat izan zela. Beste hipotesirik ez da entzun oraindik, eta askori ikara ematen dion negoziatioa aipatzen duen hipotesi hau baztertzeko asmoa dutenentzat erarik egokiena beste hipotesi bat egitea litzateke.

HAINBESTE soinurekin eginiko ekintza hau ezertan geratu den bitartean, 1992ko martxoaren 20ean soinurik gabe gertatu zen hiru gazteren atxilotetak bere ondorioak izan ditu orain. Ondorio larriak gainera, 10 urtetako espetxe zigorra Renfeko egoitza bati molotov koktel bat botatzea-gatik, 50.000 pezetakako (2.273 libera inguru) kalteak eragin zituen. Beste zenbait delituren ondorioz ezartzen diren zigorrak ikusita gehiegitxo agian. Baina are gehiago zigorraren oinarrietako bat aurpegia erakutsi ez duen lekuko bat denean, ahots soil bat denean. Epaitegiak hasi dira berriro, bigarren aldia baita hau, EAJk aurpegi gabeko testigoen inguruan proposatu eta ziurrenik aurrera aterako den legearekin saioak egiten. Zeresan ugari emango duen legea.

Milaka pertsona bildu ziren Bilboko kaleetan torturaren aurkako bere jarrera azaltzeko. Manifestaldiaren buruan Joseba Arregi, Mikel Zabala, Esteban Muruetagoiena, Mikel Arrastia, Gurutze Iantzi eta Xabier Kalparsororen senitartekoak. Berrito ere ikusi zen Euskal Herriko jende ugari torturatzen jarraitzen dela uste duela, agintariek behin eta berrito hemen ez dela torturatzen ziurtatzen badute ere.

Aitziber Yarza

Uztailaren 5a geroztik dago bahituta Julio Iglesias Zamora ingeniaria

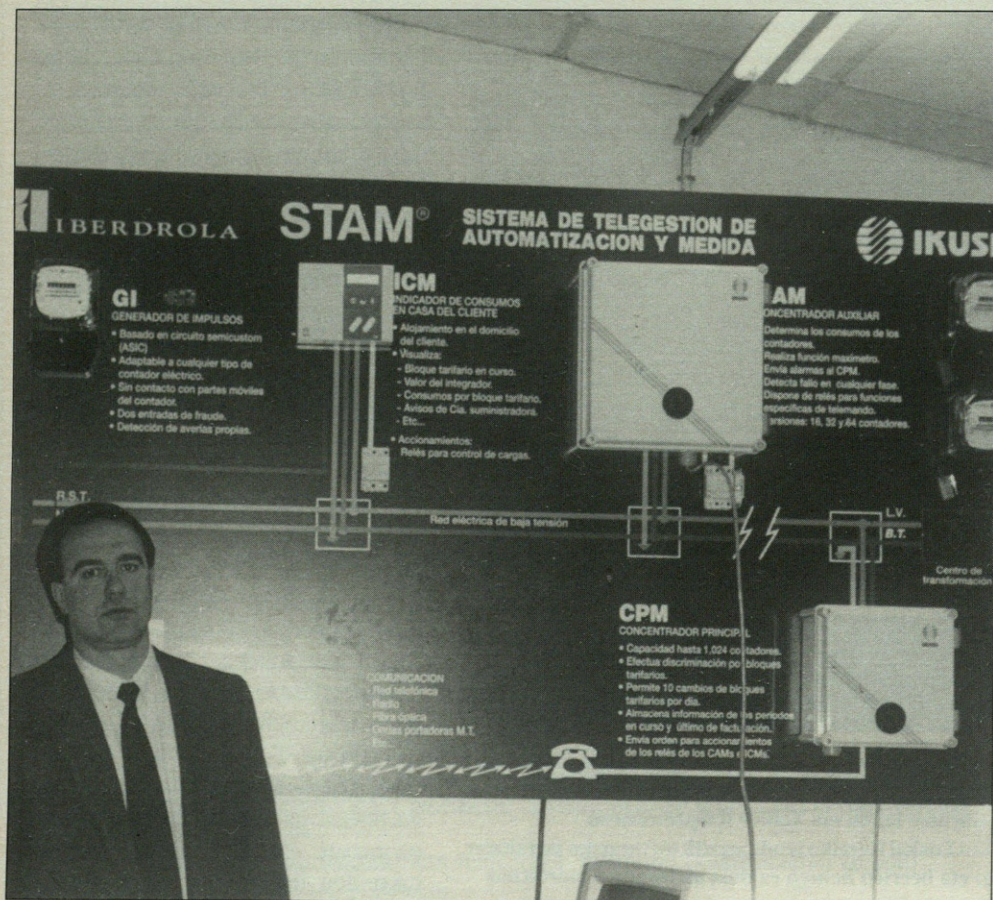
Hipotesien munduan beldurra nagusi

Bahiketa burutu zenetik zurrumurruen munduan mugitu gara.

Komunikabide nahiz politikariek ziurtzat ematen dute bahi-saria ordaindu dela, eta ondorioz, hipotesiak Julio Iglesias ez askatzeko egon daitezkeen arrazoiengatik dira. Hipotesi ezberdinek beldurra eragin dute Iglesias familiarengan eta baita gizarte osoan ere, bahiketaren amaiera desagokiak ekar ditzakeen ondorio larriez ohartuta.

LAU urte igaro ziren ETak bahiketarik egiten ez zenetik, baina uztailaren 5ean Julio Iglesias Zamora lanetik irteten zenean ez zen etxera iritsi. Hasieran, inork ez zekien zer izan zitekeen, baina enpresako jabe den Angel Iglesiasek, Juliores osabak, zerga iraultzailea ez ordaintzeagatik jasotako mehatxuek eta beste zenbait aztarnek, ETak egingutako bahiketa zela gero eta argiago utzi zuten. Azkenik, abuztuaren 3an «Egin» egunkarian argitaratutako agiri batean, Juliores argazki eta guzti, ETak beregain hartu zuen bahiketa.

Guzti hau gertatu zenetik denetarik esan da bahiketa honen inguruan, eta epe ezberdinak egon direla ere esan daiteke. Hasiera batean guztion ahotan izan zen gaia bitartekaritzarena izan zen. Oraindik oso fresko zegoen oroitzapenean maiatzean Alvaro Reizabal abokatuak bitartekari bezala jokatzeari jaso zuen hiru urteko espetxe zigorra. Horregatik, era guztietako hipotesiak azaldu ziren bitartekari nor izango zen esanez. Atutxak argi utzi zuen, «HBko abokatuak luze pentsatuko dute bitartekari lana egin baino lehen».

Julio Iglesias Zamora ingeniari donostiarra bere osabak zuzentzen duen Ikusi enpresak eginiko sistema berri baten aurkezpena.

UZTAILAK 9: Bakearen Aldeko Koordinakundeko hainbat kidek itxialdi bati hasiera eman zioten, Julio Iglesias askatu bitartean iraungo duen itxialdia.

UZTAILAK 12: Milaka pertsona bildu ziren Donostiako kaleetan Ikusiko langileak deitutako manifestaldian, Julio Iglesias askatzea eskatuz.

● Bakearen Aldeko Koordinakundeak ohizko lekuetan kontzentrazioak deitu zituen, astelehenero errepikatu den ekintza.

UZTAILAK 19: Ikusi enpresan hamar minutuko kontzentrazio isila burutu zen. Geroztik, astelehenero egin dute.

UZTAILAK 22: Donostiako kaleetan Ikusiko langileek manifestaldia burutu zuten, ostegunero egin den manifestaldia.

UZTAILAK 28: Lazo urdinaren

kanpainaren aurkezpena egin zen.

UZTAILAK 31: Ikusiko langileek lau orduko itxialdia burutu zuten.

ABUZTUAK 5: Bahiketa hasi zenetik hilabete bete zela, Ikusiko langileek bost lantalde antolatu zituzten.

● Donostiako Udalak Julio Iglesiasek bahituta zeramatzan egunak gogoraziko zituen kartelak jarri zituen udaletxeko balkoian.

ABUZTUAK 13: Donostiako Anoeta estadioaren irekitze ekitaldian Julio Iglesiasen bahiketa gogoratu zen. Berak bete beharreko lekuan kateatutako panpin bat jarri.

ABUZTUAK 31: Kontxako hondartzan plastikozko uso handi bat zabaldu zen, inguruan jendea, kandelak eskuetan, bildu zela.

IRAILAK 4: Julio Iglesias askatzea eskatzeko Plataforma Herritarra sortu zen.

IRAILAK 5: Talde bakezale ezberdinek deituta manifestaldia burutu zen Gasteizen.

IRAILAK 11: Julio Iglesiasen askapena eskatzeko, Plataforma Herritarra deituta, eta Ajuria Eneko Ituneko alderdi ezberdinen babesaz zein beste mugimendu ezberdinen laguntzaz ere manifestaldia egin zen Donostian. Egondako jendearen inguruan kopuru ezberdinak eman ziren, 40.000tik 80.000ra bitartekoak.

IRAILAK 18: Ikusiko langileek lau orduko itxialdia burutu zuten.

URRIAK 2: Ikusiko langileak Donostiako kaleetan bizikleta martxa egin zuten.

URRIAK 12: Bakearen Aldeko Koordinakundeak deituta, giza katea burutu zen Bilboko kaleetan bahiketaren ehungarren eguna bete zenean.

Handik egun gutxira, HBko Mahai Nazionalak azaldu zuen alderdiko kide batzuei Iglesias familiaren inguruko pertsonen bitartekari lana har zezaten eskatu ziotela. Bestetik, familiaren ordezkari gisa agertu ziren zenbait ertzain ere bitartekari-tza eske joan zitzaizkiela salatu zuten. Atutxak, HBren aurkako hitzak erabiliz erantzun zuen, baina ez zuen HBk esandakoa gezurtatu.

Iparaldeko bitartekaria

Gerora, tirabira hauek amaituta, bitartekari pape-rean Ipar Euskal Herriko abertzale bat ari zela esan zuten hainbat komunikabidek, eta Jon Gonzalez abokatuen izena ere aipatu zen. Jon Gonzalezek erabat ukatu zuen, *«Iparaldean ni bezain kontrolatua dagoen pertsona gutxi egongo da»* azalduz. Hala ere, Ipar Euskal Herriko beste norbait

izan zitekeela hipotesiak hor jarraitu zuen.

Bitartekaritzaren kontuak ahaztuta, krisi ekonomiko eta bahiketaren arteko harremanaren aipamena etengabe etorri zen. Politikariak, hainbat sindikatuk eta zenbait enpresarik ere, bahiketa honek krisi ekonomiko areagotzen duela aipatu izan dute. Jon Azua lehendakariordeak Ikusi enpresara eginiko bisitaldian ere azaldu zuen bahiketa honek gaur egungo inbertsioei ez diela kalte egingo, baina bai ordea etorkizunean egin daitezkeenei. Krisi ekonomiko eta bahiketaren artean azaldu nahi izan den harreman horrek tirabirak sortu ditu. Batzuen ustez, bien arteko harremana garbia den bitartean, beste batzuentzat, ardurak desbideratzeko aitzakia gisa erabili izan da.

Ondoren, lazo urdinaren kanpaina etorri zen. Uztailaren 28an aurkeztu zen kanpaina honek zeresan ugari eman ditu. Julio Igles-

siasen askatzea eskatzeko jende ugari erabili ditu lazo urdinak. Eta kaleko jendeaz gain, politikari asko ekitaldi

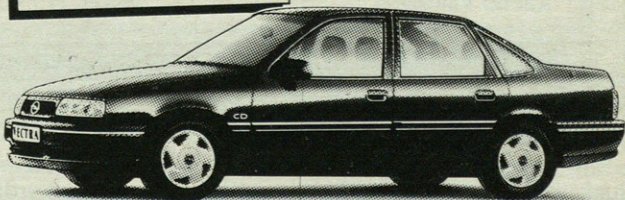
guztietan lazo urdina jarrita zutela azaldu dira. Gauzak horrela, «Julio Ordaindu» lema zeramaten eranskai-

IBIL ZAITEZ GOI MAILAN

Martxan jarri auto baten benetako balioak. Martxan jarri ekipamendurik apartena. Martxan jarri segurtasun neurri erosoak. Martxan jarri Opel Vectra bat. Martxan.

300.000 Pereta
BITARTEKO
DESKONTUA

*Stock-ean dauden autoentzako promozioa hilabete honetan. **OPEL**

Z A I N G A U Z K A Z U
TALLERES OLA

Olabarrena Auzoa, z/g. Tfnoak: 76 33 44 / 45 / 46. **BERGARA** (Guipuzkoa)
Erakusketa **ARRASATEN**: Loramendi, 2. Tfnoak: 79 05 86
DEBA ARRO. LEINTZ BAILARA ETA GOIERRI GARAIrako kontzesionaria
OPEL AUTO DENDA OFIZIALAK. DENBORAREN PODERIOZ ONENAK.

500 milioi ordaindu direlakoan

BAHIKETA hasi zenetik etengabekoak izan dira ETA erakundeari ordaindu zaion diru kopuruaren inguruko zurrumurruak. Lehenengoetan 1.000 eta 700 milioi pezeta (46 eta 32 milioi libera inguru) aipatu ziren. Baina ondoren ETak eskaera 500 milioira jaitsi zuela aipatu zen.

Abuztuaren erdialderako hasi ziren familiak jada ordaindu zuela esaten zuten berriak zabaltzen. Horrela, familiak 100 milioi ordainduta zituela kaleratu zen. Ondorengo berriek gainontzeko 300 milioiak bi epetan ordaintzekoak zirela azaldu zuten, sei hilabeteko epean ingeniaria aske utzi ondoren. Irailaren 14ean familiaren bozeramaile den Antonio Elosegik ez zuen ezeztatu dirua ordaindu zenik. Ez zuen ordaindu zenik baieztatu, baietz esatea delitua izan daitekeela argudiatuz, baina ez zuen ukatu.

Urriaren hasieran, polizia iturriak aipatu, hainbat komunikabidetan bigarren epea ere ordaindu zela kaleratu zen. Berri hauen arabera, lehenengo epean 100 edo 150 milioi inguru ordaindu ziren eta bigarren epean beste hainbeste.

Ordainketaren inguruko azken albisteak «El País» egunkariak kaleratu zuen. Egunkari maldridarrak zioenez, irailaren 17an 300 milioi pezeta ordaindu ziren, eta urriaren hasieran, berriz, 200 milioi. Egunkari honek ez zuen baztertzen familiak ingeniaria aske geratu ondoren berriro ere dirua ordaindu behar izatearen aukera.

Komunikabideetan, askotan polizia iturriak aipatu, ordaindu dela behintzat ziurtat ematen da, eta gehienetan 500 milioi pezeta inguruko dirutza aipatu da, zenbaitetan kopuru handiagoa aipatu den arren.

ORDAINDUTAKO AZKEN BAHI-SARIAK (milioi pezetatan)

BAHITUA	BAHIKETA EPEA	ORDAINDUTAKOA
Jesus Guibert*	83-3-21 / 83-4-7	170
Diego Prado y Colon de Carvajal	83-3-25 / 83-6-8	700
Jose Cruz Larrañaga	83-11-7 / 83-11-18	100
Angel Urteaga	85-1-17 / 85-2-23	150
Jose Maria Egaña	86-3-10 / 86-3-23	300
Jaime Caballero	86-12-10 / 87-2-7	200
Andres Gutierrez	87-5-19 / 87-7-3	150
Emiliano Revilla	88-2-24 / 88-11-1	1.200
Adolfo Villoslada	89-11-24 / 90-1-6	400

* Jesus Guibert ez zuen ETak bahitu, Komando Autonomo Antikapitalistek baizik

luak azaldu ziren eta istilu txikiren bat ere izan zen. Baina guzti hau neurritz kanpo puztu eta enfrentamentu zibilaren ideia zabaldu nahi izan da. Asko entzun dira azken hiru hilabeteetan euskal herritarren arteko enfrentamentu zibilaren ingurukoak.

Giro nahasi honen erdian familiak ordaindu duen diru kopuruaren inguruko berriak ateratzen joan dira apurka eta azkenerako, guztiek azaldu dute ordaindu denaren ziurtasuna. Urriaren hasieratik komunikabide batzuek eta baita Joseba Egibar berak ere,

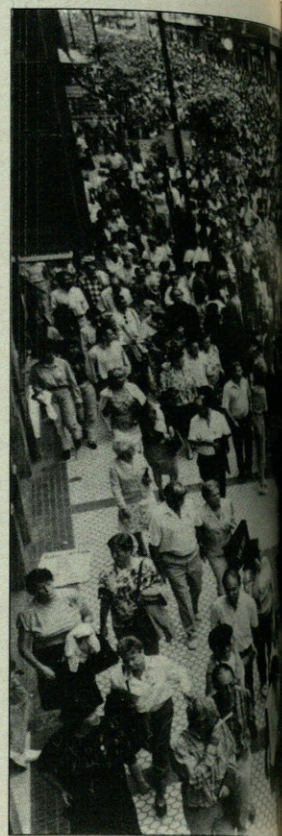
ETako buruzagitzak Iglesias askatzeko agindua emana zuela azaldu zuten. Ordainketaren inguruko zurrumurruak xahutu ondoren, esamesak ETak Julio Iglesias ez askatzeko dituen arrazoiengatik ingurukoak izan dira.

Zenbait iturriren arabera,

ETako buruzagitzak Iglesias bahituta duen komandoarekin harremanak izateko dituen zailatasunak direla medio ez dute askatzen. Berri hauen arabera, irailaren bukaeran atxilotu eta espetxeratutako bederatzi pertsonetako bat litzateke komandoarekiko lotura eta beraz, irailetik hona ez da harremanik izan.

Beste batzuen ustez, berriz, bahitzaleak inguratutik sentitzen direlako ez dute askatzen. Hipotesi honen arabera Julio Iglesias Zamora Adarra mendiaren inguruan egongo litzateke, Goardia Zibila arakatzeko ari den zonan.

Azken hipotesi batek, berriz, propaganda eta indarrak neurtzea aipatzen ditu ETak Julio Iglesias ez askatzearen arrazoi gisa. ETak bahiketa honekin dirua lortzeaz gain, bere indarra ere azaldu nahiko luke negoziatzea bultzatzeko asmoz.

Orain arte Julio Iglesias Zamoraren askatzea eskatzeko egin den manifestaldirik jendetsuena Donostian irailaren 11n egindakoa izan da.

Hipotesi guzti hauen ondorioz, azken aldian giroa gero eta nahasiagoa bihurtzen joan da eta tentsioak ere gora egin du. Honen ondorioz, azken asteetan bahiketak izan dezakeen amaiera txarraren ideia zabaltzen joan da. Lehenik, Joxe Mari Olarra HBko Mahai Nazionaleko kideak eginiko adierazpenek sortu zuten eztabaida. Olarrak azaldu zuenez, «esku beltz

ugari daude bahiketa era dramatikoan amaitu edo beharrik gabe luzatu dadin nahiko luketenak». Ikusi enpresak Barne Ministerioarekin dituen harreman komertzialak ere aipatu zituen. Hitz hauek erreakzioak eragin zituzten eta Ikusiko langileek, alderdi politikoek eta baita familiaren bozeramailearen kritikak jaso ere. Hitz hauen atzean bahiketaren amaiera dramatikoak justifikatzeko asmoa zegoela aipatu zuten askok.

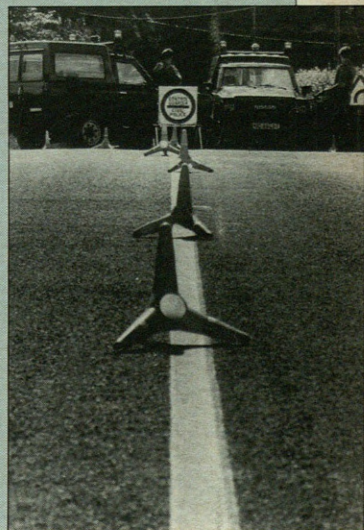
Baina ez dira Olarraren hitzak izan amaiera dramatikoaren kontua gogorarazi duten bakarrak, Poliziaren ekintzak ere beldurra piztu du. Iglesias familiak segurtasun indarrei polizi ekintzaren helburu nagusia Julio onik ateratzea dela gogorazten zien. Zenbait iturriren

Bermudetako triangeluan barrena

HERNANI. Andoain eta Nafarroako mugak osatzen duten triangelua arakatzeko ari da Goardia Zibila irailaren 23tik hona, 21 pertsonaren atxiloketa ekarri zuen operazioaren ondotik. Urriaren hasieratik miaketa lanak areagotu egin dira, horrela, 500 inguru dira Adarra mendia eta honen ingurua miatzen ari diren goardia zibilak. Horretarako, EAEko talde gehienak mugitzeaz gain, Logroño zein Zaragozako hainbat agente ere hurbildu dira. Hala ere, oraingoz, triangeluan, janari ustela zuen zulo bat eta zulo huts bat besterik ez dute topatu.

Goardia Zibilaren miaketak emaitzak ematen ez zituela ikusita, Armadari laguntza eskatzea erabaki zen. Goardia Zibilaren BO-105 helikopteroez gain, Armadak bi Aviocar C-212 ekarri ditu 50 kilometro karratu inguru arakatzeko. Bi hegazkin mota hauek sensore termografikoak dituzte eta berotasuna dagoen lekuak antzematen dituzte, zenbait kasutan lurrazpian dagoen jendea antzemateko ere gai izanik. Sistema hau normalean, mapak egiteko erabiltzen da, eta orain arte ez zen inoiz erabili pertsonak bilatzeko.

Gaurdaino polizi ezberdinek bost bahitu askatzea lortu dute: Saturnino Orbegozo, Angel Carasusan, Iglesias Puga, Juan Pedro Guzman eta Lucio Aginagalde. Poliziak Julio Iglesias Adarra mendi inguruan dagoenaren ziurtasuna duela dio eta bilaketa lanean darrai, baina honek beldurra eragiten dio Iglesias familiari, polizi ekintzaren bidez amaitzeak ekar ditzakeen arriskuaz ohartuta. Bitartean, triangeluan bahituaren arrastorik ez.

arabera, Adarra inguruan egiten ari diren miaketa lanak uztea ere eskatu zion familiak Rafael Verari. Baina familiak ez ezik, Arzalluzek ere aipatu zuen beharrezkoa balitz polizi presioa gutxitu egin beharko litzatekeela, bahiketaren hasieran Ertzaintzak leku guztiak etxez etxe miatuko zituela ahaztuta edo.

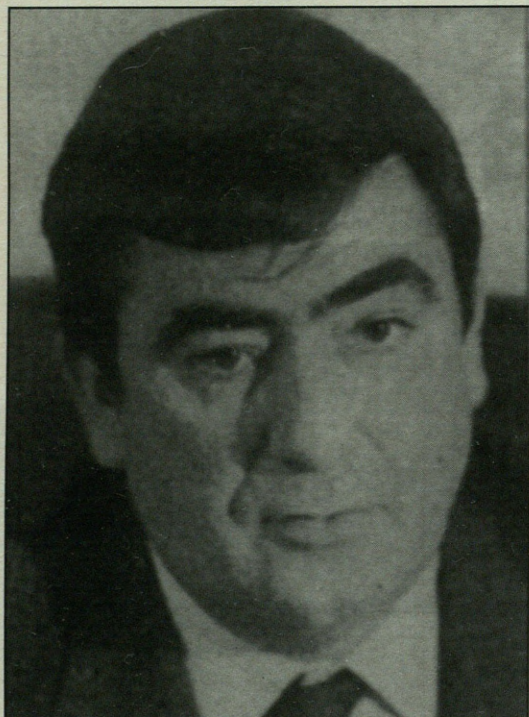
Guztien aldetik ikusten da bahiketa amaitzeko go-

goa, mobilizazio ugari egin dira askatzea eskatuz eta adierazpen asko egin dira honen alde. Baina Julio Iglesias askatzea lortzeko bidean dago ezberdintasuna. Batzuk polizi bideak aipatzen dituzten bitartean besteek, polizi bideak arrisksuegiak izan daitezkeelakoan nahiago lukete bide hau ekiditea.

Aitziber Yarza

ETAk Julio Iglesias ez askatzeko dituen arrazoien inguruan hipotesi ezberdin ugari daude une honetan ●

E Z P A L A K

espetxe zigorra eta 300.000 pezetako isuna edo sei urtez erbesteratzea eskatzen du. Bestetik, 15 milioiko diru ordaina eskatzen du, Estatuak bere gain hartu beharrekoa.

■ IRIBARREN KASUA BERTAN BEHERA GERA DAITEKE

POLIZIAK jaurtitako ke pote baten ondorioz koma egoeran egon zen Mikel Iribarren iruin-semearen kasua bertan behera gera daitekeela azaldu du epaileak. Epailearen ustez, zauriak Polizia Nazionalak jaurtitako ke pote baten ondorio direla argi geratuz gero ere, aukera asko daude epaiketa bere horretan gertzeko, oso zaila baita jakitea zein izan zen

ke potea jaurti zuen polizia. Epailearen hitz hauek Amnistiaren Aldeko Batzorde eta beste zenbait erakunderen kexua piztu dute.

■ EAE-N 1994EKO AURREKONTUAK ONARTUAK

AURREKONTU berriak 631.712 milioikoak izango dira 1994ean EAEn. %1,1eko igoera esan nahi du, oso igoera txikia aurreko urteko %15,5-ekoarekin alderatuz behintzat. Hala ere, zenbait arlotan igoera ez da hain txikia izango. Zor publikoari dagokionez, igoera %26,5ekoa izango da eta departamentuen arloan Barne Saila izango da igoera handiena izango duena, %19,3koa. Hau Ertzainaren zabaltzearen ondorioz izango da.

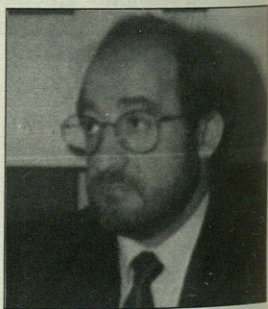

«Guretzat autodeterminazio eskubidea ez da formula politiko abstraktu bat. Euskal Herrian autodeterminazio eskubidea martxan jartzea oinarritzko behar bat da gure etxea eraikitzeko, gaur egun ez baikara gure herriaren jabe».

Karmelo Landa, HBko eurodiputatu.
Egin, 93-X-17

«EA-EUE koalizioak gripa besterik ez du».

Patxi Baztarrika, EUEko Gipuzkoako idazkari nagusia.
El Correo Español, 93-X-17

«16 edo 17 transferentzia ez dira oraindik lortu, EAjri komeni ez zitzaiohalako».

Jose Luis Marcos Merino, PSE-EEko idazkari nagusiordea.
Deia, 93-X-17

■ GOÑI TIRAPU EPAITEGIAN

GIPUZKOAKO gobernadore zibil ohia abenduaren 1ean epaituko dute Donostian irain eta gezur delitua dela eta. HBko Hondarribiko zinegotzi baten aurka irainak esan zituelakoan epaituko dute.

1988an Fermin Urtizberea HBko zinegotziak egun batzuk bahitua egon zela salatu zuen, eta baita egun horietan torturak jasan zituela. Fermin Urtizbereak garai hartan ekintzaren egileak goardia zibilak izan zitezkeela azaldu zuen. Hau dela eta, Jose Ramon Goñi Tirapu gobernadore zibilak guztia muntaia zela azaldu zuen, eta Urtizbereak zituen zauriak berak eginda-koak zirela, masokismoa zela.

Guzti honegatik, Miguel Castellsek, Urtizberearen abokatuak, sei urteko

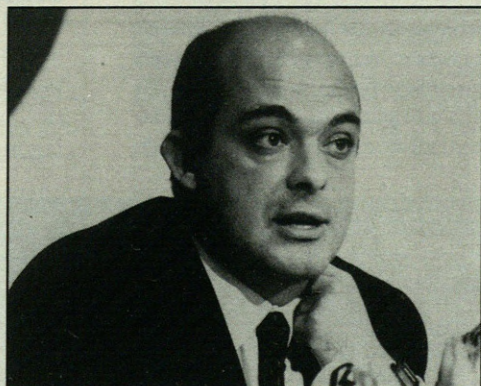
G O R D E T Z E K O A K

ERMUKO ALKATEAREN 'OMENEZKO' DOLARRAK

HAMAHIRU dolarreko ehundaka diru paper azaldu ziren Ermuko kaleetan, faltsuak noski. Carlos Totorika bertako alkatearen aurpegia azaltzen zen diru paperean inprimaturik, eta atzeko aldean, *«Totorika, diru paper hau bezain faltsua zara»* esaldia ageri zen. Inolako sinadurarik gabe zihoazen dolarrok Ateneoaren itxiararen aurkako jarrera azaltzeko eginak izan dira.

K A R T A J O K O A N

enbido...

EMILIO OLABARRIA

Antonio Asuncion, Espainiako espetxe arazoetako idazkari nagusia, presoan sakabanaketaren alde agertu zen, eta momentu egokia iristean presoak Euskal Herriko edo inguruko espetxeetara ekarriko dituztela azaldu zuen. Emilio Olabarria EAJko diputatua bat etorri zen esandako guztietan. «Oraindik ez da unerik egokiena ETAko presoak Euskal Herriko espetxeetara ekartzeko, indarkeriaren gaia bide arrazionalagoetan sartu arte itxaron behar da». Olabariaren ustez, «zuzenbidezko estatu batean ezin da onartu erakunde jakin batzuek presoak mobilizazio politiko eta sozialerako tresna bezala erabiltzea» ●

...ordago!

JUAN MARI OLANO

Amnistiaren Aldeko Batzordeek berehala erantzun zieten Emilio Olabarria eta Antonio Asuncionei. «EAJk, Asuncionen planteamenduekin adostasuna agertuz, egoera antidemokratiko, ezlegezko eta errukirik gabeko bonetan duen erantzukizuna agerian utzi du. Oso argi agertzen du, balaber, zein den presoek eta bauen senitartekoei, sakabanaketa eta gisa eskubideen bortxaketa direla medio, jasaten duten egoerari aurre egiteko duen borondatea». Presoen inguruan Olabariak aipatutako erabilera oso bestela ikusten dute AABek, bere ustez, «EAJk presoak instrumentalizatzen baititu presio mekanismo bezala erabiliz» ●

«Nik inoiz ez dut ikusi torturatzeari utzi zaionik. Azken atxilotetak, Gurutze Iantzi eta Xabier Kalparsororen heriotzarekin, esaten dudanaren adibide egokiena dira. Hau banditzen doan maila errepresiboaren jarraipena da. Atxilotuak izan garenetatik edozeinek izan genezakeen Iantzi edo Kalparsoro izena».

Juan Carvajal, hamalau urte espetxean igarotako preso politikoa. Egin, 93-X-20

«Zapaldutako nazionalismoak dauden bitartean, eta gure balakoa da, ezin da postnazionalismoari buruz hitz egin».

Xabier Arzalluz, EBBko lehendakaria. ETB, 93-X-20

«EAJk gaizki neurtu ditu bere indarrak. Hauteskundearen arimetrikak duen garrantzia abaztu zaio, batez ere boterea mantentzea bakarrik axola zaion gobernu batekin».

Jaime Mayor Oreja, EAEko PPko lehendakaria. Egin, 93-X-17

Akabo Georgia

BORIS IELTSIN ez dela estrategia diote. Unean uneko erabakirako duen indarra ei da bere ezaugarri nagusienetakoa. Berak eman zion amaiera SESBi, eta independentziarako bidean berak eman zien azken bultzada SESBeko errepublikei. SES-Bek bere menpe gura zituen errepublika sobietarrak baina Errusiak, nola-hala, ere bai. Beste modu batera, baina Errusiak ez dio ukorik egiten bere aspaldiko inperio zaletasunei.

Horregatik, erregimen komunista-rekin amaitzeko SESB desagertaraz-

tea beharrezko zitzaion moduan, errepublika sobietarrak bere inguruan mantentzeko lokarria bilatu behar zuen: Estatu Independenteen Komunitatea. SESB ohiko errepubliketatik bakarrak egin zion uko proiektuari, gaur egun sarrera eskaria bete duen Georgiak, hain zuzen.

Nola ulertu baina erabaki hau, SESBn independentzia zaleena izan zen errepublikaren aldetik? Suntsipena nahiko arrazoi da. Estatua beraren desagertpena. Izan ere, zer da, bada, gaur egun Georgia? Xevardnad-

ze bakarrik, antza, egon Legebiltzarrik ere ez dago eta. Osetian ez du Tbilisiko botereak agintzen, ezta Abkhazian ere, Adzhariako (musulama izanik, erlijioa da faktore desberdingarria) lurralde autonomoa ere bere kontrolpetik kanpo dago. Guzti hau gutxi ez balitz, iragan astean 1992an estatu kolpea jasan zuen Zviad Gamsakhurdia lehendakari ohiaren gero eta eraso gogorragoei eutsi behar die Xevardnadzek. Horretarako indarririk ez, ordea. Bera, indarra duenarengana jo behar, Errusi-rantz.

Europako Komunitateko estatuek gero eta oztopo gehiago dituzte batasun federalaren bide horretan. Erreferendumen saltsa-maltsak ozta-ozta gainditu ondoren, estatuen arteko interes desberdinek behin eta berriro jartzen dituzte hesiak bidean. Diruaren batasun prozesuan markoa erakusten ari den malgutasun puntu hori orekarako mesedegarria bada ere, EDSk (Europako Diru Sistema) EK-ko estatuen integrazio bide

garrantzitsuenetakoa izaten jarraitzen du; eta EDSren baitako desorekek berdintsu jarraitzen dute.

GATT dela ere, Frantzia aurrez aurre ageri da EK-ko gainerako estatu gehienek aurrean; eta, azkenik,

EK-ko bederatzi estatuen artean pertsonen ibilera libre segurtatzen duen

Schengeneko akordioa laugarren aldiz atzeratu da jada. Berez, 1993an jarri behar zen martxan, arrazoi teknikoak argudiatuz uztailean atzeratu zen eta uztailean abenduaren 1a arte. Orain berriro 1994eko otsailera arte atzeratzen da. Polizi datuak biltzen dituen ordenagailu zentralarena ote da arazo bakarra?

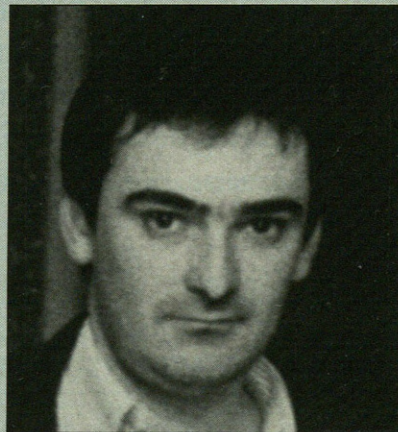
ERRUSIAK berak erabaki du jada partehartzea eta horretan ari da, baina ordaina ere ez da makala, EIK-ko partaide izatea. Errusiak bere 'inperio' interesen alde egingo duenari lagunduko dio: lehenbizi osetiarrei,

Disneyworld

A**TZERAPENEZ**, baina liburu polit bat jausi zait esku hartera. Jean Baudrillard-en entseiu gaizto bat da, historia amaitu dela eta komunismoaren suizidioa eta horrelako gauzak. Hitz jokoetan zorabiatzen da apur bat Baudrillard, mamiaren kaltetan, baina ideia interesgarriak ere botatzen ditu.

Ideietako bat: demokrazia liberalen eta benetako askatasunaren arteko erlazioa, fantasiaren eta Walt Disneyren artean dagoenaren parekoa da. Ustezko askatasuna (edo fantasia), espektakulu bihurtuta. Euskal Herrian ere bizi dugu Disneyworld demokratiko honen ilusioa, baina kasu honetan marrazkien fondoak gorri eta beltzak dira, lainoz eta oinaztuz urratuak, eta sorgin gaizto batek ez gaitu bakean bizitzen utzi nahi. *«Alde! Alde! sorginori! Utzi bakean Pluto eta Gooffy (enpresariak)»*, esaten digu egunero Diario Vascok.

LUIS FERNANDEZ

Kazetaria

BERAZ, zer da demokrazia hau? *«Esto amigos —Bugs Bunnyk txikitan esaten zigan bezala— es un producción de la Warner Bros para la televisión»*. Disney ilusioaren pean bizi gara elbidentea da. Antiamerikismoaren gotorlekuan ere (Egin-en), zer ikusi genuen duela gutxi? Michael Jordan bost zutabetan lehen orrian goitik behera! Ez ditu bada Bugs Bunnyrekin iragarkiak egiten?

Eta zer da Errusiako demokrazia? Marrazki bizidunak han ere bai, baina estilo sobietarrekoak, ustezko mezu bat estetika txepelez estalita, ezin aspergarriagoak. Gogoan izango dituzue askok: merkealdietan erositako minutu betegarri hutsak ziren marrazki ekialdetar haiek, amaitzean *koniek* esaten zuten haiek.

EZ dakit esperientzia sozialista ona ala txarra zen, baina hura desgertzean ekialde osoan hutsune bat, historiaren zulo beltz izugarri bat, utzi izan balu bezala da. 70 urte ezabatu dituzte bapatean, eta orain, orain Mendebaldean izan nahi dute. Amnesiko batek 70 urte ahaztu ditu bapatean, eta inguruko bezalakoa izan nahi du. Ondorioak: Errusia, Georgiako gure lehengusuak (demostratuta dago: erdi euskaldunak dira, hor ari dira Oinaz eta Ganboarenak egiten, misil jaurtigailuekin baina).

Demagun Boris Ieltsinek filme bat egin nahi duela: Star Wars. Baina zer irtetzen zaio? Solaris (Tarkovskirena). Kritikak txalotu du, baina ez dago jasaterik. Demokrazia Errusian, Georgian? *Indarrak* lagun zaitzatela! *Koniek*.

gero abkhaziarrei eta orain Xevard-nadze berari. Georgia Errusia kristaua eta Iran eta Turkiaren arteko zubia izan da eta historian zehar Errusia behin baino gehiagotan baliatu izan da berorretaz hegoaldekoen aurka.

Xevardnadzek onartu du EIK-ko kide izatea, baina zail da pentsatzea georgiar gehiengoa horren alde egongo dela. Georgiarren ezauga-

— Gaur egungo

egoeran, Georgiak nekez

erabaki dezake modu

librean bere etorkizuna ●

riak kontuan hartuta pentsatzekoa da ezetz, gerratik ateratzeko ez bada. Georgiak gaur egun bizi duen egoeran, nekez adieraz dezake modu librean bere etorkizuna nola landu nahi duen. Ieltsin gustura egon liteke, zeharka bada ere, herri bat erabat suntsituta utzi arren, bere helburuak lortu ditu. Berrirori ere bitartekoak erabilera.

EGOERA erabat aldatzen ez bada suntsipenera doan beste herrialdeetako bat Algeria da. Azken bi urteetan isilpeko gerra zibila bizi du Algeriak. Fundamentalista islamiarrak boterea ondo helduta duten militarren aurka. Irtenbide samur barik gainera. Hauteskundetan, egun legez kanpo dagoen FIS (Salbapenerako Fronte Islamiarra) atera zen garaile eta estatu islamiarra eratzeak asmoa agertu zuen. Bestetik, iraultzak utzitako balore ugari jabetutako gizarte sektore zabala dago, Estatu Islamiarra inondik inora onartuko ez duena. Irtenbide gabeko egoera dirudi.

Lukas Martinez

Urriaren 30erako Aristidek Haitin izan beharko luke

Erlojuaren aurkako lasterketa

Datorren urriaren 30erako Jean-Bertrand Aristidek, apaiz ohi eta Haitiko lehendakariak, bere herrira itzuli beharko luke. 1991n Haitin izandako lehenbiziko hauteskunde demokratikoetan gehiengo oso nagusi batez hautatuko lehendakariak argi izan du itzuli beharra, eta horretan saiatu da bi urte hauetan. Edonoren eskutik joanda ere, hori izan da bere etengabeko helburua.

keta erradikalen bidetik abiatu. Herritarren erabateko gehiengoak babes eskaini arren, ez zuen indar egituraturik alboan eta bai, aldiz, aurreko erregimenaren egitura guztiak aurka.

ITZULTZEA lortuko duen zalantza handirik ez dago. Raul Cedras, Armadako teniente jeneralak 1991ko irailaren 30ean estatu kolpea eman zuenetik nahiko argi izan da Aristide itzuliko zela. Itxaropen gehiago edo gutxiagorekin, baina nazioarteko komunitateak ezinbestekotzat jo izan du itzulera. Barregarri ez geratzeko besterik ez bada. Aristide beraren ekimena ere etengabekoa izan da, ate joka uneoro eta nazioarteko agintarien kontzientzia zein iraganeko berbak lortzen utzi barik.

Erabatekorik ez dago baina, nahiz eta nazioarteko komunitatea, EEBB bereziki, bere itzuleraren aldeko jarrera gogorra erakusten ari den. Raul Cedras militar kolpemaileak ondo jakin izan du Haitin dagoen atzeritarren eta bereziki estatubatuarren aurkako mes-

prezua baliatzen. Berak ere jakin badaki jazarlekua utzi beharko duela, baina erabat etsi aurretik, egoera berria zenbat eta gehiago lotu, orduan eta hobe.

Haiti munduko estatu txiroenetakoa da. 1804ean independentzia lortu zuenetik militarren esku edo hauen kontrolpean egon izan da beti. Duvaliertarren menpe izan da azken hamarkadetan, eta oraindik ere, Jean-Claude Duvalier 1986an herri errebolta batek boteretik egotzi izan arren, haren erregimenaren menpe jarraitzen du. Oligarkiak eta militarrek pentsatu izan zu-

ten Duvalier buruzagitzatik kentzea nahiko izango zela herria kontent mantendu ahal izateko. Hari nagusiek esku berberetan jarraitzen zuten, eta mozturro berriaz berdintsu jarrai zezaketen, kontrabandoa eta droga trafikoarekin, irlako diru iturri samur eta oparoenekin.

Ezustekoa, 1990eko hauteskundeetan nazioarteko mila bat soegile uhartera joan zirenean jaso zuten. Aurrikuspen guztien aurka, Jean-Bertrand Aristide, txiroen apaiza eta Askapenaren Teologiaren jarraitzaile erradikala, botoen %65ekin lehendakari hautatua izan zen. Hautaketa ez zen EEBB eta Europako potentzien gustukoa izan, Aristideren iraganak ez baitzien konfiantzarik eskaintzen.

Baina Aristidek hasieratik ulertu zuen ezin zuela alda-

Itzuleraren ordua

Hiru neurri apal baina ezinbestekoekin ekin zion Aristidek: enpresa publikoen kudeaketaren garbiketa, zerga ihesaren aurkako borroka eta, batez ere, Legebiltzarrak zuzendu beharreko Polizia eta Armadaren benetako banaketa. Neurri xeheak baina aldi berean jauntxo haititarren erabat aurkakoak. Erantzuna laster etorri zen, urtebete eskasera: 1991ko irailean Raul Cedras teniente jeneralak estatu kolpea eman eta Aristidek Haiti utzi behar izan zuen.

Kolpeak lehen unetik OEA (Amerikar Estatuak Erakundea) eta NBERen gaitzespena jaso bazuen ere, bi urte iragan behar izan ziren gaitzespen horren emaitzak azaleratzeko. 1993ko ekainaren 16ra arte, ordea, NBek ez zuen Haiti-

■ Estatu Batuek ez dute Aristiderenganako erabateko konfiantzarik ●

ren aurkako neurri zehatzik hartu. Egun horretan, 841. ebazpenaren bidez, Seguratasun Kontseiluak bere aurkako neurri ekonomikoak ezarri zituen, petrolio eta arma enbargo horien artean. Presioak eraginik izan zuen. Uztailaren 3an, Aristide eta Cedrasek, lehena lehendakari moduan bueltatzeko akordioa sinatu zuten New Yorken. Itzulera urriaren 30ean egin beharko litzateke. Baina data hurbildu ahala, Cedras jeneralak gero eta baldintza gehiago jarri izan dizkio Aristideren itzulerari, une batean uztailaren hitzartutakoa bertan behera utziz.

Testuinguru guzti horretan kokatu behar da egun Haitik jasaten duen enbargo, NBEk agindutakoa eta batipat Estatu Batuek berearazten dutena. Raul Cedrasek ez du gehiegi iraungo, baina aldeko neurriak

Aristide etengabe aritu da ate joka bere itzulera aldarrikatuz.

ere lortuko ditu, batez ere errepresio basatian parte hartu izan dutenek inongo zigorrik ez jasotzea. Estatu kolpeaz gerotik, Haitin 1.500etik 4.000 bitarteko hildako eragin dituzte talde paramilitarrek, segurtasun indarrek eta Armadak;

40.000 pertsonak txalupe-tan egin dute ihes, batez ere Estatu Batuetara; 300.000 - 400.000 barne erbesteratu daude... 7 milioi laguneko biztanleria duen herri batean.

Haitin estatubatuar eta atzeritarren aurkako senti-

mendua oso sustraitua dago. Cedrasek ondo baliatu du hori, eta kontua da herriarrek nola hartuko duten atzerriko indarren babesean itzuliko den lehendakaria.

Xabier Letona

10. URTEURRENA

EUSKAL KULTURAREN URTEKARIA

Euskal Kultura gertatzen diren berri guztiak bildu eta ondoren ARGIA aldizkariak argitaratzen duen URTEKARIA da azken 10 urte hauetan erreferentzi unetan zalantza guztiak argitu dizkizuna.

10. zenbaki honetan, aurtun Euskal Kulturak eman dituen urrats eta gertakariez gain, azken hamar urteotan euskal gizartearen kultur arloan nabarmen eta erabakiorrak izan diren hainbat gertaera,

pertsonaia, lan eta mugimenduak topatuko dituzu: erreferentziak, hemeroteka, gogoetak... Jakina, eguneroko lanean lagungarri izango zaizun agenda ere bertan izango duzu, gure kultura ezinbestekoak diren izen, telefono eta helbideez.

Aurtun ez duzu orain arte bezala kalean jarritako mahaietan topatuko, baina zuzenean etxean jaso dezakezu URTEKARIA, eta gainera sos gutxiagoren truke.

**ETXEAN
MERKEAGO**

HARPIDETZA SARIAK

Hego Euskal Herria
1.300 pzta / Ipar
Euskal Herria 71
libera / Espainia
1.300 pzta / Beste
Atzeriak 1.650 pzta/
Airez 3.300 pzta

SALPUNTUETAN

Hego Euskal Herria
1.700 pzta / Ipar
Euskal Herria 85
libera

HARPIDETZA TXARTELA

Tel:

(943) 37 15 45

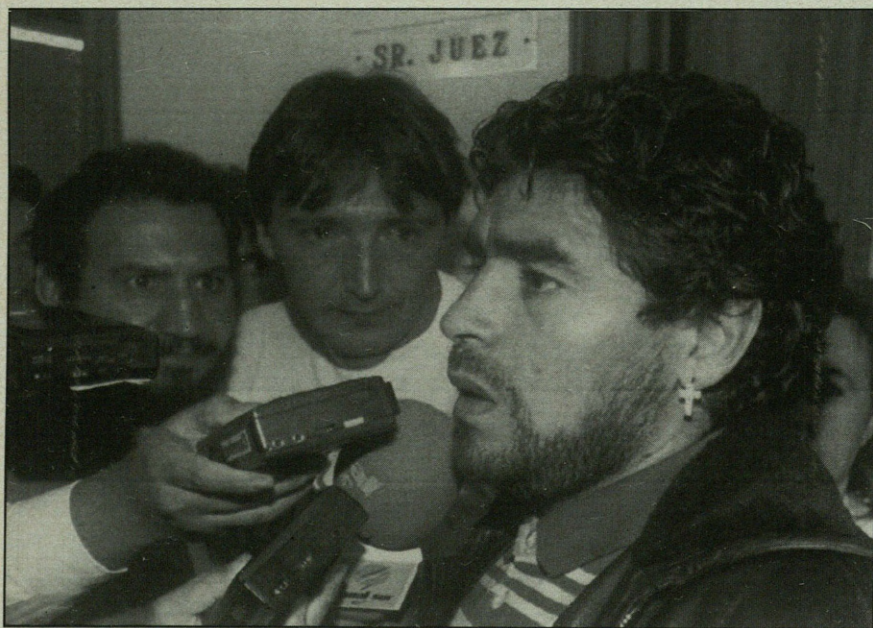
Faxa:

(943) 36 10 48

IZENA _____ 1. DEITURA _____
2. DEITURA _____ HELBIDEA _____
TFNOA _____ HERRIA _____
KODE POSTALA _____ HERRIALDEA _____
BANKU EDO AURREZKI KUTXA _____
SUKURTS. HELBIDEA _____ SUKURTS. ZKA. _____
KONTUAREN ZENBAKIA _____ HARPIDA ZKA. _____

ARGIA: Zirkuitu ibilbidea 1 eta 2 LASARTE-ORIA 20160

HISTORIA ETA GERO

■ MARADONA FIDEL CASTROREN ALDE

DIEGO Armando Maradona futbolari argentinarrak hitz egiten duenero harritzen gaitu. Oraingo honetan Fidel Castro eta Kubaren alde agertu da Kubako telebistari eskainitako elkarrizketa batean. *«Munduko jabeak (EEBB) Kuba zigortzen ari dira arrazoirik gabe. Ez naiz politikoa, baina nahi dudan gauza bakarra zera da, Kubak justizia izatea. Hau gerra bat da, gerra zikin bat».* Fidel Castrorentzat hitz onak izan zituen eta berarenganako mirespena frogatzeko komandanteari bere kamiseta bat oparitu zion. *«Bost axola memelotzat hartzen banaute, Kuba defendituko dut».*

■ BI KONDOI ETA KAFESNE BAT, MESEDEZ.

HALA esanda, norbaitek pentsa dezake zoroen kontua dela. Ez. Frantzia-

ko Rueil-Malmaisoneko kafetegiek HIESaren aurkako tresna berri bat aurkitu dute. Hots, Udalak lagunduta, kafetegietako zerbitzariak 6.000 preserbatibo banatu dituzte.

■ BERTSOZ BERTSO, EGUNEKO ALBISTEAK

TELBISTA arduradunek jada ez dakite zer asmatu ikusentzuleen atentzioa bideratzeko eguneroko albiste-gietara. Badirudi Erresuma Batuko BBCkoek zerbait asmatu dutela, albistegi poetikoa, hain zuzen ere. Kamera aurrean emakume batek hala dio: *«Bi milioi langabetu/ eta aurrerapen bat besterik ez dela diote/ han egon nintzen/ kontserbadoreekin dantzan/ langabetu ezerdunen tokian».* Poema egileek parte hartzen badute ere, BBCkoek oso pozik agertu izan dira esperientzia honekin. Imagina deza-kegu kazetarien aurpegia.

E L L E M E L L E

«Nazio espainiarraren oinarri sendoena bizkuntza da»

Juan Carlos I, Espainiako erregea.

«Erreforma demokratiko» delakoak, matxinada artean, gaitasunik gabe eta presaka eginak, edozein unetan gerra zibil bateko eszenatokia bibur daitezke»

Ludmila Saraskina, «Moskuko berriak»eko zutabegilea

«Elkarrizketarako joera maiz frogatu izan dut Bosnia, Somalia eta Haitiko auzietan. Baina ez diot inori bide emango kanpo politika mailan nire abalmena mugatzeko».

Bill Clinton, EEBBeko lehendakaria.

«Hirugarren Munduko ezkerrek zubiak jarri bebar ditu Lehenengo Munduan botere maila handiak dituzten alderdi sozialdemokratekin».

Joaquin Villalobos, El Salvadorreko FMLNko kidea

O I H A R T Z U N A K

TXINATARREN ETNIA-PUZZLEA

PEKIN-EKO Nazionalitateen Institutu Nagusiaren arabera, Txinan 55 gutxiengo etniko bizi dira. Gutxiengo etniko hauek Txinan bizi diren 1.200 milioi pertsonetatik 68 milioi badira ere, lurraldearen ia % 50 hartzen dute. Biztanleriaren % 90 *han* nazionalitatekoa da, une honetan nagusia eta agintean dagoena, baina ezin dugu aiantzi behar musulmanak 15 milioi direla. Aldiz, komunitate tibetarrak, mongoliarak eta mantxuak 2 milioitik gorakoak dira. Iparraldean, bestetik, 5.000 errusiar bizi dira. Hala ere, eta iturri ofizialen arabera, gutxiengo etnikoak bizi diren erregioetan erakunde bereziak antolatu izan dira. Guztira 5 erregio desberdin daude, eta 159 'zona berezi', hau da, gutxiengo etniko hauek nagusiak diren zonak.

«1994eko Espainiko aurrekontuek sozialismoaren aurkako joera dute»

Julio Anguita, IUko koordinatzaile nagusia.

«Errusiako lehendakariak alderdi politiko guztien gainetik egon behar du»

Yuri Baturin, Boris Ieltsinen laguntzailea.

«Nire irizpideak mundu mailakoak dira; aldiz, politikarien interesak nazio mailakoak dira»

Akio Morita, Sony enpresako lehendakaria

ZABOR ERRADIOAKTIBOA INDIAR ERRESERBETAN

DUELA gutxi oglala indiarrek oso eskaintza interesantea jaso zuten, zabor erradioaktiboa gordetzegatik EEBBetako Gobernuak Energia Sailak 100.000 dolar eskaintzen zizkien. Apurka, Alaska eta Flodira artean bizi diren gainerako tribuek antzeko proposamena jaso dute. Hauetatik bederatzik proposamena onartu dute eta dagoeneko 300.000 dolar jaso dituzte, bigarren fase bat aztertzen ari baitira, hau da, 40-50 urteren buruan haien lurraldeek jasan beharko dituzten ondorioak, Nevadan eraikiko den Yucca Mountain izeneko zabor erradiaktiboetarako biltegi erraldoia bukatzen duten bitartean.

Interes tipoen gerran jar ezazu kaskoa

Finantz erakunde desberdinen arteko hipoteka-kredituen gerrak ez du aurretikorik. Erosleak, eskaintza zabal honen aurrean, ez daki bere kasurako zein izan litekeen aukera egokiena hainbat bulego bisitatu arte. Kreditu zaharra baliogabetu eta berria negoziatzeak oraindik zehaztu gabe dauden zenbait arazo gainditzea dakar, Ogasunak bultzatzen dituen abantaila fiskalak besteak beste.

AURREKO maiatz aldera Banco de Santanderrek zabaldutako hipoteka-kredituen gerra Hego Euskal Herriko beste finantz era-

kundeetara heldu da. Dagoeneko, «digitu bakarreko kredituak» izena jaso dute. Orain arte hipoteka-kredituen —etxea erosteko es-

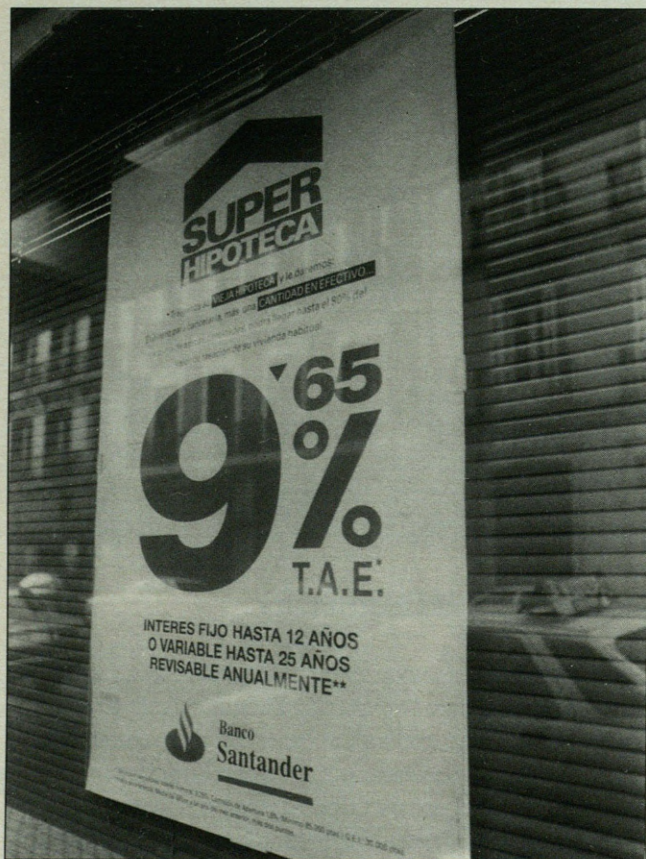
katzten dena— interes finkoa zein aldakorra % 12 eta % 15 bitartekoa zen, eta Euskadiko Kutxa, Kutxa edota BBK 9,75 inguruko interes portzentaietan murgitzen dira.

Finantz erakundeen arteko gerra honetan eroslearen jarrerak ezin du beste bat izan. Gehienek 'eskaintza-tzar' hauen aurretik eskatutako kreditu zaharra baliogabetzera eta interes berriko kreditua negoziatzera jotzen dute. Baina hasiera batean erraza dirudien prozesu honek baditu, oraindik, gainditu beharreko oztopo batzuk. Hauen artean hipotek-kreditudunentzat Haziendak eskaintzen dituen abantaila fiskalak. Ildo honetatik Haziendaren iritzia abantailak mantentzearen aldekoa izan bada ere —kreditu zaharraren eta berriaren helburua bera baita, hau da, etxea erostea—, OCTren (Zerga-ordainketarako Koordinazio Organua) baimena beharrezkoa dute kreditua birnegoziatu behar dutenek. Hala ere, eta zurrumurruak

zurrumurru, Haziendaren erabakiak eta OCT osatzen duten gehiengoak bat dabil tozela diote, hori bai, kreditu zaharra eta berriaren helburu eta diru kopurua berdina den bitartean.

Tipo finkoa edo aldakorra

Dena den, kreditu berria negoziatzeko orduan erne ibili beharko dugu interes tipo finko eta aldakorrekin. Interes tipo finkoak oso egokiak izan daitezke 20 edo 25 urtez ordaindu beharreko kreditua eskatzen badugu. Hala izanda interes tipoa ez da % 11tik gorakoa izango. Bestetik, interes aldakorrak hiru urteko iraupena du gehien jota, eskaintzak % 9 eta % 10 bitartekoak izanik. Haatik, lehenengo epealdi hau eta gero, interes tipoa berraztertzen da bi erreferentzia koefizienteren arabera: CECA eta MIBOR, hain zuzen ere. CECA koefiziente aurrezki kutxen hipoteka-kreditu eta interes tipoen batez besteko portzentaia—gaur egun % 13,75ekoa da, eta MIBOR —Madrileko banku arteko merkatutik ateratako portzentaia— % 13koa. Bi koefiziente hauek dira gehien erabiltzen direnak, baina aurrezki kutxak eta banku bakoitzak berea dauka. Hala eta guztiz

Banco de Santander izan zen interes tipoen gerra zabaltzen zuena.

Euskadiko Kutxak ekinaldi berriari ekin dio hipoteka-kredituen gerra honetan. Bere eskaintza 9,75ean kokatzen da, eta Kutxak eta BBK-k kredituen merkatu zabalena duten arren, kanpaina honi esker Euskadiko Kutxak bezero asko eskuratu ditu.

ere, interes aldakorrak negoziatuz gero, bi edota hiru urteren buruan birnegoziatzen diren interesak ez dira % 13,5-14etik gorakoak izaten.

Argi ez dagoen beste gaia baliogabetzea, berria irekitzea, notario eta beste hainbat gasturen trataera fiskalarena dugu. Gastu hauek 350.000 bat pezetakoak (15.000 libera inguru) izan daitezke. Nolanahi ere, eta merkatuan dauden eskaintza batzuen arabera, kredituaren birnegoziaketak dakarkeen diru aurrezpenak gastu hauek gainditzen ditu. Adibide bat jartzearen, 20 urtetan ordainduko dugun 6 milioi pezetako kreditua eskatzen badugu % 9,75eko interes aldakorarekin, hiruhilabetero 189.400 pezeta aurrez daitezke aurreko kredituaren interes tipoa % 14ekoa bazen.

Egokiera honetan, bost milioitik gorako kopuruek 20 urtera abantaila handiak eskaintzen dituzte aurrekoekin konparatuz. Horregatik, aurrezki kutxek eta banketxeek kanpaina zabalak kaleratu dituzte, askotan 900 informazio telefonoaren zerbitzuak baliatuz. Argi dago 'gerra' honetan zerbitzu egokiena eta garbiena ematen duen finantz erakundea garailea aterako dela, hori izango baita bezeroaren iritzia, aurrezpen eta gomendio egokiaren arteko oreka mantenduz. Gero eta gehiago dira euren kreditua birnegoziatzen ari direnak, eta zurrumbilo honetan gomendagarriagoa da erakunde bat baino gehiago bisitatzea.

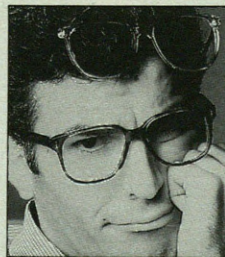
Myriam Gartzia

VARILUXIK EZ BADUZU, EZ DAKIZU ZER GALTZEN DUZUN.

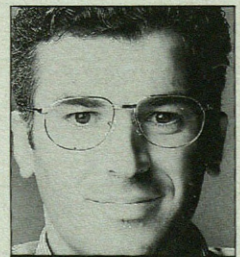
Varilux Comfort lente berria, MULTIOPTICASEk bermatutako egoitzapenarekin. Dagoen lenterik perfektuena distantzia luze, ertain eta laburrena ikusmen naturala izateko.

VARILUX COMFORT LENTE BERRIA. IKUSMENIK ATSEGINENA

Naturala, duen ikuspen-eremu zabalagatik, hurbiletik urrunerako aldaketa leunagatik eta buruari eta begiei mugitzeko ematen dien askatasunagatik. Eta gainera, diseinu eksklusibo, moderno eta edergarria. Lehenago edo geroago Varilux aukeratuko duzu. Ikusiko duzu zein atsegina den.

Lehenago edo geroago...

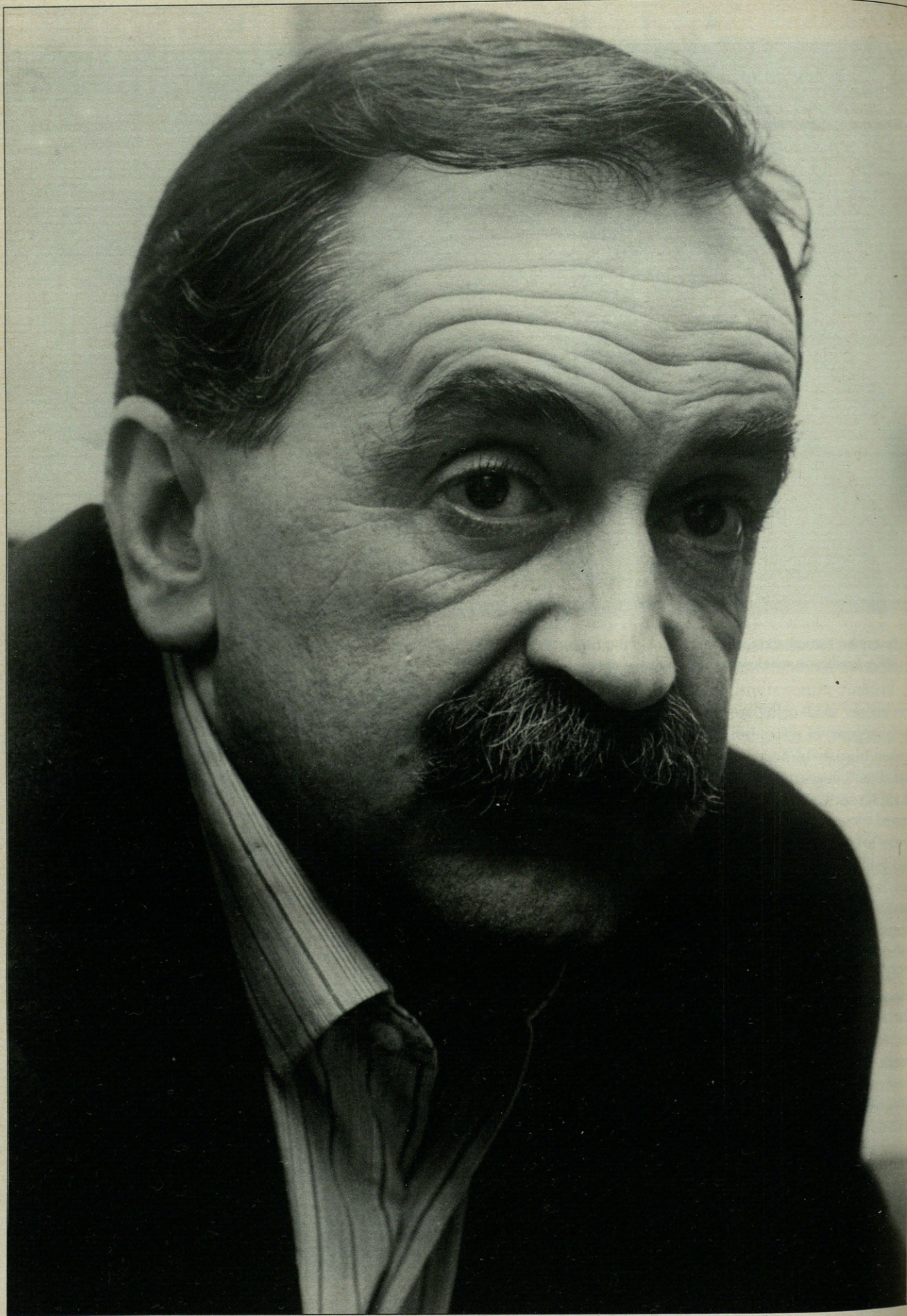

...VARILUX aukeratuko duzu

**ZINKUNEGI
OPTIKA**

MULTIOPTICAS

Hernani, 4 - DONOSTIA

«Nire bizitzako jokaldirik zailena Boliviara joatea izan zen»

Gonbidapenez 1930 eta 1950eko Munduko Futbol txapelketetan parte hartu bazuen ere, oraingoa lehen aldia izan da Boliviako futbol selekzioak sailkapena lortu duena. Estatu Batuetan izango da Bolivia. Eta taldearen zuzendari, euskaldun bat, Xabier Azkargorta. Gaztetxoak entrenatzetik Espainiako lehen mailako hainbat talde entrenatzera heldu zena zalantzaz beterik joan zen Ameriketara.

ARGIA. Entrenatzaile izatera obarkabeen iritsi zarelara idatzi dute zenbait komunikabidek. Egia al da hori?

XABIER AZKARGORTA.

Ez. Alde batetik, artean jokalaria nintzela, beti pentsatu izan nuen entrenatzaile izaten bukatuko nuela. Azpeitiko ikastolan soinketa irakasle nengoenean ere gazteak entrenatzen nituen. Zarauzko hondartzako txapelketan ere umeen talde bat entrenatzen nuen... Buruan nahiko sartuta neukan entrenatzaile izatea.

Egia da ez nuela uste maila hauetara helduko nintzenik, baina entrenatzea beti izan dut helburu. Azpeitira itzuli eta gero, amateur gisa aritu nintzen jokatzeko eta aldi berean gaztetxoekin hasi nintzen.

A. Hain gora beltzea espero ez zenuelako egin zenituen agian mediku ikasketak.

X.A. Nahiko kostata gaine-

ra. Gure aitak, gainera, uste zuen ez nuela inoiz bukatuko. Bost urte eginak nituen Bilbon eta bi bakarrik falta zitzaizkidala ikusita, Bartzelonan amaitzea erabaki nuen.

A. Espainiako Lehen Mailako Español taldearen entrenatzaile zinela izan zen hori. Aurretik Hirugarren Mailako talde bi eta Bigarren Maila B-ko bat entrenatuak zenituen. Zein da mailarik gogorrena entrenatzailearentzat?

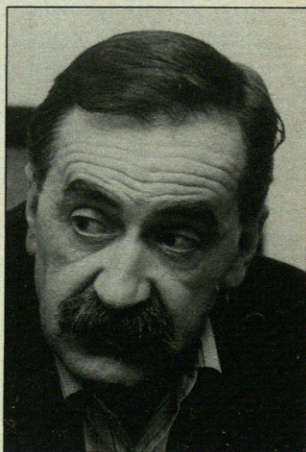
X.A. Onena Lehen Maila da. Entrenatzaile batek, gazte-

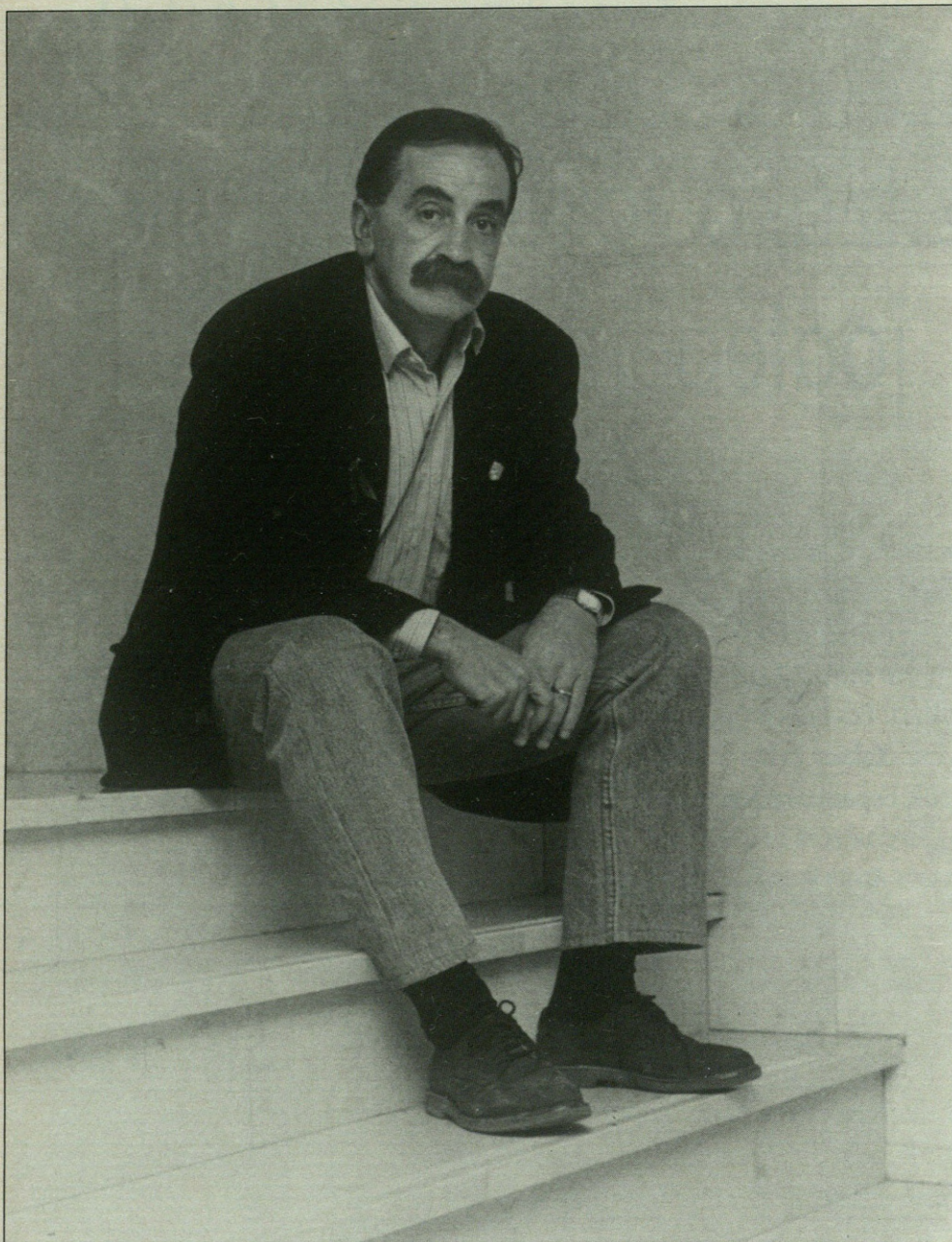
txo, regional, hirugarren, bigarren zein lehen mailako taldeen aulkian, berdin berdin sufritzen baitu. Lehen Mailan komunikabideen presioa gehiago sentitzen da, baina diru zein estatus mailan askoz ere hobeto dago. Maila guztietan berdina den sufrimendua konpentsatuagoa da.

A. Garai borretan ezagutu zenuen zure laguna den Diego Armando Maradona jokalaria.

NORTASUN AGIRIA

1953ko irailaren 26an jaio zen azpeitiar hau ● Athletic eta Realeko gazte taldeetan jokatzeko aritu ondoren, belauneko lesio batek urrundu zuen futbol zelaietatik ● Beste mediku batekin batera klinika dauka Bartzelonan: Institut des Ciencias Medicas i del Sport ● Ezkondua eta bi seme-alaben aita, Boliviara bakarrik joan zen, familia Bartzelonan utzita ● Bolivian «Bibotetzar sexyena» deitzen diote ● Ez du zaletasun berezirik, irakurtzea ezik ● «Badakit harrokeria puntutzat har daitekeela, baina muturretaraino nago hainbeste bidaiatzeaz»

«Zorteak emakume izena duela esaten da. Eta izen hori duenez konkistatu egin behar dela. Uste dut zortea horrelakoa dela. Ona denean ez dela nola-hala heltzen. Lana egin behar dela hel dadin».

X.A. Barcelona F.C.era etorri zenean, ni Español taldearen entrenatzailea nintzen, eta bera ezagutzeko aukera izan nuen. Harreman ona sortu zen gure artean. Ondoren, Espainiako Ligara itzuli zenean, nik jada irekia nuen klinikan azter zezatela eskatu zuen. Guk egin genizkion azterketa guztiak eta guk osatu genizkion pisua galtzeko taulak.

A. Español taldean, Espainiako beste bainbatetan ondoren egin bezala, urte-

bete eta gutxi iraun zenuen. Hala ere, guztietan lan ona egin izanaren inpresioa utziz... Zure lana beharrean zure zorte ona aipatu izan dute.

X.A. Zorteak emakume izena duela esaten da. Eta izen hori duenez, konkistatu egin behar dela. Uste dut zortea horrelakoa dela. Ona

denean ez dela nola-hala heltzen. Lana egin behar dela bera hel dadin.

Kontua da ikastolan lanean eta Ondarroan entrenatzaile nengoela, Tarragonara joatea tokatu zitzaidala. Horretarako gauza asko utzi behar izan nituen. Baita nire andreak ere. Lana eta dena utzi eta Tarragonara joan. Partidua amaituta denek dakite emaitza, baina hasi aurretik apustua gogor egin behar da. Gero, ongi irteten denean, denek diote zorte ona izan dela, baina zortea aurretik bilatu egin behar da.

A. Zorte bila joango zinen Boliviara ere, futbol munduko ia inork ez baitzuen sinesten zuk han egin zenezakeen lanaren balioan.

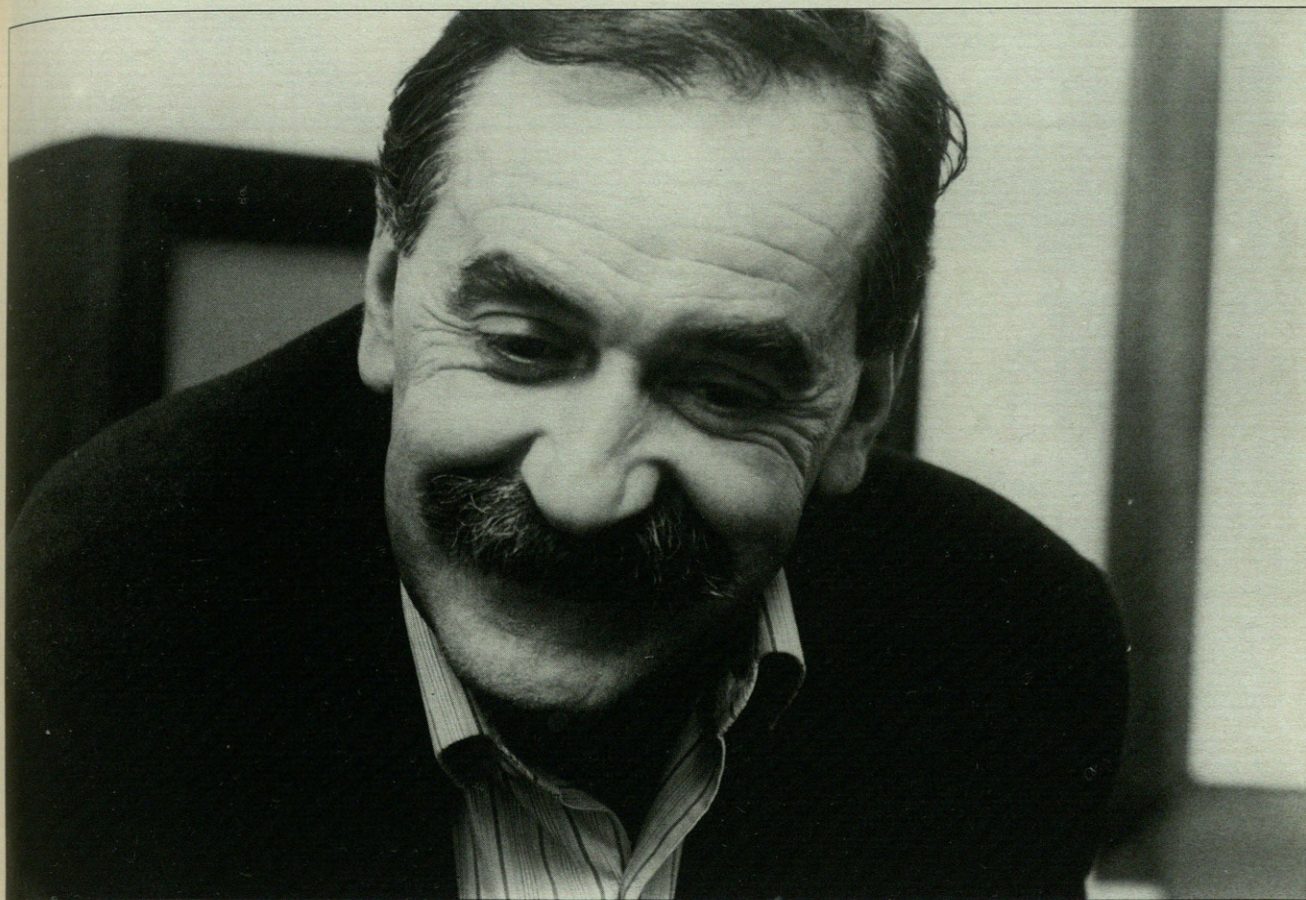
X.A. Egia da inork ez zuela sinesten nigan orduan. Nire amak uste zuen Boliviara misiolari gisa joan nintzela. Berez horrela zen, gainera. Baina hara iritsi eta gero, nahiko jokalaria onak zuela konturatu nintzen.

A. Zer gertatu zen zu bara beldu eta jokalaria on horiek Estatu Batuetako Mundu Txapelketarako sailkatzea lortu duen taldea bihurtu bitartean?

X.A. Oso irekiak zeuden edozer gauza ikasteko. Han beti erabili dudana sistema honako hau izan da: futboleko bizitzan bezalaxe jokatzen dela pentsatu behar da. Hori maximatzat hartuta, bizitzen erakutsi diet jokalariei. Hau da, futbolaria baino lehenago pertsona jarri, eta ondoren jokatzen hasi.

Guztia ongi joan da batez

■ «Han erakutsi ditudan gauza mordoak hemengo jokalaria profesional askok ez zizkidaten entzun ere egingo» ●

ere oso irekiak zeudelako edozer gauzatara. Nire hizaldietara paper eta kasetarekin joaten ziren. Badakit hain erakutsi nituen gauza mordo hemengo jokalariek profesional askok ez zizkidatela entzun ere egingo.

A. Beraiek ere zerbait erakutsiko zizuten...

X.A. Bizitza oso gogorra dela erakutsi didate. Ez dela haterre erraza. Hemen asko ikusaten garela ustez dugun bizimodu txarraz, eta hara joan behar dela bizitzaren benetako gogortasuna eza-gutzeko.

A. Nolakoa da hango bizimodua?

X.A. Oso gogorra. Adibide bat jartzearen, hemengo jokalariek profesionalen bizimodua ezagutzen dugu. Nik Bolivian sarritan ez nuen jokalariekin kontaktuan jarri zeko telefonorik, ez zute-lako horretarako dirurik. Bi-

zileku itxurosorik ere ez dute askok.

A. Europako futboleki urrun da, beraz, oraindik.

X.A. Behin zelaira irtenda ez dago desberdintasunik.

«Guztiz irekia nago edozein proposamenetara, baina ez naiz inorengana joango atea ireki diezadan» ●

Orain, zelaitik kanpora, hemengo futbolariak duten ospea, estatusa eta bizimaila oso urruti daude hangoentzat. Baina, berez, egiten den futbola berdina da. Hango hainbat futbolari hona ekarriko balira, oso ongi jokatuko lukete.

A. Clementek Espainiako selekzioa entrenatzen du. Zuk Boliviakoa. Biak jokalariek obiak zarete. Parekotasunik ikusten al duzu zuek bien artean?

X.A. Ez, izenean bakarrik gara pareko. Biak Xabier gara. Bestela, bai pentsatzeko moduan, bai izakeran, oso desberdinak garela uste dut. Horrek ez du esan nahi bat bestea baino hobea denik, baina bai oso desberdinak garela.

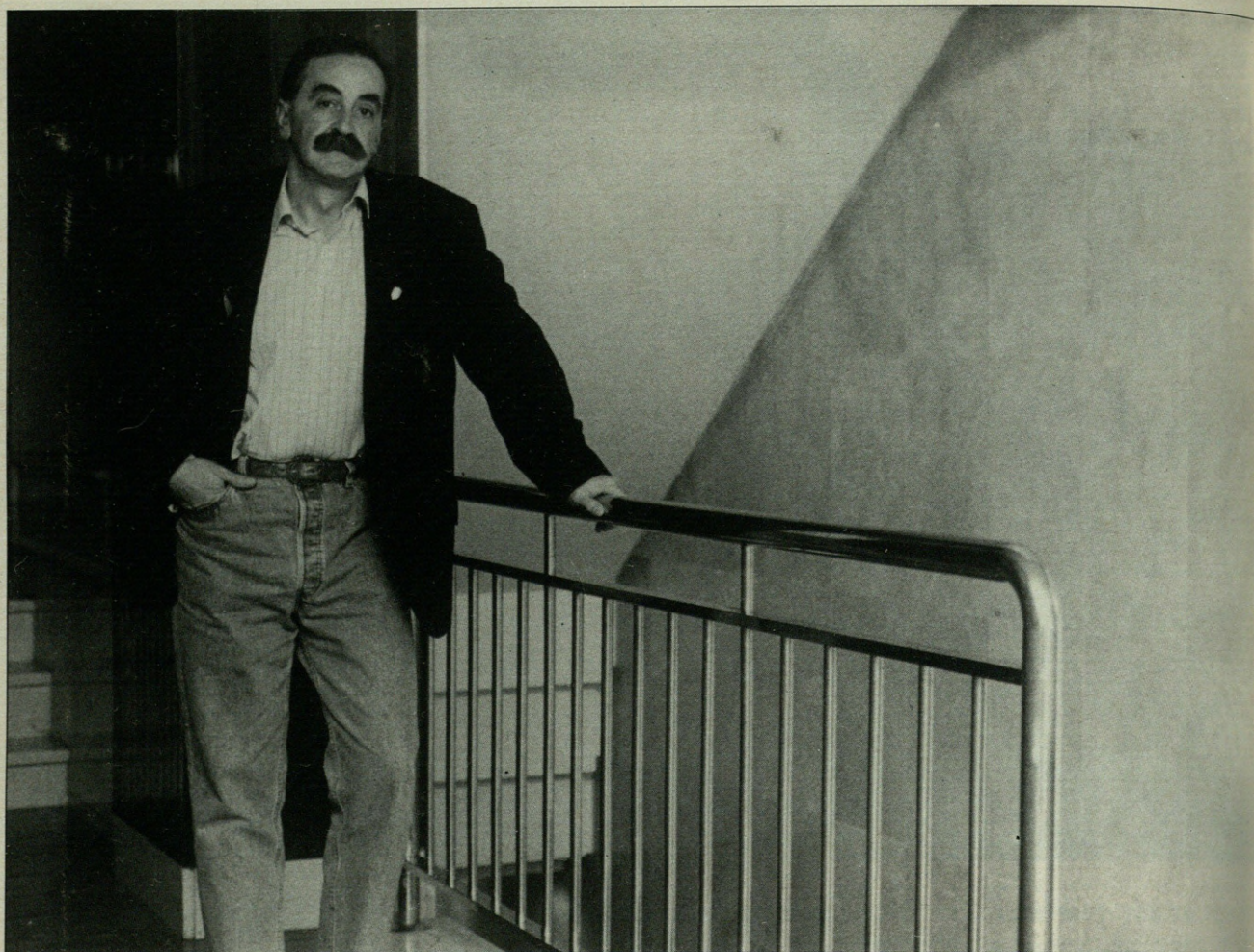
A. Espainiako Entrenatzaile Eskolako irakaslea zara. Irakatsi al daiteke entrenatzaile izaten?

X.A. Bai.

A. Edozein izan daiteke, beraz, entrenatzaile?

X.A. Ez. Uste dut, hain zuzen ere, horretan datzala erru handiena. Zenbaitek pentsatzen du futbolari ona izateagatik entrenatzaile ona izango dela, eta ez da maisu

«Nire sistema beti berdina izan da: futboleko bizitzan bezalaxe jokatzen dela pentsatu behar da. Hori maximatzat hartuta, bizitzen erakutsi diet jokalariei. Hau da, futbolaria baino lehenago pertsona jarri, eta gero jokatzen hasi».

«Behin zelaira irtenda, hango eta hemengo jokalarien artean ez da desberdintasunik. Orain, zelaitik kanpora, hemengo futbolariek duten ospea, estatusa eta bizimaila oso urruti daude hangoentzat».

onena gehien dakiena baizik eta hobetoen erakusten duena. Jokalari askok pentsatzen dute bere lana bukatu eta gero ezertxo ere ikasi gabe izan daitezkeela entrenatzaile, beraiei egin dietena egiteko. Eta ez da berdina. Are nabarmenago gaur egun, entrenatzaile batek beste gauza asko egiten ikasi behar duelako.

A. ETBn ere aritu zara. Mikrofonoa edota aulkia nahiago?

X.A. Aulkia, dudarik gabe. Hori bai, futbolari lotuta segitzeko modu ona da medikuntza zein komunikabidekin harremana izatea.

A. Zer moduz tratatu zaituzte kazetariak?

X.A. Ongi. Ez naiz nire burua gehiegi saltzen duen pertsona, baina ezta gutxiegi

saltzen duena ere. Beti nire tokian egoten saiatu naiz.

A. Zeintzuk dituzu etorkizunerako proiektuak?

■ **«Nire amak uste zuen Boliviara misiolari gisa joan nintzela; berez horrela izan zen, gainera» ●**

X.A. Orain artean behintzat Mundu Txapelketarakoa dakit. Futbolak irakatsi didan gauza bat da oso zaila dela luzerako planak egitea. Ondorengoa ikusiko dugu. Guztiz irekia nago edozein proposamenetara, baina ez naiz inorengana joango atea ireki diezadan.

A. Futbolean bizitzan bezalaxe jokatu behar dela esan duzu lehen. Hori kon-tuan hartuta, zein izan da zure bizitzako jokaldirik zailena?

X.A. Boliviara joatea.

A. Nork sartu dizu golik pol-litena?

X.A. Zalantzarik gabe, nire emazteak.

A. Zein arlotan sentitzen zara jokoz kanpo?

X.A. Dantzan.

A. Zein izan duzu arbitro-rik gogorrena?

X.A. Neure bizitza.

A. Jokalari hotza ala beroa zara bizitzan?

X.A. Beroa, beti beroa.

A magoia | ban

BERROGEI BURU DIRA, TXAPELA BAKARRA...

AGURRA. BINAKA JARRITA. Xabier Amuriza, Jon Lopategi, Anjel Mari Peñagarikano, Jose Luis Urdangarin, Joxe Mari Lertxundi, Amaia Telletxea. **BANAKA JARRITA.** Jesus Arzallus, Jon Enbeita, Sebastian Lizaso. **PUNTUA EMANDA.** Laxaro Azkune, Luis Baraiazarra. **HAMARREKO HANDIAN.** Joxerra Bilbao, Joxerra Gartzia, Alfontso Irigoien, Iñaki Murua, Koldo Tapia.

AZKENA EMANDA. KARTZELAKO GAIA.

EGILEAK: PATXI GAZTELUMENDI, JONI GOIKOETXEA, JON ODRIÖZOLA, J.J. PETRIKORENA, PATXI SARRIEGI, ARGAZKILARIA: LEIRE ARZUAGA, MAKETATZAILEA: KARLOS BERISTAIN.

KANPORAKETAK

● urriak 31, Leitza ●

Jose Ramon Elortza
 Iñigo Gojenola
 Unai Iturriaga
 Joxe Mari Lertxundi
 Juan Mari Lopez
 Jean Pierre Mendiburu
 Anjel Mari Peñagarikano
 Jokin Soroazabal

● azaroak 1, Gernika ●

Bittor Agirre
 Mixel Aire «Xalbador II»
 Juan Mari Areitio
 Manolo Arozena
 Jon Enbeitia
 Iñaki Murua
 Juanjo Respaldiza
 J. A. Salegi «Lizarreta»

● azaroak 7, Laudio ●

Andoni Egaña
 Bittor Elizagoien
 Jon Maia
 Mikel Mendizabal
 Joxe Munduate
 Jon Mikel Omagogeaskoa
 Jose Luis Urdangarin
 Xabier Zeberio

● azaroak 14, Hendaia ●

I. Ajuriagogeaskoa «Ajuria»
 Jesus Arzallus
 Igor Elortza
 Jesus Iribar «Olalde»
 G. Larrañaga «Mañukorta»
 Sebastian Lizaso
 Jon Sarasua
 Amaia Telletxea

● azaroak 21, Zumarraga ●

Estitxu Arozena
 J.J. Eizmendi «Loidisaletxe II»
 Kepa Intxausti
 Aritz Lopategi
 Xabier Perez «Euskitze»
 Martin Rezabal «Olaso»
 Jose Antonio Sasiain
 Millan Telleria

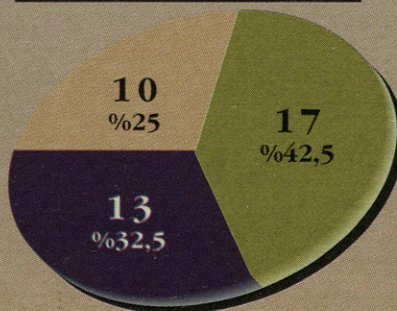
AIPAGARRIAK

● Berrogei partehartzaileetatik bi bakarrik dira emakumezkoak: Amaia Telletxea eta Estitxu Arozena.

● 15 bertsolarik parte hartuko dute lehenengo aldiz Txapelketa Nagusian.

● AGURRA ●

PARTEARTZAILEAK
JAIOTERRIAREN
ARABERA BANATUTAPARTEHARTZAILEEN
A D I N A

-40 urte baino gehiago

25 urtetik 40 urtera bitartean

25 urte baino gutxiago

L A N B I D E A K

Eskulangileak	12
Ikasleak	11
Saltzaileak	5
Nekazariak	3
Komunikabideak	2
Basozainak	2
Irakasleak	2
Besterik	3

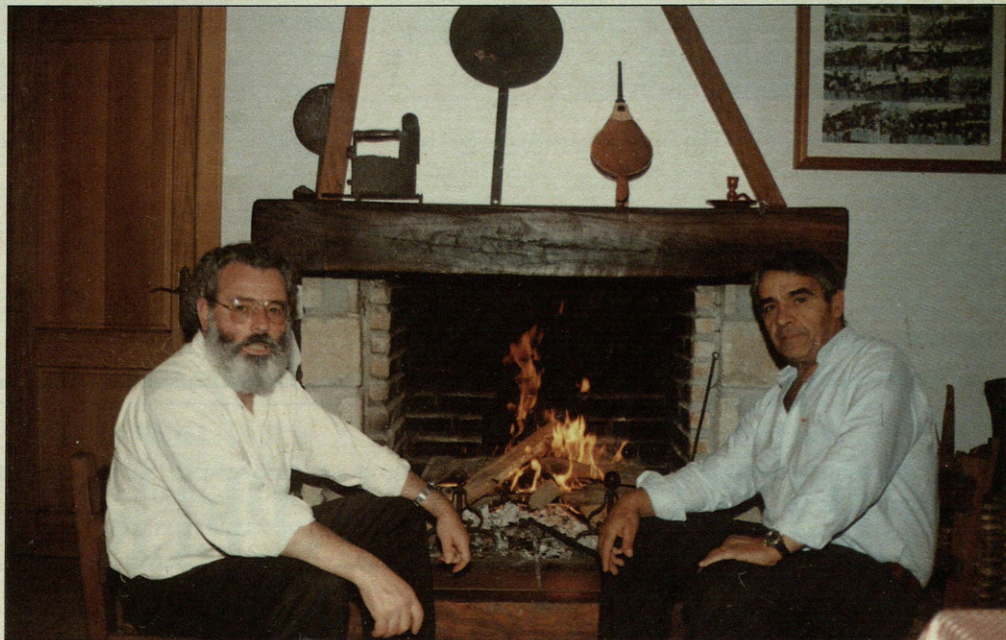
● BINAKA JARRITA ●

TXAPELA BETE BERTSO

Saioari hasiera emateko, bi bertsolari hurreratuko ditugu: Xabier Amuriza eta Jon Lopategi. Xabierrek bi txapel lortu ditu orain artean eta bat Jonek. Aurten, dena den, bizkaitar bi hauek ez dute Txapelketa Nagusian parte hartuko eta guzti horretaz hitz egiteko bildu ditugu Ariatzako txoko bateko sutondoan. Beraientzat gaia: txapelketa, bertsolaritzaren garai ezberdinak eta gazteak.

ARGIA. Aurten zergatik ez duzue parte hartuko?

JON LOPATEGI. 1989ko txapelketaren aurretik, azkena izango zela erabakita nuelako: nire adinagatik, bertsolari gazte asko daudelako (plazetako giroa islatzen dutenak) eta, az-

Azken urteotako bertsolaritzaren sutondoa berotu duten ezpal sendoak ditugu Amuriza eta Lopategi.

ken batean, txapeldunak ere plazaz plaza dabilen bertsolaritzaren isla izan behar duelako. Nire aldetik ez da ekarpenik. Nire ekarpena Bizkaiko bertsolari gazteak dira eta ondo baino hobeto ordezkaturik sentitzen naiz.

XABIER AMURIZA. Txapelketako etapa bete da dukadalalako. Izan ere, giro hori uztearekin batera, bertsolaritzaren ibilera arruntari ere uko egin nion, eta orain askoz ere lasaiago nabil.

ARGIA. Gaur egun, zer iritzi daukazue txapelketaren gainean?

J. LOPATEGI. Txapelketak bertsolaritzaren mesederako dira: balore berriak ezagutu ahal izaten dira eta plazaz plaza dabilen bertsolari onenek bertan hartzen dute segurtasuna. Ni neu, esate baterako, txapelketak eraman ninduen plazetara. Hain zuzen ere, Donostiako 65ko txapelketatik aurrera gertatu zen nire garairik emankorrena.

X. AMURIZA. Txapelketa, ona izateaz gain, beharrezkoa dela beti esan izan dut nik. Hala ere, baditu berezko akats batzuk, konpontzeko zailak izango direnak. Baina mesede handia egiten dio bertsolaritzari, bultzada izugarria ekarri dio. Bertsolaria bere burua lantzerantz behartzen du, lan ona egitera... Azken batean, kalte baino gehiago mesede egiten du, alde txarrak baino onak gehiago dira. Dudarik gabe, egiteak merezi du.

Lopategik dioenez, «nire aldetik ez da Txapelketarako ekarpenik. Nere ekarpena bertsolari gazteak dira».

Horrek ez du esan nahi ordea, ni joateak merezi duenik.

ARGIA. Xabier, zure ga-

raiko txapelketa, bertso giroa eta gaur egunekoaren artean ezberdintasunik ikusten al duzu?

X. AMURIZA. Ezberdi-

na da guztiz; jende ezberdina dago, baita entzuleak ere. Neroni, sarritan, aro bateko sinbolo bezala jarri naute, batez ere txapela atera eta

denbora inguru horretan. Jende askok, ordea, ez zuen ikusten eta ulertzen nik txapela ateratzea, askok iraintzat jotzen zuten nik irabaztea. Aurkako asko izan ditut, eta egunez egun mar-txa horretan, aurkako giro batean, hau guztia pikutara bidaltzeko go-goa izan dut, dena jende horren es-kutan utzi eta eu-rek defenditzen duten be-rezko bertsolaritza pikutara bidaltzekoa.

Bigarrenaz ere txapela irabazteak min handia eman

BERTSOLARI TXAPELKETA

NAGUSIA - 93

ABENDUAK 8

CASILLA KIROLDEGIAN

AZKEN FINALAURREKOA

BILBAO

UDALA
AYUNTAMIENTO

BABESLEA

zien hainbati, eta eman ba-
karrik ez, nik ere min hartu
nuen. Txarto egon izan naiz.
Bertsolaritzak urte gogorrak
bizi arazi dizkit. Gero jende
berria etorri da, bertso es-
kolak sortu, baina beti egon
da horrelako sektore
erreakzionario gogorra.
Oraindik ere badago.

Gazteak gero eta ugariago
datoz, ordea, behe mailan
giro zabala antzematen da,
bertso eskolek zaletasun
handia sortu dute... Ezber-
dina da. Ni gazteekin neure
esparruan aurkitzen naiz,
gustura, lehen aurkitu ez
nuen giroan. Hala ere, be-
randu samar da niretzat.

ARGIA. *Xabier, denbo-
rak arrazoia eman al dizu?*

X. AMURIZA. Bai, bai-
na asko sufritu behar izan
dut, beti gauzak demostratu
beharrez eta aldeko giro
egokia eduki beharrean in-
guruan arerio gehiegirekin.
Dena den, oraindik asko di-
ra bertsolari izateko jaio egin
behar dela diotenak, nahiz
eta gazteen artean gauza
hauek guztiz gaindituta
dauden.

Beste arlo batzuetan, adi-
bidez, inork ez du planteat-
zen idazle izateko jaio egin
behar denik, jakintzat jotzen
da idazleak gutxienez alfa-
betatua izan behar duela;
baina bertsolaritzan, antza
denez, kokoloa, eskola ga-
bekoa izan behar da, gero
mirari baten bidez bertsolari
izateko.

ARGIA. *Aro berriko bost-
garren txapelketa da hona-
koa. Orain arte biru aldiz
joan da txapela Bizkaira.
Oraingoan zer?*

■ Biak bat datoz, bizkaitarren mahaian, bertso jaki ugari eta kalitate onekoa dutela aipatzerakoan.

J. LOPATEGI. Txapela
hona etortzea beti da posi-
ble. Enbeita txapeldun iza-
tea gauza normala litzateke,
orain arte ere egin izan du
inoiz txapela lortzeko beste.

ARGIA. *Sei gazte bizkai-
tar arituko dira txapelketan.
Zer eman dezakete?*

iritsiko dira, ziur. Bizkaian,
nolabait, bertsolaritzaren
loratzea eman da, eta gaur
egun sei egotea seinale ona
da **X. AMURIZA.** Egoe-
ra oso garrantzitsua da, bertsolari gazte asko baitago,
gora jotzeko gai direnak.
Txapelketak, gaur egun,
horientzat behar du izan.

zabal, dohainekin. Asko
egin dezakete, ea ezuste-
korik ematen duten! Txa-
pelketan zenbat eta sorpresa
gehiago, hobeto.

ARGIA. *Nola ikusten
duzue zuen burua bertsol-
aritzaren barruan?*

J. LOPATEGI. Orain
erdiz-erdi: bertsolari eta
mais. Nahiz eta plaza asko
egin, ez naiz bertsolari mo-
duan horrenbeste ardura-
tzen. Batez ere maisu mo-
duan nabil, haurrekin eta
gaztetxoekin. Hortik jaso-
tzen dut indarra.

X. AMURIZA. Aspaldi
honetan nire kasa nabil, zir-
kuitu ofizialetik kanpo,
inork zer egin behar dudan
agindu barik, librean. Inoiz
baino gusturago ari naiz,
neure buruarekin oso pozik
nabil ■

■ «Betik egon da bertsolaritza munduan
horrelako sektore erreakzionario gogorra;
oraindik ere badago» ●

XABIER AMURIZA

J. LOPATEGI. Sei dira
nire eskuetatik pasatutako
bertsolari gazteak eta hauek
ere beren burua erakutsiko
dute. Batzuk finalerdietara

Guk egindakoa ikusita da-
go, gorantza doazen gazteei
zabaldutako behar zaie bidea.
Oso ondo datoz, berritasu-
nez beteak, bildur barik eta

OSPEA ETA ANONIMATOA, BAKOITZA BERE DOINUAN

Txapelketa Nagusian parte hartuko duten guztien egoera ez da bera. Txanpon beraren bi alde, beraz, txapelketan aurrez aurre lehiatuko direnak, orriotara ekarri ditugunak. Batetik, -Peñagarikano- arrakasta eta ospearena, entzuleen erabateko segimendua izango duena; eta bestetik, -Urdangarin- ia erabateko anonimatotik jauzia ematen ahaleginduko dena.

ESPEKTATIBAK, batzuk eta besteonak, zeharo desberdinak dira, urteko joan etorrian ere, oso aukera desberdinak baitituzte. Batzuen agenda beatek besteen orri zurietan dute itzala. Ez da azken hau Anjel Mari Peñagarikanoren kasua. «Abuztu osoan jai bartu dut, neurria nabiko ondo bartua diot. Nabi izanez gero gehiago ere egingo nituzkeen», adierazi digu, beharrezko jotzen dituenak baino gehiago ez dituela egiten gaineratuz.

Bere ustez, lau rogei inguru lirake edozein bertsolarik urtean zehar egin beharrekoak, Txapelketa Nagusiari begira «buruari buelta asko eman beharra dago eta» gehitu digu.

Denek ez dute, hala ere,

halako abagunerik. Jose Luis Urdangarin gazte heraniarrak hogei bat egin ditu aurtan, nahi baino gutxiago. «Adin kontua da gebienbat, gazteok arazo berdintsua dugu hasieran: antolatzaileen kontua izaten da hori», adierazi digu.

Diferentzia honen inguruan, dena den, biek adierazi digute ez dela berez txarra batzuk eta besteen arteko desoreka. Jose Luis Urdangarinen ustez, «bertsolari batzuk erdi idolo

bihurtzea, beti ere, ona da; txarra ez behintzat. Bestetik gabe, bertsolaritzari berari halako garrantzia ezagutzen diolako, jendeak begiak haiengan jarri dituela seinale». Berak komentatu digunez, gero eta plaza gehiago egiteko aukera dagoen neurrian bertsolari denentzat hobe izango da. «Honela, guztion artean, bertsolaritza suspertzen ari baita».

Plazak egitearen garrantzia ere azpimarratu du Ur-

dangarinek. «Bertso maila hobe hartzeko beharrezkoa da jendaurrean ari zitea, horrek segurtasuna eta patxada ematen duela, eta zalantzarik gabe, zenbat eta plaza gehiago hobe». Antzeko argudioak bota dizkigu Anjel Mari Peñagarikanok, eta desorekaren kontua zehaztu nahi izan digu: «Nolabaiteko desoreka egotea ulertzekoa da, baina gehiegizkoa ez da ona. Gainera, bidean pixka bat ibiltzea beharrezkoa da».

Edozein modutara ere, bertsolaritza den gizarte mailako fenomenoarekiko partaidetza oso modu desberdinetara bizi dute. Anjel Mari Peñagarikanoren ustez, «urte gutxitan aldaketa handia izan da bertsolaritzarekiko ustean. Gaur egun hiriratu egin da, beste begirunea zaio, eta horrek poz handia ematen dit. Jose Luis Urdangarin, berriz, lagun artean aritzen da gurturago. Bertsolaritzarekin arrakastari oso ondo dertitza, eta oraingo hori ez zaio zama astunegia.

■ «Nolabait ere desoreka egotea ulertzekoa da, baina gehiegizkoa ez da ona; gainera, bidean pixkat ibiltzea beharrezkoa da» ●

ANJEL MARI PEÑAGARIKANO

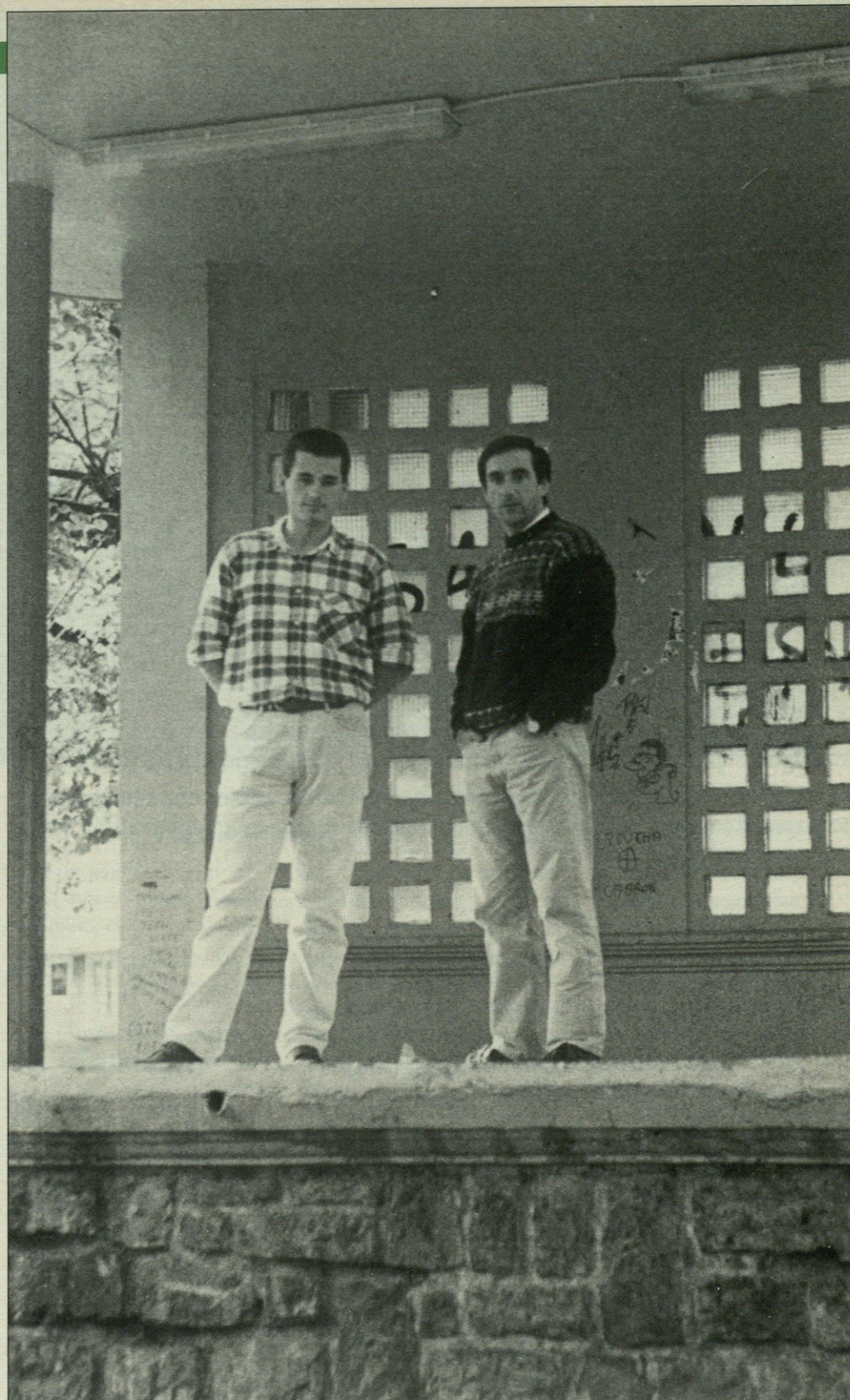
Txapelketa bertan dutela aholku bat baino gehiago jaso dute, laguntza eskaintza asko. Biek barruan gorde duten bat azaldu digute. Jose Luis Urdangarinek esan digunez, *«gehien estimatzen dudana, beharbada, lagun batek emandakoa da: ahal dudana egiteko esan dit, eta egun txarra izanez gero garrantzirik ez emateko. Eta hala izatea nahi nuke»*. Anjel Mari Peñagarikanok, ibiliagoa, ez du erraz ahaztuko neskatilea batek lehen-goan esandakoa: *«Lasai joateko esan zidan, azkena geldituta ere bi muxu emango dizkidala»*.

Txirrita bizia eta zirikatzailea

Bertsolari zaharren inguruan ere antzerako gustuak aitortu dizkigute. Otaño eta Txirrita dira Peñagarikanoren begikoenak. Deskribatzeko gaitasuna eta sakontasunagatik lehenengo, eta darabilen euskararen joskera aparta eta irudimen biziagatik bigarrena.

Jose Luis Urdangarin gazteari ere Txirritak sortzen dio mirespenik handiena, *«maila guztietan oso konpletoa zelako gehienbat, baina baita zirikatzaile eta bizia izateagatik ere. Asko baloratzen ditudan koaliteteak dira horiek»*.

Halakoetan pronostikorik ematea zaila izaten dela eta nahiago izan dute ur handiegitan ez sartzea. Peñagarikanok honela ziurtatu digu gainera. *«Finalera iritsitako edozeinek irabaz dezake»*, barren-bareneko gogoeta bailitzan.

Gogoeta lanari hasita, gustuko bertsoez ere hitz egin digu Peñagarikanok. Gogokoak denak izan arren, *«are erotikoak ere»*, sakonak ditu, zalantzarik

gabe, atseginenak. *«Azalkeriatan aritzea baino, mezu sakonak aditzera ematen dituztenak nahiago ditut. Hor bertsoak beste indar bat hartzen du»* ■

Bertsogintzaren bi muturrak: Peñagarikano, arrakasta eta ospearena; eta Urdangarin, ia erabateko anonimatoan bizi dena.

BI BELAUNALDIEN ARTEKO DESAFIOA

Amaia Telletxeak daukan adinarekin kantatu zuen lehenengo aldiz jendaurrean Joxe Mari Lertxundik. Bi belaunaldiren lekuko dira, kanporaketetan parte hartuko duten bertsolaririk zaharrena eta gazteena. Urriaren 31n hasiko den Txapelketa Nagusia eta bertsolaritzarekiko bi ikuspegi ezberdin.

ARGIA. Garai ezberdinetan hasi zineten bertsotan.

JOXE MARI LERTXUNDI. Oraingo bertso giroa ez zegoen garai horretan. Batetik, ez zegoen bertso eskolarik, eta bestetik, bertsolariak ez ziren oso begi onez ikusiak. Aita bertsozalea nuen, baina hala ere bertsotan hastea ez zitzaien ondo iruditzen gurasoei. Plaza batzuk egin nituen, baina gero hamar urtez edo jendaurrean kantatu gabe egon nintzen. Lagunekin egiten nuen bertsotan, baina orain bezalako ametsik ez zegoen orduan. Txapelketa berria antolatu zenean, hantxe hasi nintzen berriez ere. Amaiak lehenbiziko txapelketa izango du eta nik azkenekoa izan nezake.

AMAIA TELLETXEA. Hamabi-hamahiru urterekin eskolan bota nituen lehenengo bertsoak. OHOn bertsolaritza irakasgaia ematen ziguten. Bortzirietan bertso eskola antolatu zen eta hor hasi nintzen. Hiru urte daramatzat bertan. Eskolarteko txapelketak hasi ziren, horietan parte hartu nuen, Nafarroako Txapelketan ere, eta hau izango da Txapelketa Nagusian parte hartuko dudana lehenengo al-

dia. Orain hasi naiz gehienbat bertsotan.

ARGIA. Zeintzuk dira zuen helburuak Txapeleketa Nagusian?

J.M. LERTXUNDI. Sailkatzea gustatzen da baina hain da zaila... Jende asko eta toki gutxi. Azken aurrekoetara sailkatu izan naiz, baina orain zailagoa da. Egun askar samarra izanez gero, ez daukazu zer eginik. Hama-bost bertso dira. Hainbeste

bertso izanik, halako maila eramanez gero sailka zaitezke, baina batean hanka sartzen baduzu kalera zoaz.

A. TELLETXEA. Nik ez dut gauza handirik ikusten. Denok dakigu nortzuk iritsiko diren finalera, baina ahalik eta lan onena egiten saiatuko naiz. Gauza askorik lortzea ez dut pentsatzen. Lehenengo urtea da.

ARGIA. Zer sentitzen duzu jakinik txapelketako bertsolari gazteena zarela?

A. TELLETXEA. Ezer berezirik ez. Ahalik eta saio onena egiten ahaleginduko naiz, gazte naizen neurrian eta bertsolari naizen neurrian.

ARGIA. Zuk ere adinari ez diozu erreparatzen.

J.M. LERTXUNDI. Adinari begiratzuz gero, ez daukazu zer eginik. Zortea gora-behera handia da: norbera ondo egotea, gaiak gustuko izatea. Alde handia egoten da. Aurretik landu ez duzun gaia jarritz gero, gaizki ibiliko

■ «Oraingo giroa ez zegoen garai horietan; lehen ez zegoen bertso eskolarik, eta askotan ez ziren oso begi onez ikusiak bertsolariak» ●

JOXE MARI LERTXUNDI

zara, eta zure aldekoa suertatzen bazaizu nahi ez duzula ere bertso egokiagoa aterako zaizu. Kartzelako gaia izaten da zaila, askotan. Arrasto onetik joaten bazara zerbait egingo duzu, baina puntuak azkar galtzen dira hor. Horrek ematen dio bizitasuna txapelketa bati, bestela ez litzateke ezer izango.

ARGIA. *Lehen kanporaketa baina egun batzuk lehenago beteko ditu Amaiak 18 urte. Zuk, Joxe Mari, zein aholku emango zentoke bertsolari gazte bati?*

J.M. LERTXUNDI. Gauza asko egoten dira, baina bat oso beharrezkoa lagun onekin ibiltzea da; bera baino hobea den bertsolaria-ekin ibiltzen bada gehiago irabaziko du. Bestetik, asko jardutea. Askatu egin behar du burua, mingaina; hitz jokoak ikasi behar ditu. Jendaurreko ohiturak ikastea

ere beharrezkoa da. Egun batean urduri egon arren, ohitu egiten zara. Gainera, hobe da jende askoren aurrean bertsotan egitea. Jende gutxirekin ez daukazu animo hori, berotasun hori. Ikusleek ematen dizute.

■ «Gaur egun txapelketa batean parte hartu behar duzu norbait izango bazara» ●

AMAIA TELLETXEA

A. TELLETXEA. Gaur egun, txapelketa batean parte hartu behar duzu norbait izango bazara. Txapelketan parte hartuz gero, orduan izango dituzu saio gehiago. Etxean geldituta ez duzu ezer egingo.

ARGIA. *Zaharrek esperien-*

tzia handiagoa dute, baina gazteek prestaketa lan handia egiten dute eskole-tan. Zerk balio du gehiago txapelketa batean?

J.M. LERTXUNDI. Gazteak etorkizun handiagoa izaten du beti. Gazteek beti beraiekin ekartzen dituzte berrikuntzak. Ideia berriak, joera berriak, doinuak aldatuta. Zaharrak emana du ematekoa. Ez du hobetzen, eusten badio ez da gutxi. Esperientziak, une estu batzuetan, asko laguntzen du, baina prestaketa oso beharrezkoa da edozein gai gogorri irtenbidea emateko garaian.

A. TELLETXEA. Zuk esandakoarekin ados nago, nahiz eta esperientzia izan, ordea, behar duzu zure buruarekin edo besteekin prestatzea.

J.M. LERTXUNDI. Eta gero, nork bere buruarekiko konfiantza behar du izan, bertsoa osatzeko ■

Amaia Telletxea, 17 urte, eta Joxe Mari Lertxundi, 60 urte, Txapelketa Nagusiko bertsolaririk gazteena eta zaharrena aurrez-aurre jarri ditugu.

● BANAKA JARRITA ●

HIRU GIZON BAKARKA

Banaka atera ditugu taulatu gainera. Sebastian Lizaso, txapelketan parte hartuko duen Euskal Herriko txapeldun bakarra delako. Jon Enbeita, azken lau finaletara iritsi den bertsolari bakarra baita. Eta Jesus Mari Arzallus, nahiz eta saiorik onena egin, alde z aurretik finaleko saioa debekaturik duen bakarra da eta.

NAHIZ eta parte hartzaileen multzo handian sartu, hiru kasu bereziren aurrean gaude: Sebastian Lizasok 1986an jaso zuen txapel handia burura; bigarren egin zuen 1989an, eta aurtan faborito nagusien artean izango da, irabazita-ko ohorea errepikatzeko sasoian. Bakarra izango da saio horretan. Jon Enbeitarena ere ez da marka epela: Euskal Herriko azken lau txapelketa nagusietako finaleko saioetara iritsi den bakarra, txapelak, behin eta berriz, eskuetatik ihesi egin ondoren, honakoa izan dezake (bostgarrenean, aidanez) azken aukera. Jesus Mari Arzallusek berriz, aukera hori erabat mugatua du, eta kanporaketa saioan parte hartu arren, ezinezkoa izango zaio bere bertso jarduna azkeneraino erama-

tea. Egoerak hala aginduta, erbesteratua izaki, Hego Euskal Herrirako bidea

moztua duelako.

Sebastian Lizasok aspaldian jaso zuen bere izena bertsolaritzaren tontorrera. Eta tontorrean jarraitzen du, neke handirik erakutsi gabe. 1986ko txapelketak emandako haizearekin, hegan: «Ez dut momentu bura inoiz abaztuko, abaztea ere ez zait komeni, seguruenik txapel harekin jarraitu beharko dugu aurrera eta». Horregatik edo,

oraingoaren aurrean, ez du ilusio faltsurik egin nahi: «Badakit bertsolaritzaren zerrendan non nagoen eta ez dut esango txapelketara etsita joango naizenik, baina ezta itsututa ere».

Bere faboritoak (eta are-rio gogorrenak) zeintzuk diren esateko erreparorik ez du: «Euzkitze eta Egaña. Beldurrik ez diet, errespetoa baino, are gehiago, nabia-go dut finaleko saioan, bai

Jesus Mari Arzallus: «Hemengo bertsolaria beldurtuta aritzen da»

ARGIA. Zer berri ekarriko dizu txapelketa honek?

J. MARI ARZALLUS. Berririk ez. Urtero nekatu egin naiz ikaragarri... Aurtentz gainera, ez dut ezer egin. Oso momentu txarrean harrapatu nau. Saiorik egin gabe, prestatzeko aukerarik ezean.

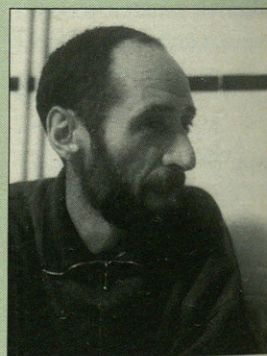
A. Ipar Euskal Herriko bertsolarien artean zer nolako espektatibak sortu dira?

J.M.A. Hemengo bertsolaria horra joaten denean

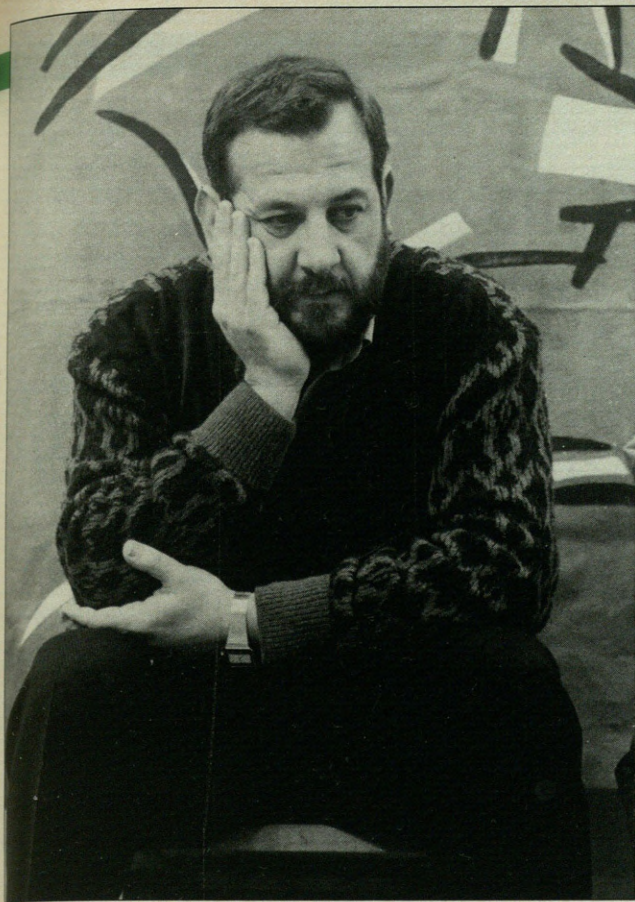
beldurtuta aritzen da. Ez daki aurrean zer daukan, entzulea zein den eta nondik jotzen duen. Euskal Herri osoan homologatutako bertsolaririk ez dautz kagu mugaz goitik, eta horrek asko mugatzen ditu espektatiba oro. Beraz, tarte ikaragarri hau kontuan harturik, ez dut uste hemengo inork amets handirik egiten duenik.

A. Sortuko den giroari buruz zer diozu?

J.M.A. Orain, den-denak

polita dela ematen du, jendea mugituko dela... baina oso puntakoei begira soilik jokatzeko da, bidean geratu diren batzuk aipatu ere egin gabe. Apustuak bere inguruan izaten duen giroa sortzen da.

Sebastian Lizasok eta Jon Enbeitak eskarmenturik izan dute aurrekoetan. Aitatu digutenez, ez dira oraingoan irabaztera itsututa joango.

goizez bai arratsalde, nirekin izango balira». Seguruentsu arituko direnak omen. Txapelketaren garrantziak ez duela itotzen eta «behin finalera iritsi ondoren, itxura oneko saioa eginda txapela batek edo besteak janztea ez du inportantzia handiegirik», aitortu digu. Berak argi baitu, «urtean zeharreko saioak jartzen duela bertsolaria bere lekuan, ez txapelketak».

Une honetan, ez duela kezka edo buruhauste berezirik aitortu digu, aurtengo saioetako nekea ez bada, «udako trotea oraintxe bukatu dugulako. Txikiegia gertatzen da etena, hamaigabost egun besterik ez ditugu prestaketarako». Nola belatunaldi berriak txanda hartu duen aipatu digu, azkenez: «Aurtengo finalean 40 urtetik gorako bertsolari

gutxi izango dira; gazteak indarrean datoz eta ni bauen taldean nago, oraindik». Rusoren semeak Montecristoa pizteko okasiorik izaten ahal du.

Jon Enbeitak, berriz, aurtengo izango al du aspaldion

ketarik onenari buruz galdetuta, 1986koa izan zela gogoratu digu haatik, laugarren egin zuen hartan aurrerago egotea ere merezi izan zuelakoan.

Aurtengoa izango da parte hartzen duen bostgarrena

ru nagusia ez dela txapelaren bila itsuki joatea.

Bizkaia-Arabako azken bi txapelak eskuratu eta gero, handiaren bila temati jarraitzen du, ordea. Inguruak hala eskatuta, gainera, Bizkaiko faborito gisa baitaukat. Horrek kezkatzen du: «Daukadan ardura nagusia hau da: jendearen aurrean egin beharrekoa, erantzun beharra. Nik ere faboritoak izan ditudanean beraiekin sufritu eta gozatu izan dut, badakit zer den hori». Azken unean inoiz baino urduriago jarriko dela onartzen du, noski.

Txapelak Bizkairantz joako duen galdetuta, errotik moztu digu atrebentzia: «Gauza ez da txapela Bizkaira edo Gipuzkoara joango den. Txapelketara doana bere lana egitera doa eta ni ere horretara noa» ■

■ **«Ez dut momentu hura ahaztuko, ahaztea ere ez zait komeni, seguruenik txapel harekin jarraitu beharko dugu aurrera eta» ●**

SEBASTIAN LIZASO

ihesi dohakion txapela jazteko aukera? 1980tik ari da horretan: «Lebenengoa sorpresa handia gertatu zen, gebiako ikusleentzat niretzat baino, nik neuk zenbat nintzen banekien eta». Orduan, bigarren egin zuen, Amurizaren atzetik. Txapel-

eta kosta egin zaio erabakia hartzea ere. «Txapelketetan askotxo sufritu dut urdailetik, ultzerak ere izan ditut. Honelako buruhausterik hartzeak ez du merezi, eta horregatik, inoiz baino lasaiago joango naiz» esanez argi utzi du bere helbu-

● PUNTUA EMANDA ●

EVERESTETIK INFERNURAKO GAIA

Amabirjinari kandela ipitzen. Amona eta iloba elkarrekin haserre. Komunista aita eta enpresarioa semea. Andregaiaren bila. Everest gailurrean... azken Txapelketa Nagusiko gaiak dituzue, hurbilekoak batzuek, hurrenekoak besteak, gaur egungoak eta ohiturazkoak. Bertsolariak lanerako behar duen gidoia edo bidea. Gai jartzaileen asmakizunak, errima eta doinu egokienetan tolestatu beharrekoak.

FEDERIK sutsuena erakutsiz piztuko dio, bertso batean, Amabirjinari kandela. Haserre bizian jarriko zaizkizu amona eta

iloba. Komunista agertuko, kolore gorriak bindikatuz. Andregaiari maitasun aitoren zintzoena egingo. Everest gailurretik arnas estuka

mintzatuko... bertsolaria trantzean jartzen denean, gairik korapilatsuen ere, minutu erdiko tartean konponduko dizu; batzuetan

sakon, besteetan arin; negar malkoetatik hurbil edota irria lehertu zorian, neurri eta doinuen arabera. Gai jartzaileak bidea eman dio. Artistak hitzez obra osatu du.

Bertsogintzaren gidoigileak, gai jartzaileek paper txo batean bildutako ohar eta iradokizunek zer esanik emango dute Txapelketa Nagusiaren edizio honetan. Beti legez. Azkena emanda

Bide berri zale

AURTENGO Txapelketa honetarako zenbait berrikuntza proposatu dira eta baita antolatzaile taldeak onartu ere. Bide berri zale ez da izan ohi bertsolaria Txapelketa baten aurrean, baina Txapelketan ez badira bide berriak urratzen nekezago izango da handik kanpo. Inork ez du ukatuko oraindik ere Txapelketa dela bertsozaleen eta bertsolarien artean oihartzunik eta eraginik gehien izaten duena.

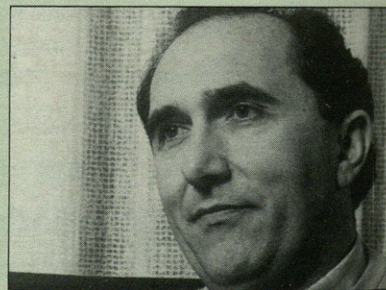
Bakarkako gaiak ematerakoan bi gai izango dituzte. Izan ere, bertsolari guztiei ez zaie komeni era bereko gaia, ez dituzte guztiek erraztasun berdinak. Bestalde, aukera bat baino gehiago jartzeak horretan lagun dezake. Entzulearentzat ere, eraman-

garriago gerta daiteke guztiek gai berari ez diotela kantatuko uste dugulako.

Badakigu horrek epaitzerakoan zailtasunak izango dituela eta bertsolariak bere burua lanean jartzerako bi gaiak entzun beharko dituela eta bertsotan hastera pasako duen denbora luzeago gerta daitekeela.

Elkarriketako formula jarriko dugu indarrean, bestalde. Inoiz gertatu izan zaigu, txapelketa ezberdinetan, gaur egungo gaiak jorratzeko orduan, gustoko formularik bilatu ez izana. Elkarriketa moduko saioa proposatu dugu horren konpontzeko.

Bukaerako esaldia eman ordez hitza emango zaie bertsoaren bukae-

LAXARO AZKUNE

Gai jartzailea

rarako eta noski errima ere bera delarik. Neurri berezietan ofiziotan egin beharko dute. Guzti honekin, egon zitezkeen hainbat hutsune betetzen saiatu gara. Asmatuko ahal dugu. Bertsolariek eta bertsozaleek dute hitza.

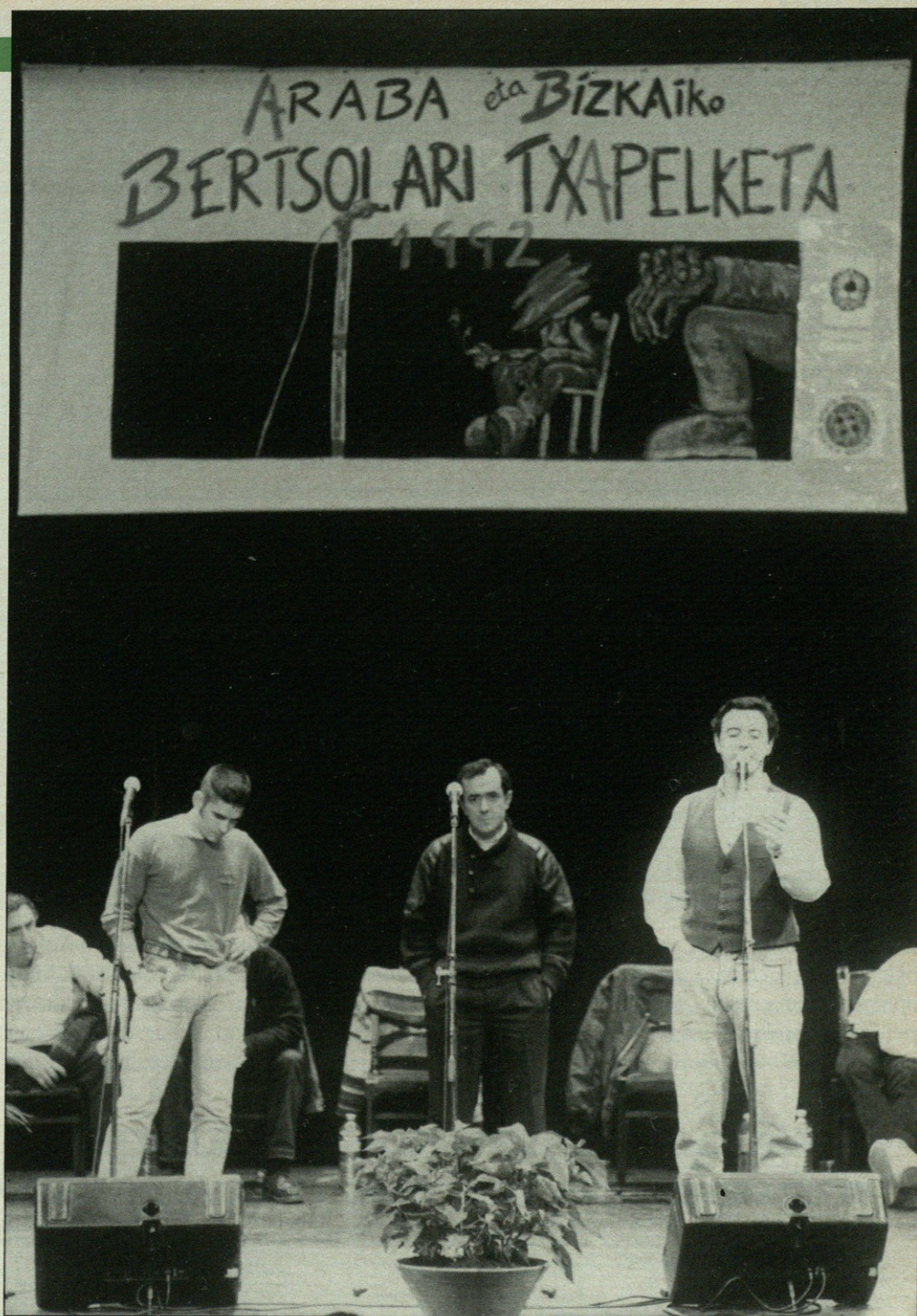
asmatu dutela. Gartzelakoan huts egin dela... nola onerako hala txarrerako, taulatu gaineko protagonistak baitira, bertsolarien koadrila gobernatzeko orduan. Laxaro Azkune eta Bernardo Mandaluniz ari-tuko dira, txandatu, zeregin honetan Txapelketa Nagusian.

Hainbat berrikuntza eka-rriko dituzte, gainera. Guz-tietan eztabaidagarriena, gartzela gaia osatzeko bi gai ematearena. Eman diren iri-tziak aurkakoak izan dira, kexurik gehien, bakarkako saioan lanik onenak egiten dituztenen artean sortu de-larik. Gaia ahalik eta azka-rren buruz jazteko aukera moteldu eta era berean sor-daitezkeen zalantzak inoren mesederako ez direla argu-diatuz.

Zuzenegi esan gabe

Gai jartzaileen taldeak eta Txapelketa Batzordeak, berriz, aukerak zabaltzea hobetsi dute, nahiz eta kanporaketetan egindakoaren arabera neurtu nahi duten erabakiaren baliagarritasuna.

Bestela, ohizkoak dituzten lanetan, gaien oreka zehazteak arduratzen ditu, hots, bertsolariak ofizioka jartzen direnean, bati eta besteari lanerako eta sor-kuntzarako aukera bera emateak. Zailtasunik gehienak, berriz, gartzelako gaietan eta puntukakoetan izaten dituzte, asmatu edo huts egin, bertsolarien bu-ruak irudimentsu edo kea dariela jartzeko modua iza-ten baita.

Berrikuntzarik jasoko da taulatu gainera gaiei dagokionean: gartzelakoan, bi gai izango dituzte bertsolariek aukeran.

Hamarreko handian eta txikian gai sakonagoak izango dira. Zortziko handian gai arruntak eta zortzi-ko txikian, berriz, gai arin eta ironikoak. Teorian, gero bertsolari bakoitzak hartzen baitu hizpidea, axola dion doinu arin edo sakona az-pimarratzeko.

Aktualitateari hurbiletik erreparatu diote gaiak emateko orduan, hainbate-tan gauzak zuzenegi plan-teatu gabe, bertsolariari posizioak hartzearena bere esku utziz. Bertsolari guz-tien adinetara egokitzen di-ren gaiak osatzeko saiorik ere egingo dute.

Askotxo dakite guzti honi buruz Laxaro Azkune eta Bernardo Mandalunizek, eta parte hartzaileen aho-tara lasaitasun apur bat eka-rriko dutenik ez du inork auzitan jartzen. Gehiagorik ezin esan, baina, oraingoz, beste guztia sekretupekoa baita ■

BERTSOLARIA TREBE, EPAILEA LEGE

Ez da samurra izaten epaimahaikideek bertso saioetan egin behar duten lana, are gutxiago Txapelketa Nagusian. Beraiei baitagokie erabakitzea zein bertsolari baztertu, nork parte hartuko duen hurrengo kanporaketan, eta azken batean, nork jantzi behar duen txapela.

ONDOEN aritu diren bertsolarien artean txapela nork eskuratuko duen erabakitzea ez da erraza izaten epaimahaikideentzat. Txapelketa aurreko saioetan ere burua lan horretan jarri-

ta, ondo pentsatu eta aztertu behar izaten dituzte bertsoa osatzen duten elementuak beren zeregina zuzentasunez betetzeko.

Zenbait bilera egin ondoren, bat etorri dira irizpi-

deetan epaimahaikide gisa dihardutenak. Horrela, sei ataletan banatu dituzte irizpideak: irizpide nagusiak, gaiari dagozkion irizpideak, hizkera, neurria eta errimari dagozkionak, eta azken atalean, bertsoaren bukarako arrazoiak hartzen da kontuan bertsoaren ardatz gisa.

Irizpide nagusiak bezala adierazita dagoen lehen atalean, bertsozaleak bere kasa egin ohi duen antzera jardun behar du, oro har, epaileak. Hau da, bertsoak

entzun, dastatu eta beregan sortzen duen zirrara dela medio eman behar ditu puntuak. Horretarako, aurreko Txapelketa Nagusitik modu honetan sailkatzen dituzte bertsoak epaimahaikideek: aparta (10/9 puntu), oso ona (8 puntu), ona (7 puntu), balekoa (6/5 puntu), txar samarra (4 puntu), txarra (3 puntu) eta oso txarra (2/1 puntu).

Hizkera arina eta bizia

Beraz, baleko bertsoak akats eta meritu handirik ez duena nahiz akats hainbat meritu dituen da, eta hori hartzen da hortik gorako eta beherako puntuazioaren oinarri eta abiapuntu. Aurreko bi txapelketa nagusietako finaletan jasotako bertsoen puntuazioek adierazten dutenez, bertso bikaina edo aparta izendatzea erraza ez den bezala, zaila da, halaber, epaimahaikideen artean 5 puntutik beherakoa izatea emandako batez besteko nota. Horretarako, akats nabarmena egin behar baita.

BALEKOTIK OSO ONERA

BALEKOA:

Bertsoa izan degu guziok eredu, horri nabi genioke guk orain heldu, entzuleak zaizkigu aurrean ugalduta, hainbat kostatakoe zertarako saldu? Asko maite duenak asko sufritzen du.

Sebastian Lizaso.
56 puntu (6,2 batez beste).

ONA:

Nere alabatxoa nahi nuke omendu, baina gaixo daukagu zerbait ba omen du, etxean nahi nukeen luzaro mantendu, haren iruditxoa buruti(k) ezin kendu, asko maite duenak asko sufritzen du.

Iñaki Murua.
68 puntu (7,5 batez beste).

OSO ONA:

Abotsa gura nuke kantuan ozendu, esanik nere minak zer duen zimendu, alabatxo maiteak etxetik aldendu, ta haren akordurik nik ezin dut kendu, asko maite duenak asko sufritzen du.

Jon Lopategi.
74 puntu (8,2 batez beste).

● Euskal Herriko Txapelketa Nagusia 1989. Arratsaldeko saioa. Kartzelako lana. «Asko maite duenak/asko sufritzen du» bukaera emanda bertsoa osatu Hamarreko Txikian. Bederatzi kidek osatzen zuten epaimahaia.

Gaiari dagozkion irizpideen arabera, gaiak logika baten barruan eskaintzen dituen bide guztiak onargarri dira. Gaia zabaltzea, xehetasun berriz hornitzea saritu egiten da, eta elkarren osagarri izatea aintzakotzat hartzen dute. Emandako gai edo ofizioari dagokion hizkera edo erregistroak ongi erabiltzea oso ontzat jotzen da (hitanoa, hizkera jantzia, herrikoia, talde berezien argota...), baina gaitik kanpo aritzea eta topikoak gehiegi erabiltzea, berriz, ez.

Hizkerari buruzko irizpideak bereziki ikertuta izan direnez gero, xehetasun ugari datoz epaimahaikoen txostenean. Bertsoalaritza ahozko jarduna denez gero, ahozkoaren arau fonetikoak betetzea gomendatzen da (ezta, etzen, enuke, baita...). Arina eta bizia izan

behar du hizkerak, elipsiak ondo eginez eta hariari jarraitzeko beharrezko ez dena isilduz.

Joskera aldetik, hizkuntzak behartu gabea izan

■ Neurriari dagozkion irizpideen arabera, edozein bertso motak du 10eko nota lortzeko aukera ●

behar du, berezko isuri edo jarioa bortxatu gabe. Erdarakadak ez dira inola ere onartuko, baina bai maileguak, gaiak bereziki, ofiziorako egoki datozenean.

Esaldi jatorrak erabiltzeaz

gain, sormen lanean egiten diren ekarpenak saritzea bidezkotzat jotzen dute. Ahozko tradizioaren araberrako laburdurak, bokal arteko kontsonante galtzeak... ez dira gaitzetsiko, baina beti ere jendaurreko hizkera txukun eta zainduaren gutxienekoa errespetatu beharko da. Harira etortzeak eta berezko isuri gozoak barkagarri bihurtzen ditu hor gertatzen diren usteko akatsak. Figura literarioen erabilera ere oso gomendagarria da.

Neurriari dagozkion irizpideak jorratzen duen atalean, edozein bertso motak du, berez, 10eko nota lortzeko aukera. Epaimahaiak kontuan izango du bertso motaren zailtasuna, onerako nahiz txarrerako; eta zenbait doinuk bestelako neurrietarako bidea ematen

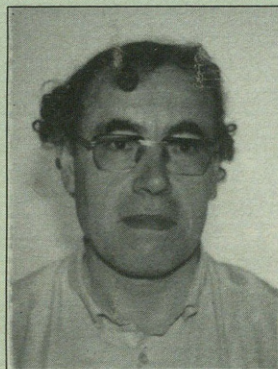
Zenbait bilera egin ondoren eta aspaldi nahiz azken aldian landutako hainbat txostenetan oinarriturik, bat etorri dira irizpideetan epaimahaikide gisa dihardutenak. Horrela, sei ataletan banatu dituzte irizpideok.

Bapateko bertsoei bapateko epaia

AZKEN urteotan epaimahaikideok, gure bu-ruak trebatu nahirik eta erantzukizunak hartaratu-rik, bilera eta ariketa ugari egin izan dugu. Hala ere, batzuen eta besteen iri-tziak alde handikoak iza-ten dira batzuetan.

Finaletako epaiarekin bat ez datorren jenderik ere izaten da. Garai berri-ko txapelketei dagokie-nez, Amurizak irabazitako lehenengoaz inork ez zuen zeresanik. Hari txapela eman zioten epaileek bete-betean asmatu zutela ez dago esan beharrik. Bigarreanean Lopategi eta biek goi-goian ihardun zuten eta gauzak ez zeu- den hain garbi askoren ustez. Azken bi txapelke- ten ondorengo egunak

LUIS BARIAZARRA

Epaimahaikide

istolutsuak izan ziren, or- dea, batez ere azken txap- elketaren ondorengoak, jende asko ez zetorrelako bat epaimahaikoen era- bakiarekin. Nik neuk lehen ere esan nuen, az- ken txapelketan, epaileek hoberenari eman ziotela

txapela, nahiko estua izan bazen ere. Lehenagoko txapelketetan, Xalbadorri ez ziola orduko epai- mahaiaik merezi zuenik eman entzun izan dugu behin eta berriro. Eta 1961eko txapelketan Jon Azpillagak hirugarren ezezik, bigarren edo lehenengo beharko zuela merezimenduen arabera. Dena dela, epaia ia beti zuzena izan ohi dela uste dut. Batek edo bik huts egin lezakete, agian, baina epaile guztiek batera huts egitea zaila da. Azken ba- tez, Fernando Amezketa- rrak epaia eman zuenean bezala, neure gogoa kopla txiki honetan bildu nahi nuke: *«Nori berea dugu/ epaileok lege/ onena txapeldun ta/ bertsoa errege.*

Txapelketa aurreko saioetan ere burua lan horretan jarrita, bertsoetan murgilduta, ondo pentsatu eta aztertu behar izaten dituzte bertsoa osatzen duten elementuak epaimahaikideek, beren zeregina zuzentasunez bete ahal izateko.

duten arren, zortziko txi- kiaren neurria 7-6 silabakoa izango da.

Etena, doinuaren arabera, beharrezkoa izan daiteke

edo ez, eta dieresiak, sine- resiak eta sinalefak ere ai- patzen dira txostenean. Si- nalefak kasu guztietan onartzen dira, baina dip-

tongoak haustea eta hiatoak diptongo bihurtzea, usadio handikoak izan ezik (joan, behar...), ez dira onartzen.

Erimari dagozkion irizpi-

deak direla medio, zenbat eta hoshkidetasun handia- goa, errima hobetzat joko da, atzizkiaren kasuan izan ezik. Potoei dagokionez, epaimahaiarentzat guztiak berdinak ez izan arren, beti izango da zigorgarri, eta puntu batetik hirura bitarte jaitsi dezake nota. Buka- tzeko, bertsoaren bukaera- ko arrazoia jotzen da ber- tsoaren ardatz bezala. Ma- haiko partaideek bertsoa epaituko dutela soil-soilik adierazten da seigarren atal honetan, ez bertsolari ba- koitzaren estilo edo este- reotipoak. Doinu eta kan- tatzeko modu egokia sari- garri gerta liteke, baina kan- tatzen hasterako denbora luzeegia izatea eta puntutik punturako isiluneak, ordea, kaltegarriak dira ■

BERTSOLARI TXAPELKETA NAGUSIA 93

LEITZAN

Urriak 31
"Amazabal"
Pilotalekuan
Arratsaldeko 5etan

J. R. Elortza

I. Gojenola

U. Iturriaga

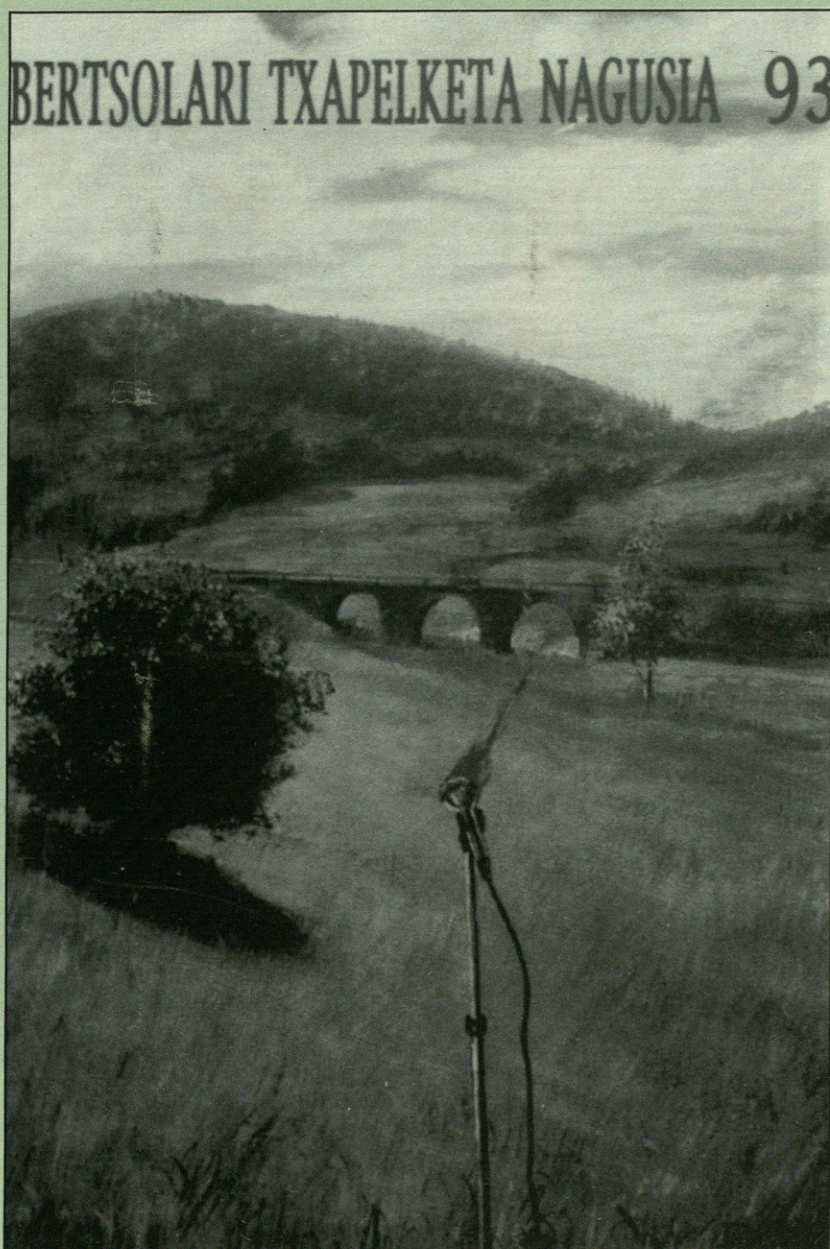
Lertxundi

J. M.ª Lopez

Mendiburu

Peñagarikano

Sorozabal

GERNIKAN

Azaroak 1
"Santanape"
Pilotalekuan
Arratsaldeko 5etan

B. Agirre

Xalbador II

Areitio

M. Arozena

J. Enbeita

Murua

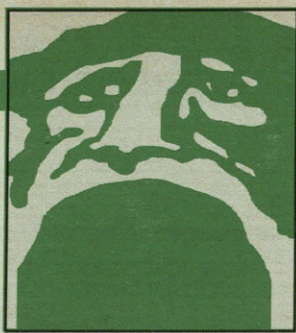
Respaldiza

Lizarreta

Antolatzailea:

Bertsolari Elkarteak

● HAMARRAKO HANDIAN ●

HITZEZKO ERROTAK TXAPELKETA DU IRINA

Uler al daiteke gaur egungo bertsolaritza txapelketarik (lehiarik) gabe? Galdera nagusi honen inguruan jardun zaizkigu, hamarreko handian, segidako gonbidatuak: Joxerra Gartzia, ETBko «Hitzetik hortzera» saioaren aurkezlea; Alfontso Irigoien, euskaltzaina, sarritan txapelketak antolatzen ibilitakoa; Koldo Tapia, Bertsolari Elkarteko idazkaria; Iñaki Murua, bertsolari nahiz irakaslea; eta Joxerra Bilbao, Santutxuko bertso eskolako partaidea. Nola erantzun diguten? Oso doinu diferenteetan.

ARGIA. Uler al daiteke bertsolaritza txapelketarik gabe?

ALFONTSO IRIGOIEN. XX. mendean eta joan den mendearen amaieran ezer izan bada, desafioa izan da lehenago eta txapelketa gero. Txapelketak beti lehia sortzen du, haserreak, hori bere baitan dago, nahitaez. Garai bateko bertsoek ondo baino hobeto adierazten dute haserretu egiten zirela. Txapelketa beti da da haserre bide, baina ez balego, apalago ibiliko litzateke bertsolaritza.

KOLDO TAPIA. Alfontso aipatu duenaren haritik, gizarte bera joko batean sartua dagoela aipatuko nuke.

Bertsolaritzak, beste zenbait garaitan, bazituen berezko bideak, bazuen denbora, bazuen espazioa —herrietako tabernak eta—, bazuen berezko eremua. Azken urte hauetan bertsolaritzaren eremu natural hori nahiko galdu da, beste erritmo eta mugimendu batean sartu da. Bertsolari bakoitzak bere herrian, inguruan zuen gune natural hura desfiguratu egin da.

Orduan, garai horretan ematen dira bertsolaritzaren erreleboa hartuko duten belaunaldi berriak sortzeko eskolak. Badago, beraz, oso sakoneko aldaketa, bertsolariak ateratzeko bidean, eta bide horretan bertsolaritza

ez da gizarteak lantzen dituen jokoetatik kanpo geratzen. Izan ere, kirola, literatura... hainbat esparrutan ere lehiaketak aparteko leku berezia baitu.

Egun, txapelketak funtzio asko bete ditzake; garrantzitsuena, ordea, gazteak bertsolaritzara heltzeko esparru zabal hori eskaintzean datza. Nolabait esanda, behetik goranzko bidea egiten du: lehenago, herrietako

bertsolariek egiten zuten aukeraketa; gaur, gazteen artean, txapelketen esku dago. Gauzak honela, nahiko ulertezina litzateke bertsolaritzaren fenomeno, txapelketa edo antzeko lehia edo aukeraketa egiten duen biderik gabe.

JOXERRA GARTZIA.

■ «Jendeak txapelketa eskatzen du, eta agian, telebista eta irratiek bakar bakarrik ez lukete bertsolaritza aurrera aterako» ●

JOXERRA GARTZIA

Arazoiak objetibatzeraz jo beharko genuke, zeren eta, agian, txapelketarik gabe ere, bertsolaritza bere kasa ibiltzeko gai baita.

Hiru aro bete ditu txapelketagintzak: hasteko, 1935 eta 1936koa, bertan agortu zena; gero hirurogeiko hamarkadan berpiztu eta hiru edo lau txapelketa egin ziren, 1960tik 1967ra, Euskaltzaindiaren eskutik; eta azkenena, 1980tik gaur egun arte luzatzen dena. Aro bakoi-tzean txapelketak zer motibazio izan duen aztertu beharko genuke, objetibatu.

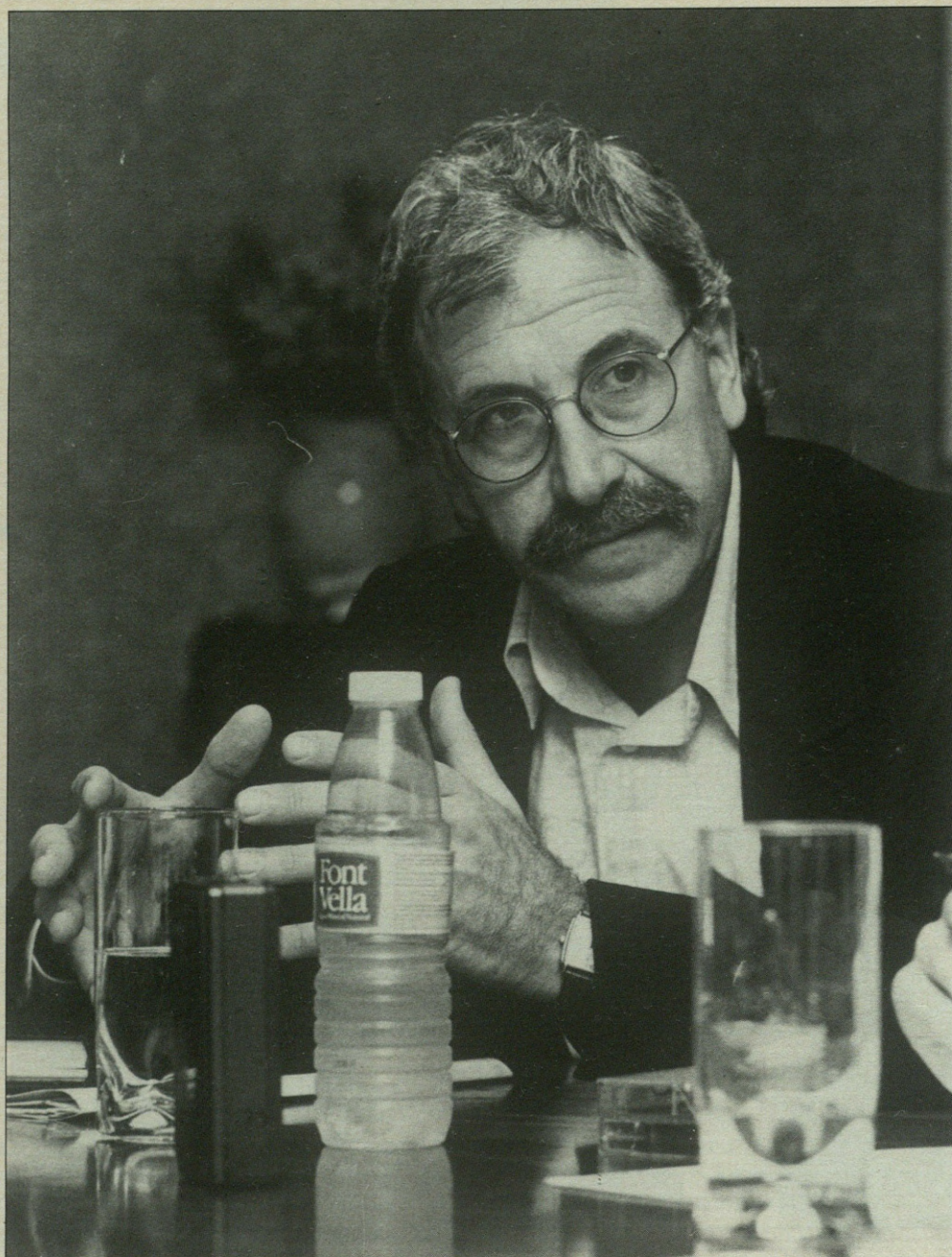
Alfontso garai bateko testigantza izanik, antolatzailerak lanetan ibili baitzen, berak antolatutako txapelketa haiek zer motibazio zuten argitu dezake.

A. IRIGOIEN. Ipar Euskal Herriatik zetorren mugimendua izan zen. Gaur egun berri, alderantziz da. Bazuen zerikusirik edo erromantizismo giroarekin, baina erromantizismo politikoa-rekin: euskara eta euskal kultura bultzatu nahi ziren; Ariztimuño bera, abertzalea izaki, euskararen berpizkundeaz ari zen.

Gero, gerraondoan, arazoak antzerakoak ziren. Lehenagoko bertsolari gehienak baserri girokoak ziren, eta gaiak ere bide beretik ematen ziren. Txapelketaren eraginez, ordea, errekonbertsioa etorri zen eta bertsolaritza eguneko bizitzara moldatu da.

K. TAPIA. 1986ko txapelketan, aipatu diren motibazioak alde batera utzita, fenomeno berria sortu zen: Amurizarena. Amurizak garrantzi ikaragarria du, bertsolaritzaren bilakaeran eragin handia, txapelketa-

Ezkerretik eskuinera: Iñaki Murua, Joxerra Bilbao, Patxi Gaztelumendi (moderatzailerak), Alfontso Irigoien, Koldo Tapia eta Joxerra Gartzia.

Koldo Tapiak dioenez, azken urteetan oso sakoneko aldaketa eman da bertsogintzan «eta bertsolariak ateratzeko bidean; bide horretan, bertsolaritza ez da gizarteak lantzen dituen jokoetatik kanpo geratzen».

ren barruan lehia piztu eta sutzeko orduan. Eta 1980an hasi eta ondorengo urteetan girotutako hazia, 1986ko Txapelketa Nagusian ernetu zen. Aurrekoetatik diferentia, argi eta garbi lehia izan zen nagusi bertan.

Amuriza da haustura ekarri eta norabidearen ardatza aldarazten duena. Ez ohartuan agian, baina bere jardunaren bidez lortu zen hori.

ARGIA. Garai batean eta orain, zertan aldatu da txapelketaren funtzioa?

pelketaren funtzioa?

JOXERRA BILBAO. Nik ezagutu izan ditudan txapelketak 1980tik aurrerakoak dira, eta proposatutako galderari erantzun nahian, bi aro bereiziko ditut: telebista sartu aurrekoa eta ondorengoa. Txapelketaren funtzioa ere ezberdina da.

Hasieran, txapelketari funtzio bikoitza ikusten nion; bertsolariei dagokienez, elitea egiten zuen, eta horrelaxe, nazio mailako

bertsolari taldea osatzen zen. Beste alde batetik, bertsolari berriak ezagutzera emateko aukera zekarren, bertsolari berriak deskubritzekoa, alegia. Horrela ezagutu genituen, adibidez, Amuriza bera edo Enbeita

■ «Txapelketa beti da haserre bide, baina ez balego, apalago ibiliko litzateke bertsolaritza» ●

ALFONTSO IRIGOIEN

eta Olaso. Entzuleei dagokienez, berriz, bi funtzio zituen: normalean bertso saioetan mila entzule biltzea zaila zen momentuetan, Txapelketa Nagusian 5.000, 6.000 edota 10.000 entzule biltzen baitziren.

Bertsolaritzara jende berria erakartzeaz batera, zailtasuna piztu zuen garai hartan. Era berean, entzuleei lehiaren morboa azaldu zien. Gero, behin bertsolaritza telebistara sartuta, funtzio horietariko batzuk, telebistak bete ditu. Gaur egun bertsolaritzako elitea ez du, ordura arte moduan, txapelketak markatzen, gehienbat telebistaren eragina da.

Garai haietan, finalean 10.000 lagun egotea oso garrantzizkotzat jotzen zen. Zer dira horiek, haatik, telebistako 200.000 ikusentzuleren audientziaren aurrean? Ezer ez. Zer gertatuko litzateke txapelketarik ez balego, beraz? Bertsolari berriak ezagutzeko aukera

galduko litzatekeela eta bertsozaleen morboa eta lehia nahia asetzeko erabat.

IÑAKI MURUA.

Oso ezberdina da une honetan txapelketarik ez izatea edo 1980an ez izatea; egun, bizi dugun mugimendu arrakastatsuari jarraipena eman diezaiokeen biderik badago eta, txapelketarik gabe ere. Egundoko eragina izango luke horretan telebistak.

Txapelketak, gaur, helburu argia du: bertsolariak ezagutzera ematea, baina ez dakit zein neurritaraino. Sorozabal, Telleria eta kasurik aipagarriena, Olaso, txapelketak erakutsi dizkigu, bai, baina zenbat

Alfontso Irigoienek antolatutako txapelketen motibazio nagusia euskara bultzatzea zela adierazi digu: «Garai hartako errromantizismo politikoak lagundu zizun erronka honetan».

ezkututzen ditu? Zenbat hankaperatzen ditu? Hori ere kontatu beharreko gauza da, ezta?

Ni hor nabil eta, noski, joan beharrean sentitzen

naiz eta finalera iristea izango dut helburu. Baina helburu nagusia txapelketa ongi ateratzea litzateke, ahalik eta arrakastatsuen izatea, maila ona ematea

bertsotan, Bertsolari Elkar-teak erabat derrigorrez behar duelako txapelketa horren diru emaitza.

Hainbat jende zoriontsu agertzen zen, garai batean,

ANDOLIN EGUZKITZA

*mila urte igaro eta,
ura bere bidean*

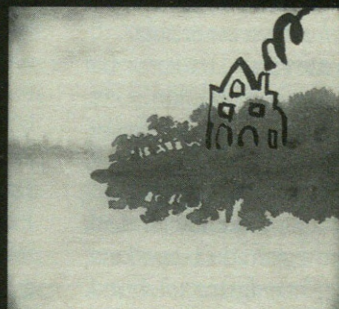
Amodiozkoak bezainbat, desamodiozkoak dira Andolin Eguzkitzak dakarzkigun poema gehienak. Giza harremanen prekariedadearen eta pertsonen arteko komunio iraunkorra mamitzeko ezintasunen inbentario lirikoa da poemario hau.

FERMIN EGUREN

S U S A

literatur
argitaldaria

(943) 37 07 38 / 37 15 45

Elkartea hain indartsu eta osasuntsu ikusteaz, bai ekonomikoki bai ekimen aldetik, dirulaguntzari k behar ez zuen bakarrenetako zela zioten momentu haietan, hori poztekoa zela. Orain, alderantzizko egoeran gaudenean, pentsatzen dut beharbada pozarrenago izango direla, eta hori da zoritzarrekoena.

■ «Helburu nagusia txapelketa ongi ateratzea da, Bertsolari Elkarteak erabat derrigorrez behar duelako horren diru emaitza» ●
IÑAKI MURUA

Telebistari dagokionez, horra hor nire kexua: programa hezitzaileagoa egin beharko litzatekeela uste dut. Badakit saioak egin direla; jendeak, hala ere, bertsoak eta bertsoak nahi omen ditu. Galdera hau botako nuke, honen aurrean: zein da helburua, jende askorengana iritsi ala bertsozaleengana asko iristea?

J. GARTZIA. Ez nator bat ideia orokor honekin. Gazteak ezagutzero emateko bide berriak badaude, bai. Euskara bultzatzeko ere bada ekinbiderik. Jendeak eskatu egiten du txapelketa, ordea, eta agian, telebistak eta irratiek bakar bakarrik ez

lukete bertsolaritza aurrera aterako.

ARGIA. *Honetan ados al zaudete? Komunikabideak oso inportanteak dira baina oinarritzko euskarria txapelketa da.*

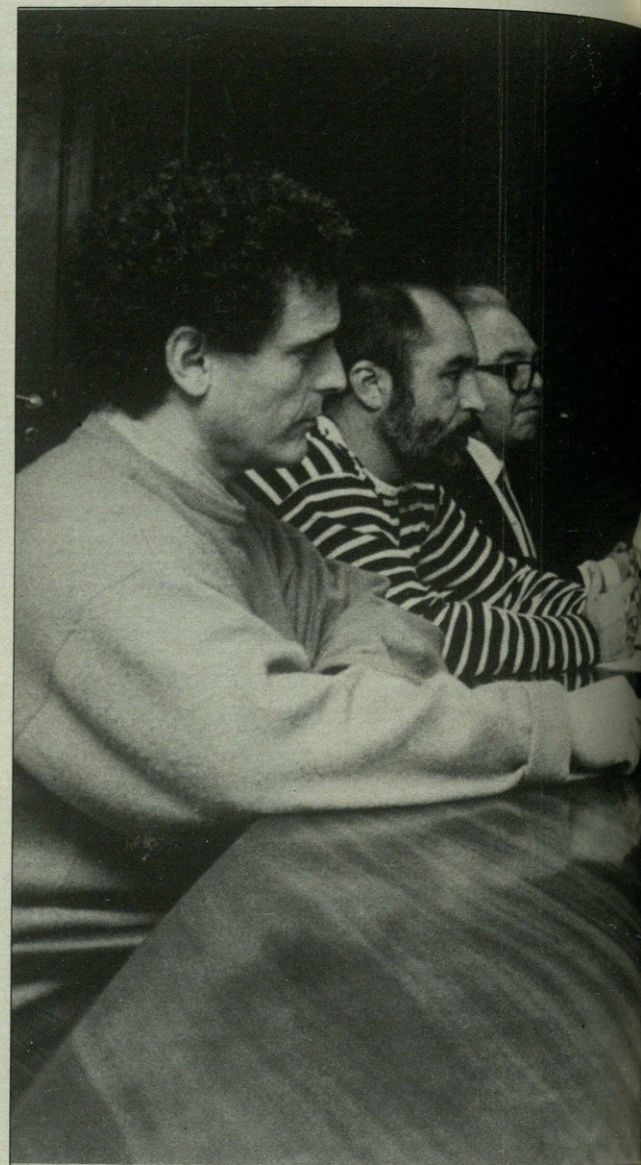
J. BILBAO. Jendeak lehia eskatzen du, liderrak elkar joka ikusi nahi ditu. Txapelketak berak, hasierako faseetan, bere emozioa dauka, baina gehienek ez diote garrantzi handirik ematen. Finalean, aldiz, Euskal Herriko onentzat jotzen diren zortzi bertsolarien arteko lehia ikustea gogoko dute ikusleek, eta horrek ondorioak dauzka bai telebistan baita beste komunikabideetan ere.

K. TAPIA. Txapelketak bi elementu garrantzitsu ditu. Nabaria da kanpotik ikusten dugunontzat, hurbil baina kanpotik, bertsolarien artean dagoen giro berezi hori. Tentsioa sortzen du, iraunkorra; tentsio horrek, bertsolaria trantzean jartzen du, ahalegina areagotzen dio, bere burua behartu egiten du. Horrela bada, txapelketa emankorra dela gaineratuko nuke.

ARGIA. *Txapelketak sortzen al du elitea? Zer eragin dute komunikabideek txapelketaren jokoan?*

J. GARTZIA. Nik lehen-dabizi kontu bat argitu nahiko nuke, elitea eta telebistaren arteko harremanari dagokiona: telebistak ez du eliterik sortzen, telebistak elitea areagotu dezake, eragin soziala areagotuz. Egaña, Murua, Lizaso, Peñagarikano... horiek denak ez ditu telebistak sortu.

J. BILBAO. Nik ez dut esaten telebistak beste eliterik

sortzen duenik, baina lehen, 1980az ari naiz, plazetan zebilen elitea eta txapelketakoa berdina ziren; aldiz, telebista agertu eta gero, badira zenbait bertsolari, nahiz eta txapelketan arrakastarik eduki ez, elitekoak izaten jarraitzen dutenak. Telebistan agertzeak olatuaren puntan mantentzen ditu etengabe. Mañukorta aipa dezakegu. Ibili, ibiltzen zen baina telebistak biderkatu egin du bere ibilera.

J. GARTZIA. Nik aurka-koa ere aipa nezake. Imanol

Lazkano, telebistan asko agertuta ere, plaza gutxiko bertsolaria da. Eta Mañukortarenak badu arrazoirik: plazetan asko ibilitakoa dela, guk horren berri jasotzen baikenuen.

K. TAPIA. Telebistaren gaia pixka bat alde batera utzita, nik aipatu nahiko nuke badirela zenbait bertsolari oso gazte, txapelketa eta telebistatik ezagutarazi beharrean, saioetan ezagun egiten ari direnak. Hor izugarritzko garrantzia daukate saioek eta saio antolatzaiz-

Denak ados agertu dira txapelketaren funtzioa denboraren poderioz aldatu dela esateko orduan; egun, komunikabideek bertsolaritzari hainbesteko zabalkundea ematen diotela uste dute.

leek. Eta agian, eremu honetan, Elkartek izugarrizko lana du egiteko, horiek bul-tzatuz.

J. GARTZIA. Nik beste bi-de bat aipatuko nuke, ahoz ahoko propagandarena. Ez dut uste, kasu, Jesus Mari

Irazu eta Maddalen Lujanbio telebista eta txapelketaren fruitu direnik, bertsolarien artean ohizkoa den ahoz ahoko hedaketarena baino. Aspaldiko adibidea jarriko dizuet, Sebastian Lizasorena: 1982ko txapelketarako

izena eman zuen garaian ez zuen plaza askorik egiten. Ordurako, baina, Murua, Peñagarikano, Egaña... eta beste hainbatek «hi, Rusoren semea kristorena dek!» aipatzen zuten. Nolabait ere ezaguna zen, nahiz eta plaza gehiegirik ez egin, ahoz ahokoak funtzionatzen zuelako, lehen eta orain.

I. MURUA. Datuak ikusita, eta txapelketa, telebista eta bertsolaritzaren gorakadaren eraginez, argi dago orain askoz ere saio gehiago egiten direla. Hala ere, gutxi

ibiltzen direnak kexu dira eta ziur nago duela 15 urte goi mailan zeuden bertsolariak baino saio gehiago egiten dituztela; baina ez du balio. Bertsolari batek, elitean egonda, 100 plaza egin ditzake, eta beste batek, egon gabe, 120. Lazkao Txiki zenak, bizi izan balitz, egingo lituzke ziur aski. Eta Lazkao Txiki ez zen bertsolaria zenik esaten ausartzen, bertsotan ibiltzen zela esaten zuen. Hark non bota, eta noren aurrean bota begiratu beharrean, bertso onak bo-

■ «Zenbait jauzi koalatibo eman dira: gizarteak prestigioaren eskemetan funtzionatzen duenean, bertsolaritza bereganatzea lortu da» ●

KOLDO TAPIA

Joxerra Gartzia argi utzi nahi izan du telebistak ez duela eliterik sortzen, «asko jota elitea areagotu lezake».

tatzeari ematen zion garrantzia.

Saioak ere ezberdindu egin dira nolabait: lehenengo mailakoak eta bigarren

mailako saioak ditugu, eta hor telebistak sekulako eragina izan du. Entzulea bera ere ez dakit ondo zertara joaten den saioetara.

J. GARTZIA. Gu, orain arte, telebistan denetarik sartzen saiatu izan gara, eta astero, batez beste, hiruzpalau saio grabatu izan ditugu.

■ «Behin bertsolaritza komunikabideetara sartuta, txapelketaren funtzio batzuk telebistak bete ditu» ●

JOXERRA BILBAO

ohizko saioak eta baita afari giroko saioak ere. Bestalde, beste inon agertzen ez direnak plazaratu behar ditugu. Amuriza, adibidez, komunikabide batzuetan ez da existitzen eta telebistan saiatzen gara daraman norabidearen berri ematen; badakit gutxi dela, baina.

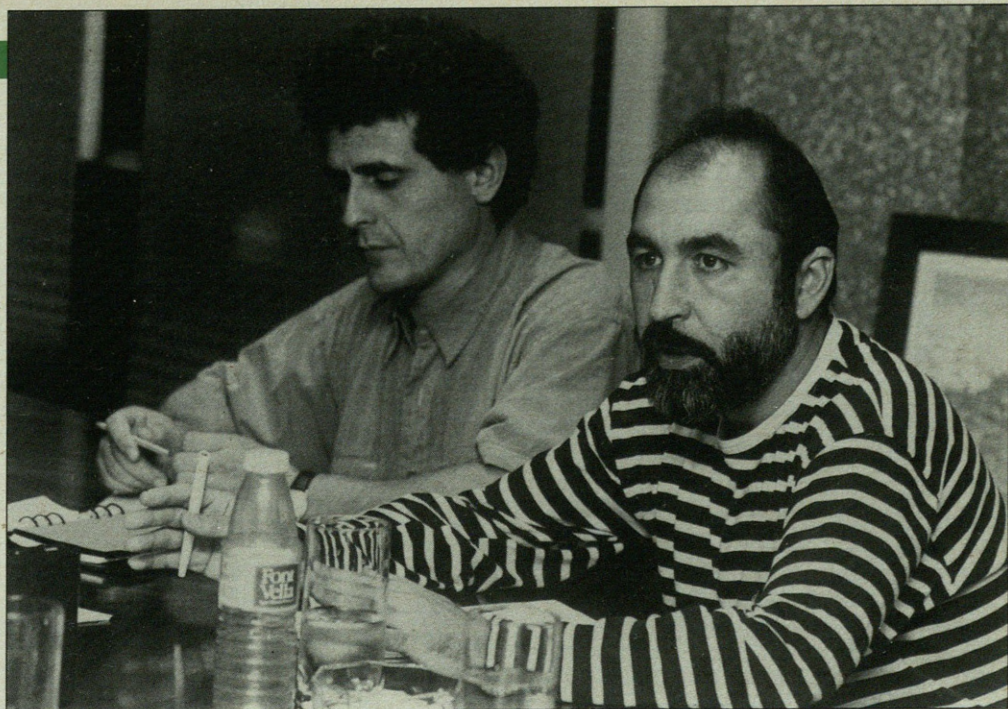
ARGIA. *Apustu giroaz, lebiaz, mintzatu zarete basieratik. Nola uztartzen dira lebia eta kultura?*

K. TAPIA. Lehenago ere aipatu dut bertsolaritzak, historikoki, esparru natural bat izan duela, gure herrian hainbat ohitura eta gauzek izan duten moduan. Ukatu ezinezkoak dira XX. mendeko gizarteak, onerako ala txarrerako, izan dituen aldaketa latzak, errealitate bat da.

Gizartearen aurreratzeko teknologikoak garai bateko giro bildu haiek erabat hau-

isi ditu, idazkerak eta prentsa gero eta gehiago homogenatzen gaitu, tokian tokian nabardurak desagertzen ari dira... eta zentzu honean, beraz, bertsolaritza k bere esparru naturala galdu egin du.

Baina bertsolaritzak ere, gizartearen aldaketekin batera, eman izan ditu zenbait jauzi koalitatibo. Horrela lortu da gizarteak prestigioaren eskemetan funtzionatzaren duenean, bertsolaritza bereganatzea. Telebistak garrantzi handia eman dio, eta txapelketak agian egitura bat eman dio mugimendu guzti honi, jaialdi-saioen egituraren barnean. Guzti honekin bat, bertso eskolek eta lehiaketen dinamikak

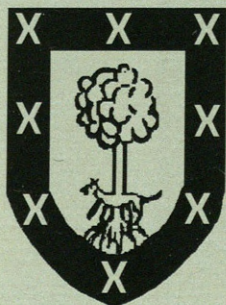

bertsolari gazteak sortu dituzte, aurpegi berriak; belaunaldi berria.

Horrela bada, bertsolaritza euskal kulturgintzaren barruan izar distiratsua izatera iritsi da. Alde batetik penagarria da, kulturaren

beste eremu batzuk egoera txarrean baitaude. Beste arloetan ere, dantza, literatura, antzerkigintza... jauzi koalitatibo hori eman izan balitz, euskal kulturgintzak beste nortasun bat izango zukeen ■

Joxerra Bilbaoren iritziz, «garai batean, txapelketako finalean 10.000 lagun biltzea garrantzizkotzat jotzen zen; zer da hori, baina, telebistako 200.000 ikusentzuleren aurrean?».

*Leizorako Udala
(Nafarroa)*

**"LEITZAKO UDALAK BERTSOLARITZA ETA
EUSKAL KULTURA LAGUNTZEN DITU"**

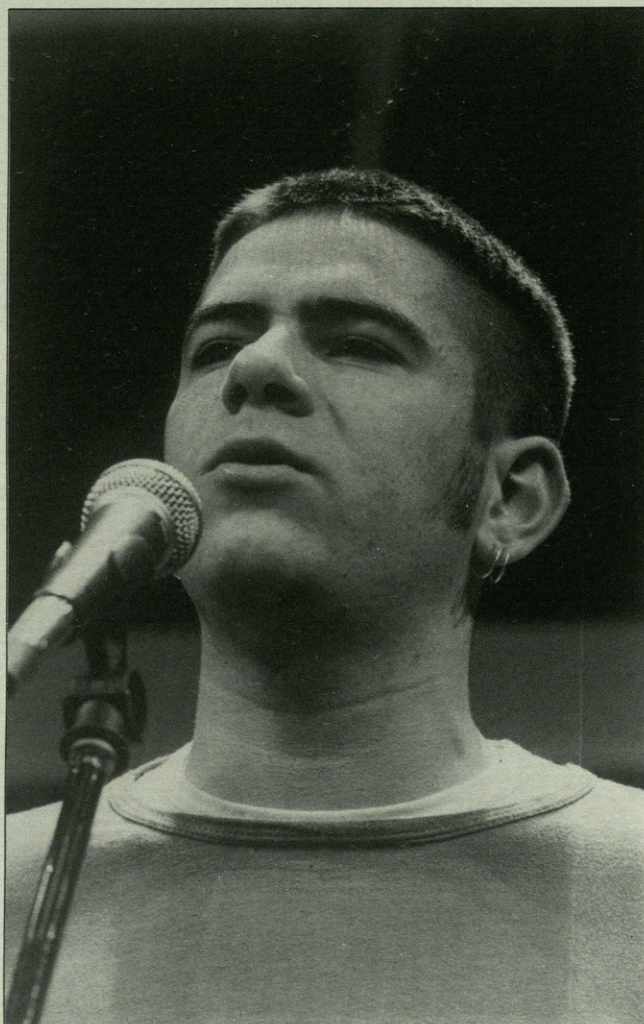

● AZKENA EMANDA ●

HAIZEZ BETETA DATOZ GAZTEAK

Aritz Lopategi, Jokin Soroazabal, Juan Mari Lopez eta Unai Iturriaga hurbil zaitezte, arren, gure irakurleengana. Hauxe duzue lana: Txapelketaren atarian gaudela, eta zuek ere partaide zaratela kontuan izanik, kontaiezazkiguzue zuen asmo, helburu eta gogoetak. Hauxe duzue bertsoa osatzeko azkena: «Gazte izanik ez diot ezeri beldur».

TROPEL gaztea indartsu dator. Euskal Herriko Bertsolari Txapelketa berri honetan, azken txapeldunak parte hartuko ez badu ere, kimu berriak arrapaladan datoz. Gazte hauek ez daukate galtzeko ezer. Aldiz, oinek behar baino dardara handiagoa egin ezean, jakituria eta taula gainean heldutasuna poltsikoratu dezakete. Bistan da belau-

Unai Iturriagak irudimen falta leporatu die antolatzaileei, eurekin ez dutela kontatu dio.

naldi berria etxeko atarian zelatan dagoela, eta aukera bat ematea nahikoa da, ba-

renera sartu eta gerra izugarria emateko.

Maddalen Lujanbio her-

naniarrak, hemezortzi urte ez dituenek, lagunekin lehian jarduteko aukerarik ez dauka. Hala ere, txapelketaren saio guztiak gertutik jarraituko ditu. «Gazteak, teoriar, inongo presiorik gabe aterako direnez, aldeko puntua dute. Ondorioz, sorpresarik izan daiteke».

Inongo presiorik gabe

Bi bizkaitar eta bi gipuzkoar: Juan Mari Lopez, Jokin Soroazabal gipuzkoarrak eta Unai Iturriaga bizkaitarra talde berean, Leitzan lehiatuko dira. Aritz Lopategi, berriz, Zumarragan. Laurak inoiz txapelen bat jantziak dira, Xenpelar sariketan edota eskola arteko txapelketetan. Txapel nagusiaren itzala, haatik, ez dute inondik inora gertu ikusten.

Jokin Soroazabalek, lau-retain zaharrenak, aurreko Euskal Herriko Txapelketa-ko esperientzia dauka, Aritzek bezalaxe. Andoaindarrak, orain lau urte, lehen aldiz parte hartzen zutenen saria patrikaratu zuen. Bere iritziz, «txapelketa garrantzitsua da bertsolaritzaren

bultzatzaile moduan, baina ez da helburua eta bertan lortzen den tokiari garrantzi handiegia ematen zaio». Unai Iturriaga durangarrak zera gaineratu du: «Tokatzen zaion garrantzia eman behar zaio». Laurek txapelketaren inguruko giroa oso gustukoa dutela adierazteaz gain, Iturriagaren ustez, «kinielak alde batera utzi eta bertsoaz gozatu behar da».

Igeltsero lanetan jarduten duen Juan Mari Lopez oiar-tzuarra ahalik eta bertso ederrenak «eraikitzen» aha-leginduko da. «Maila altua dagoela jakina da, baina daukadana eman eta gustuko saioa egiten badut, ez pasatu arren, pozik izango naiz». Kanporaketa igaroz gero, noski, are alaiago. Sorozabalek, aldiz, zera erantsi nahi izan du: «Txapelketa bonetan, asmo handixeagoak ditut baina

ez da obsesioa». Kimika ikasketetako tesina egiten ari den Aritzek esan digunez, Lopategi abizena izatea «ez da pisu edo erantzukizun bat. Nik neurearekin nabikoa daukat!».

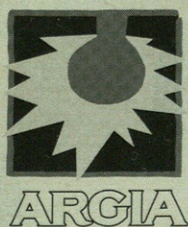
Denek, beraien inguruko bertsolariekin, astean zehar saiotxoak egiten dituzte, «baina txapelketarako entrenamendurik aproposena plazak egitea da. Erreztasuna eskuratzea alegia», dio Juan Marik. Berrikuntzak direla eta, hau da, hitza gaitzat ematea, hitza bukaera-

ko errima izatea eta abarren inguruan, Jokin eta Juan Mari aldeko dira, eta Aritz eta Unai errezeloz daude. «Ez diot abantaila gehiegirik ikusten eta momentuan ikusi beharko da», dio Aritzek. Unai zorrotzagoa da. «Txapelketa antolatzen dutenen aldetik irudimen falta dago, zerbait berria sartu nahi izan badute ere. Bertsolariek erabaki horietan ez dute parte hartu, eta bien arteko barreman estuagoa izan beharko litzateke».

Denek onartzen dute, nolana ere, eguna hurbildu ahala kezka eta egonezina areagotzen doazela. Unai Iturriagaren zale edo jarraitzaile zareten neska guztiak lasai egon, bestalde, zeren eta Arte Ederrak ikasten ari den durangar honek, txapelketa eskasa irteten bazaio ere, «ez dut, Van Gogh-en antzera, belarririk moztuko», aitortu digu ■

Jokin Sorozabalen ustez, «txapelketa garrantzitsua da bertsolaritzaren bultzatzaile moduan, baina ez da helburu, eta bertan lortzen den tokiari garrantzi handiegia ematen zaio».

■ **«Daukadana eman eta gustuko saioa egiten badut, ez pasatu arren, pozik izango naiz» ●**
JUAN MARI LOPEZ

LEIHAKETA

Asmatuko al zenuke 1989ko Txapelketa Nagusiko Finalean lehenengo lauren artean sailkaturiko nork egin zuen segidako bertsoa?

*Jarraitu nahi ta, jarraitu ezin
bihotza jarri zait armin,
zeinek pentsatu gure irteran
guretzat hainbeste lorrin,
galdu ditugu lagunarekin
gure hainbat ames gordin,
hala ta guztiz Everest berriz
jarri zaigu argi urdin,
ez ninteke ni bide erdietan
gelditu inola erkin,
ez naiz sentitzen atsegin,
baina segitu nahi berdin,
punta hortara ailegatzeko
saiatu naiz beinipein
lagunaren ta nire izena
bertantxe idatzi dadin.*

EGILEA: _____

Hiru astetan argitaratuko dugun joko honen bidez, **Kubarako 15 egunetako bidaia** irabaz dezakezue. Zozketan parte hartzeko 1.455, 1.456 eta 1.457. aldizkarietan agertuko diren galderei erantzun beharko diezue. Azken ale horretan, bestalde, aurreko lehenengo, bigarren eta hirugarren geldituko diren bertsolarien izenak asmatzeko aukera emango dizuegu, lehiaketan parte hartzeko.

Oharra: hiru asteetako erantzunak batera bidali behar dituzue, azaroak 30 baino lehen, helbide honetara:
ARGIA. Zirkuitu ibilbidea, 1 eta 2 pabiloiak. 20160 Lasarte-Oria.
1463. zenbakian argitaratuko dugu saridunaren izena.

THINDOKI, S.A.

GAT 1.025

● KARTZELAKO GAIA ●

PROTAGONISTEN IZKUTUKO AURPEGIA

Txapelketak bertsolarien barruak goitik behera nahasten ditu. Urduritasunaren aurkako erremedioa asmatu duenak badu nahikoa meritu! Ikusi bestela, 1989ko txapelketako finaleko saioko argazkia.

Dena prest dago urriaren 31tik abenduaren 19ra bitartean, berrogei bertsolarik, gaijartzaile eta epamahaikideek, antolatzaile lanetan diharduten hamaika lagunek, eta txapelketa honetaz gehien gozatuko duten milaka entzulek, sekulako lehiaketa ikusi, entzun eta bizi dezagun. Protagonisten izkutuko aurpegia erakutsiko dizuegu honakoan, txapelketaren tentsioa nola bizi duten. Taulatu gainera iritsi aurreko kartzelan harrapatu ditugu.

TXAPELKETAREN muinera jo dugu, protagonista nagusiengana. Nola bizi dute bertsolariek txa-

Txapelketa txapelketa da

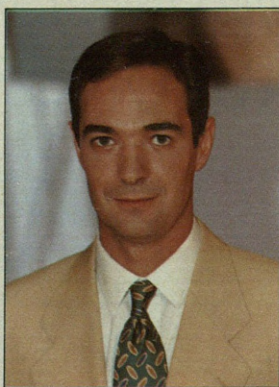
BOSKOV entrenatzai-
learen esaldi ospetsua
«Futbol es futbol» sekula
baino egokiagoa da da-
torkigunaren berri ema-
teko. Alegia, txapelketa
txapelketa da.

Ni neroni txapelketa
baten bidez bertsozale-
tu nintzen, 1980ean Amuri-
zak egin zuenaren oiha-
rtzunaren eskutik.

Garbi esanda, txapel-
ketak horretarakoxe balio
du: bertsolari bakoitzak
bere gorengo muga non
daukan jakin dezan eta
bertsozalegoak muga ho-
rien berri izan dezan.

Aipatzen diren gaine-
rako arrazoiak azalago-
koak iruditzen zaizkit:
susperraldia, lehiaren
erakargarritasuna, eko-
nomiaren saneamendua...

Eta gauzak nola diren.
Norberak bere gorengo
mugen berri izateko, ez
luke txapelketarik behar.
Hori edozein lagunartetan
froga daiteke, edo baita

ANDONI EGAÑA

etxean bakarka ere. Ber-
tsozalegoak bertsolarien
mugak non dauden ber-
rri, urtean zehar detek-
tatu behar luke, han eta
hemen, eguerdiz nahiz
goizaldera entzunaren
arabera. Baina alferrak
gara bai batzu eta bai
besteak. Guk, geure bu-
ruari pittin bat gehiago
eskatzeko txapelketaren
estutasuna premiazkoa
dugula iruditzen zait. Eta
haiek, bertsozaleek,
nahiago dute bertsolariak

puntu kopuru jakin batek
sailka ditzan, euren iden-
tifikazio patxadazkoa bai-
no.

Txapelketa heltzen de-
nean, espektakuluaren
arauetan murgiltzen gara
ordea. Eta han, presta-
kuntzak, gorengo mugek,
patxadazko identifi-
kazioak eta horrelakoak,
komunikabideek, areto
handiek, ponpak eta mor-
boak jaten dituzte.

Txapelketa beti izan da
injustoa gainera. Ez da
egia txapelketak bakoitza
dagokion tokian jartzen
duenik.

Azken egunotan dabil-
kidan burutazio batek la-
burbiltzen du dena: ni neu
final-laurdenetan kanpora
geratuko banintz, akzi-
dente sinpatikotzat har-
tuko luke jende askok.
Finalean hirugarren egi-
nez gero berriz, frakaso-
tzat.

Ikusten nola ez den jux-
tua?

*deak izango ditudalako
Egaña, Mendizabal eta Jon
Maia, besteak beste.*

Lasai asko dauden ber-
tsolariak ere badaude, nos-
ki, batzuk izatez lasaikote
samarrak direlako eta es-
perientziadunak beste zen-
bait. Talde horretan jar ge-
nezake Juan Mari Areitio,
Iurretan honek lasai asko
hartuko du txapelketa, eta
berak ondo baino hobeto
azaldu du: «*Ni betiko antze-
ra nago, joan egingo naiz
eta ahal den ondoen egiten
saiatuko. Gero atzera etxe-
ra.*»

Prestaketa- rako sistemak

Arratiko Kepa Intxausti
tabernari gazteak bota diz-
kigunak ere ez dira nola-
nahikoak: «*Ni aske sentitzen
naiz, libre. Eragin handirik
ez du izan niregan txapel-
ketak, galtzeko ez baitaukat
ezer; irabazteko, aldez, as-
ko. Ni berdin nabil, lana,
parranda eta jan... Bai,
gehiago jaten dut txapelke-
ta sasoian.*»

Prestaketarako bakoitzak
bere sistema du, lagunartea,
bertso eskola edo bakarka-
ko lana. Aritz Lopategi eta
Jon Mikel Omagojeaskoa,
adibidez, batera izaten dira
prestatzen Aritzen etxean.
Gauero loari ordu pare bat
kenduta, zeren eta ikasketek
ezin baitzikiete kendu, han
ibiltzen dira jo ta su bertso-
tan. Aritzen aitzak, azken
txapeldunak, oharkabea
entzuten ditu, beraiek kon-

pelketa? Lasai egiten al dute
lo saioaren bezperan? He-
zur-haragizkoak ote dira?

Batzuentzat handi-
goa, txiki-
goa besteentzat, txapel-
keta ez da inorentzat
ahuntzaren gaueko eztula.
Jon Maia zumaiarra, adibi-
dez, hasia da dagoeneko
urduritzen, «*eta ez nire
erruz, jendeagatik baizik.
Denen abotan dago gaia,
eta denek galdetzen dizute,*»
aipatu du lasai asko Jonek,
denborarekin urduritasuna

ugalduz joango dela onar-
tzen duen bitartean.

Badirudi gazteenak direla

■ «**Ni berdin
nabil, lana,
parranda eta jan...
bai, gehiago jaten
dut txapelketa
sasoian**» ●
KEPA INTXAUSTI

nerbioek gehien erasotzen
dituztenak, eta horrela aur-
kitu dugu Gernikako Jon
Mikel Omagojeaskoa ere.
«*Parte hartuko dudana lehe-
nengo txapelketa nagusia
denez, hasi naiz urduri-
tzen; Bizkaiko Txapelketan
ere antzerako zerbait ger-
tatu zitzaidan.*» Jon Mike-
lek urduritasuna ez ezik,
beldurra ere hartu dio txapel-
ketari, batez ere bere
lehendabiziko kanporake-
tan, «*tamaina handiko ki-*

turatu gabe. Gero, zein doinu eta neurritan moldatzen diren ondoen esaten die.

Ataungo Jose Munduate, aldiz, Goierriko beste bertsolariekin batera aritzen da, Mendizabal eta Xeberiorekin. Denborak aurrera egin ahala, nolanahi ere, denbora luzez bakarrik egotea atsegin du 21 urteko Munduatek, eta basoan egonaldia egiten ditu hausnarketan, jorratutakoa ikusten, bertsoak lantzen. Ez da, hala ere, mendi aldera doan bakarrenetarikoa. Lizaso bera ere, garai hauetan bakarrik ibiltzen da doinuak eta esperimentatu nahian, presatuta lanetan hau ere.

Euzkitze ere ibili izana da mendi aldean nonbait, baina egindakoarekin konforme ez eta ez bide du berriz

ere horrelakorik errepikatuko. «1986an Izarraizko aterbean egon nintzen

■ «1986an
Izarraizko aterbean
egon nintzen
kontzentratuta, eta
nere ustez
erridikulua besterik
ez nuen egin» ●
EUKITZE

kontzentratua, eta nire ustez ez nuen erridikulua besterik egin», aitortu digu zintzoki. Beretzat, aurtengo prestaketa gaurkotasunaren berri izaten oinarrituko

da, gertatzen denaren berri zehatza edukiz eta horrekin laguntza emango dio bere lanak, hots, albistei baten aurkezlea izateak. Badago Euzkitzeren buruan kezkarik ere: saioan bere ezker-eskuinera konfiantzazko lagunak nahi izaten ditu, eta 1989an pozik eta lasai izan zen, ondolan Andoni Egaña baitzeukan.

Bitxikeriatan ere bitxiak dira gure bertsolari hauek. Lizasoren purua dagoeneko bertsogintzaren partaide jo dezakegun bezala, adi egon beharko da orain bertsozalea, zeren eta Egañak ere txapelketako jatzia daralma. Berak bota bezala: «Orain galtzerdi beltzak janzen ditut beti edozein saiotan, bestela arriskua» ■

Mikrofonoaren aurreko trantzean, ondoan konfidantzako pertsona edukitzeak asko laguntzen omen die.

GUK EUSKARAZ, ZUK ZERGATIK EZ?

Sasoi hauetan sortu zen Arrasate Euskaldun Dezagun elkarte, AED, duela 10 urte, 1983ko urrian. Harrezkero ibilbide sakon, sendo zein entzutetsua burutu du gaurdaino. 400 bazkide ingururekin hasita, gaur egun ia 900eraino iritsi da. Arrasatear euskaltzaleak bildu ditu eta, oro har, pluraltasuna eta eraginkortasuna medio, arrasatearren konfiantza bereganatu.

Gazteria da AEDko zutabarik sendo eta esperantzagarriena.

du eta pertsona berriak erakarri beharra zegoen. Zabalatasunez eta alderdikierietatik aparte jokatu zuen euskaltzaleen bilgunea sortu beharra, herrita-

ren ekimena eta Udalaren elkarlana bultzatuko zuen besoa, euskaldunen komunitatea trinkotuko zuen tresna... finean, Arrasaten euskara eta euskal kulturaren

normalizaziorako pausoei tinko helduko zien elkarte. Hori zen nagusiki elkarte berria.

Egungo loratzeraino heltzeko, oster, arantza ugari izan zituen bidean AEDk. Garai haietan EAJk gehien-go nagusia zuen Udaletxean eta hastapen haietan bapo kostatu zitzaizen AEDkoei Udalaren konfiantza bereganatzea. Jesus Garmendia AEDko garai haietako lehendakariak dioenez, «mesfidantzaz begiratzen gintuzten eta agintariak euskaltzaleak baziren ere, basieran AED eta Udalaren arteko tentsio une gogorrak izan ziren».

AED jadanik elkarte sendoa bazen ere, inflexio puntua 1987. urtean koka liteke, Jose Felix Diaz de Tuesta Arrasateko Udaleko Euskara Zerbitzuko buruaren ustez. «Funtsezko bi eragile gertatu ziren udal korporazioaren aldaketarekin, idazkari berria eta alkate berria, biak erabat euskaltzaleak eta euskararekiko udal politikaren oinarriak finkatu zituztenak».

Elkarlanerako oinarriak finkatuak zeuden. Baina Diaz de Tuestak dioskunez, «elkarlana ez da borondatean oinarritzen, gero

ARRASATEKO Euskal Herrian Euskaraz izan zen AEDren ernatzailea. Aurrera ezin egin eta, euskararen mugimendura mo-

AED-REN JARDUERA

HAURRAK

- Udaleku irekiak
- Larunbateroko jardura
- Ludoteka
- «D» ereduaren aldeko kanpaina
- Begirale zerbitzua

EUSKAL KULTURAREN ZABALKUNDEA

- Literatur sustapena
- Kultur ekitaldi taldea
- Ekin ekitaldi taldea
- Euskal liburu eta diskoen azoka
- Bertsolaritza

GAZTEAK

- Irteerak
- Herri mailako ekintzak (Gaztain-erre jana)
- Hitzaldiak
- HIKA ikastaroa

SENTSIBILIZAZIOA

- Euskolan (enpresetako taldea)
- Kanpo harreman (dendariak, taldeak...)
- Autobusen antolaketa (Herri Urrats...)
- Bazkide kanpaina

KOMUNIKABIDEAK

- Arrasate Press*
- ATB* (Arrasate Telebista)
- Jazten (Soziolinguistika aldizkaria)
- HERRI • KO

*Arrasate Press eta ATBk 1991ko urrian ARRAsate Komunikabideak (ARKO) sortu zuten. HERRI - KO ere ARKOk argitaratzen du.

AEDk, gainerako herrietako elkarteek bezala, eremu desberdinetan antolatzen du bere lana. AEDko kultur jarduerako taldeak antolatutako hitzaldi honetan, eskuinetik ezkerrera, Xabier Kintana, Joseba Alvarez, Julen Arexola-Leiba, eta Jose Mari Zeberio ikus ditzakegu.

edukietan oinarritu behar da». Lehenbiziko fruituak laster nabarmendu ziren. Euskara Batzordea eratu zen, 1988ko abenduan «Arrasate Press» sortu eta 1990 otsailean ATB. Berdin diru eta bestelako baliabideetan: 1987an Euskara Batzordearen aurrekontua 10 milioi pezetakoa zen (435.000 libera inguru), 1993koa 171 milioikoa. AEDrekiko ere izan dira aldaketak: 1988an Euskara Batzordetik 2.700.000 pezeta jasotzen zituen; 1993ko aurrekontuan AEDk 11,5 milioi pezeta jaso ditu eta Arkok (Arrasate Komunikabideak) 30 milioi. Datu esanguratsuak, zalantza barik. Diaz de Tuestak garbi adierazi digu. «Aurten, Ba-

Euskal Jayak, Euskaltzaleak... AED

ENTZUN diezaiegun gu-re aurrekoei:

Antonio Arzak-ek, herriko idazkariak, hala zioen 1874eko «Euskal Jayan»:

«Ondo ikasiaz elkar-tzea, batutzea edo unioa zeinen beharrezkoa den erakuts dezagun. Jar de-zagun ejemplo hau: Ekar ezazue bakoitzak arbazta bana bona, bildu itzazue batera, eta orain bautsi eskuz sorta hori erditik. Ezin! Askatu, hartu bana-ka eta saia. Horrela bai. Bada, hori bera ger-tatuko da zuekin: elkar-tzen bazarete, ez zaituz-te te bautsiko; banakatu ezker, galduak zarete.

«Kondairak hau era-kusten digu, garratzki gure egunetan. Ez deza-gula abaztu euskaldunak. Maite dezagun gure lu-rra!»

Urte batzuk berandua-go, 1927an, gerora ho-rronbeste zeresan emango zuen Euskaltzaleak elkar-tearen sorrera Arrasaten

izan zen. Egun hartan hala hitz egin zuen Eguskitza euskaltzainak:

«Politika gauzak alde batera utzi eta anai be-zala elkarturik, gaurko jai hauek gertu eta antolatu dituzue. Lehendabizikoak ez dira».

Eta Lizardi handiak, 1930ean, Euskaltzaleak sortu zeneko leku berean: «Ezin abaztu dezaket inola orain hiru urte zuen herri eder honexek zuzpe-rrarazi gintuzula euskal-tzaleok. Nire bihotzekiko agurra, anaikiro eta eus-kaldunki elkartu eta ba-lako ikasbide bikaina eman zenigutenoi.

«Gaur hiru urtez gero, Euskal Herri osora Eus-kaltzaleak-en hotsa za-baltzen du; eta ez nizueke gezurrik esan nabi, laster Euskal Herriko lagun-ar-terik ugarien eta indar-tsuena izango dela adie-raziaz».

Ez gara ezer asmatzen ari, beraz, AED dela eta ez dela. Arrasatekoak sustrai

JULEN AREXOLA-LEIBA
AEDko kidea.

sakonak dauzka.

Galdera da ea Jokin Zaitegik lehen euskal mundu-biltzarrean 1956an Parisen adierazi bezala, «(...) alde guztietan zoro-tzat naukate, batez ere euskaltzaletasunea n itsu-itsuan ari naizelako. Zorionez ni bezalako zo-roak badatoz atzetik: ho-rixe behar dugu euskara biziarazteko», zoroak iza-ten jarraitzen dugun edo

dagoeneko ez. Ea dagoe-neko normalxeagoak ga-ren, ea normalxeago jo-katzen ikasi dugun anor-maltasunaren barruan.

Nik neuk beste nonbai-ten esan berri dut:

«Utopian bizi ginela si-nestetik hamar urte dela, arrasatear sortzaileen es-perimentu ez-bedarria izatera pasa zen urte ba-tzuetara, handik denbo-raldi batera saiatu beha-rreko bide modura ikus-tera igaro, eta gaur egun jarraitu eta hedatu beha-rreko eredu bihurtu da dirudienez. Gu beti leku berean egon garela gogo-rarazi beharra alferrika-koa da. Zer aldatu da, or-duan?».

Aldatzen ari dena, da, honenbestez ez zaigula horrenbeste inporta ezta-baida antzutan aritzea ea euskararen botila erdi-hu-tsik edo erdi-beteta da-goien: honez gero jakina-ren gainean gaudela botila hori betetzea dela garran-tzitsuena. Ez da gutxi.

tzordea, Arko eta AEDren artean, hiruren artean, 225 bat milioi pezeta gastatuko ditugu.

Euskara zerbitzuko bu-ruaren esanetan, «AED, sentisibilizaziotik zerbi-tzuetara jauzia egin zue-nean indartu zen benetan. Beste leku batzuetan uda-lak egiten ditu horietako zenbait lan, literatur lehiaketak, udalekuak, edota ludotekarena esate-raiko. Hemen AEDk egin di-

tzake, eta Udalak baino ho-beto egiten ditu, gainera».

Nolabaiteko ordezkape-na ere suma daiteke funtzio-namendu mota honetan, AEDren gain geratzen baiti-ra muga oso zehazturik ez duten hainbat zeregin. Or-duan, AEDk Udalaren zer-bitzu emaile bat izan behar du? Udalaren euskarazko zerbitzuen tresna? Elkarlana eredugarri izan arren, badi-rudi zenbait koskatxo ere badaudela. «Agintaritzatik

agian ikus daiteke adar bat bezala —azaldu digu Jose Mari Mugikak, AEDko lehendakariak—, euskal-dungotik eta AEDtik ez. Ezin gara egon udaletxean nork agintzen duen zain».

Arrasateko alderdi aber-tzaleen artean AEDrekiko erabateko adostasuna ba-dago ere, PSE-PSOEK eta AEDk izan dute ezadosta-sunezko berba trukeren bat. Mugikaren esanetan, aurre-rantzean alderdi sozialista-rekiko harreman bideak jar-tzea gustoko luke AEDk. Arrasateko PSE-EEko idaz-karia den Paco Garciaren-gana ere jo dugu AEDri bu-ruzko iritzi bila. «Oro har,

egiten ari diren lana oso ona da eta uste dut euren helburuak lortzen ari dire-la. Baina komunikabidee-kin egiten dutena, «Arrasate Press» eta ATBrekin, diskri-minazioa da. Komunikabi-de horiek Udalaren lepotik bizi dira eta elebidunak izan beharko lukete. Horrez gain, ez dut gustuko egiten duten lan politikoa. Zenbait hauteskundetan, gu euska-raren aurka goazela dion propaganda banatu izan dute eta hori gezurra da, udaletxean elebitasunaren alde egiten baitugu. Dena den, oso gustura sakonduko genituzke AEDrekiko ha-rremanak» ■

■ **1987ko Arrasateko Euskara Batzordeko aurrekontua 10 milioi pezetakoa zen; 1993an 171 milioikoa** ●

NORMALIZAZIORAKO AKUILU

Modako kontua dirudi herrietako euskara elkarteek mugimendua-rena. Euri eta eguzkiaren elkarlanaz perretxikoak ateratzen diren legez ari dira ugaltzen Euskal Herriko geografian zehar. Euskal Herrian bertan moduan, ezberdintasunak oso handiak dira batetik bestera. Errealitate desberdin guzti horien artean, dena den, elementu komunak ere nabarmen ageri dira; ilusioa eta baikortasuna.

Lanaz gain, alaitasunerako une ederrak ere eskaintzen dituzte elkarteek.

GEROAK esango du, baina euskararen etorkizunak garai garrantzitsuak bizi ditu azken lauzpabost urteetan. Euskara eta euskal kulturaren inguruko ekimenen geldikortasun eta aurrera egin ezinetik, leherketa txiki batera iragan da

herrietako euskararen aldeko jarduna. Sustraiak ondo errotzen ari den mugimendua dugu herrietako euskara elkarteena. Lehena izan, bere antolakuntza, eta emaitzik trinkoenak erakutsi dituelako, beharbada AEDrena da adibiderik ai-

pagarriena, baina beste asko ere indarrez datoz eta baita modu berriak eskaintzen ere. Tolosako Galtzaundi, Bergarako Jardun, Durangoko Berbaro, Elgoibarko Izarra, Lasarteko Ttakun, Eibarko Eta Kitto, Donostiako Bagera, Gas-

Hilabetero antolatu ohi duten Foruma medio, talde ospetsuenetakoa dugu Tolosako Galtzaundi.

teizko GEU... Indartsu bartzuk, motel beste asko, zailtasun ugarirekin guztiak. Elkarte guztiak modu berean antolatzen ez badira ere, era honetako 40 bat talde daude Euskal Herrian zehar, nahiz eta sarritan zer den 'elkarte' eta zer ez zehaztea gaitza izan. Gehienak Gipuzkoan daude, hogeita hiru; Bizkaian bederatzi; lau arabar (Gasteiz, Audio eta Argantzunen); hiru Nafarroan (Iruñea, Altsasu eta Baztan); eta Ipar Euskal Herrian bat, Baionan, Euskaraz bizi elkartea.

Guztiak aurrera egin gu-

ran eta guztiak jakin guran. AEDren 10. urteurrena dela eta, datorren igande honetan, urriak 30 eta 31n, Arrasaten burutuko dira Herrietako Euskara Elkartei Buruzko Jardunaldiak, era honetakoak egiten diren lehenak. Zer aztertuko duten? Hasi mugimenduaren historia apur bat egitetik; gazte ekintzak, sentsibilizazioa edota elkarten antolakuntzarekin jarraitu, besteak beste; eta herrietako elkarten lehentasun eta etorkizunekin amaitu. Denetarik aterako da seguruena. Antolatzaileen esanetan, «basieran ez gene-

lñaki Marko, EKBko idazkaria:

«Nazio mailan ere konpaktazioa behar dugu»

ARGIA. Nola ikusi dituzue elkarteak konfederazioaren planteamendu berrian?

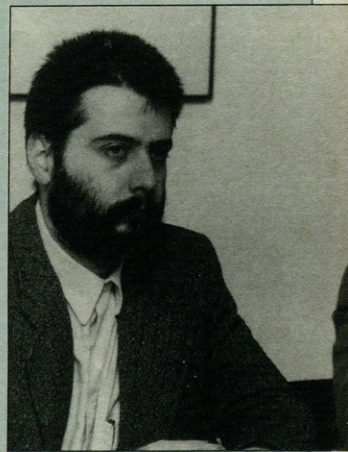
IÑAKI MARCO. Errealitate berrira egokitzeko EKB konfederakunde bihurtzea proposatu deanean, gaur egun partaide ez diren elkartei parte hartzea gonbidatu zaie. Elkarteekin hitz egiten ari gara eta orokorrean horrelako planteamendua ondo ikusten da baina arazoak ere bai: lan ahalmena, lehentasunak eta hurbiltasuna. Elkarteak herrietan oso sartuta daude.

A. Hamar urte hauetan lortu al du EKBk horrelako taldeekin konektatzea?

I.M. Nik uste dut baietz, hor dagoen filosofia erabat onartu egin delako EKBko partaide diren beste erakundeetatik. Urteetan AEDko iraunkorreko partaide bat ere EKBn egon da, eta komunikazio handia izan da. Ikusten da, esperimentazio guztietatik, bere planteamendu teoriko eta antolaketa praktikorako daukan ahalmenagatik, elkartearen erdua bidezkoena dela herrietan. EKBtik hauen aldeko apustua egiten da.

A. Zer jaso dezake EKBk herrietako elkarteetatik eta zer eskaini diezake EKBk haiet?

I.M. Zer jaso? Lan egiteko sistema berri bat, ilusio berria, aurrera egiteko gogoak, emaitzak... Zer eskaini dezaket EKBko erakundeek? Herri mailako elkarten planteamendua

konpaktazioarena bada eta beste guztia bideratzeko hortik abiatzen bada, Euskal Herri mailan ere berdin egin beharra dago. Herri mailan, herri mailakoak bakarrik ez diren hainbat sektore biltzen dira: irakaskuntza, administrazioa, euskalduntze-alfabetatzea... eta guzti hauek bildu beharra daukagu. Kontua ez da batek zer eskaintzen dion besteari, baizik eta guztion artean nola egin dezakegun gehiago.

A. Konfederakuntzaren planteamendu horrekin ikusten al duzu EKB herrietako elkarten koordinazio gune gisa?

I.M. Badago oso argi ikusten ez duen jendea, eta hori ezin da ezkutatu. Bi kontu: gaur egun EKB da dagoen proiektu bakarra. Bi edo hiru urtetan ikusiko dugu bide honek ematen duen ala aldatu behar den. Kontua da bilgune bat izatea, EKB edo beste bat, baina euskararen aldeko mugimendu sozialak behar du hori.

Jose Mari Zeberio, HPINeko Euskara Gizarteratzeko arduraduna:

«Batasuna eta irekitasunari eustea eskatuko nieke elkarteek»

ARGIA. *Nola ikusten dituzu herrietako euskara elkarteak?*

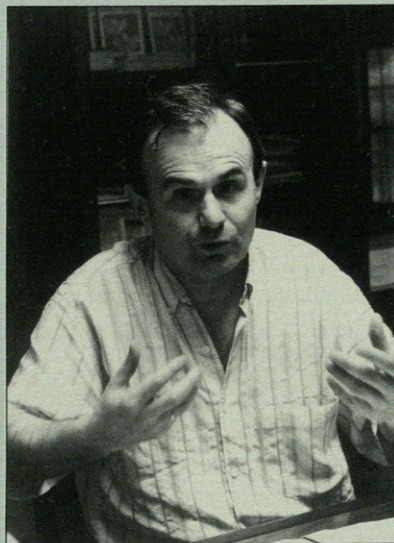
JOSE MARI ZEBERIO. Oso bizi-rik, etorkizun handiarekin; eta euskaltzale guztien batasuna lortzeko bidean daude. Euskararen erabilpena sustatzeko orduan ideia askorekin eta eraginkor.

A. *Zer aholkatuko zenieke?*

J.M.Z. Batasuna eta irekitasunari eustea. Balore horiek elkarteak erakargarriak egiten dituzte. Batu egin behar da eta ez sakabanatu, eta herrietako euskara elkarteetan horren kontzientzia handia dago. Aurka ez dagoen guztiak balio duela bereganatua daukate elkarteek, eta hori oso ona da.

A. *Alabaina, oro har, laguntza gebiango beharko lukete, ez?*

J.M.Z. Aitzindari izan direnei eta, proiektu berriak eta arlo berriak lantzen dituzten heinean laguntzen diegu apur bat. Baina ez daukanak ezin eman, eta gure lana ez da laguntzak

ematea, koordinaziorako, elkarlana bultzatu eta planak egiteko gaude batipat. Baina oraingoz, diruarena ez da arazo larrienetakoa.

A. *Gero eta gebiango dira elkarteak. Behar al dute euren arteko koordinazio gunerik?*

J.M.Z. Elkarte hauek euren egoera txertatuak jaio dira, eta egoera oso desberdinak bizi dituzte. Zentzu horretan, kontua ez da guztiak zerotik hastea, beraz esperientziak baliatu badaitezke oso ondo. Euren arteko koordinazioa oso begi onez ikusten dugu eta eurek topatu beharko dute horretarako bide eta gune egokiena zein diren. Baina azpitik izan beharko luke, ez goitik jarria.

A. *Noizbait aipatu izan duzu elkarteek atzean mamuren batzuk ikusten dituzula. Oraindik ere bai?*

J.M.Z. Ez dakit noizbait mamurik ikusi ote dudana. Nik esan ohi dudana zera da, herri honetan horrelako ekimen herrikoiak oso tentagarriak direla, erabilera politikoa edo beste erabateko erabilera egiteko. Mamurik ikusi gabe, inoiz esan izan dut tentazio horretan erortzea guztion kalterako izango litzatekeela. Herrietako mugimendu hau oso garrantzitsua baita euskararen normalizaziorako.

Sentsibilizazioa eta salaketa ere elkarteek lan garrantzitsuak dira.

kien erantzun maila izango genuen, baina biru aste lehenago jada Jardunaldiaren 130eko abalmena gaindituta zegoen. Orain

aretoa 200 bat pertsonarentzat egokitu behar izan dugu. Erantzuna ezin bo-bea izan da bai ponentzien emaileen aldetik zein parte

bartzailenetik».

Eskuarki, herritar, erakunde eta herriko gainerako elkarteek onarpena eta begirunea lortu dituzte euskara elkarteek. Alabaina, gehiegitan horrek ez du izan udal erakundeek behar besteko erantzunik ekarri, diru eta baliabideen aldetik behinik-behin. Zer egin orduan? Haien arduradun askorekin egin dugu berba, eta oro har, kexu agertzen dira udalaren laguntza maila txiki edota antolatu gabearekin. Garaiz daudela pentsatzen dute, dena den, eta nahiago dute gauzak hitz eginez lortzea. Eta lortu ere lortzen dituzte gauzak.

Asun Aierbe Tolosako Galtzaundiko lehendakariak dioskunez, «Udalarekiko barremana ona da bai-

na badauzkagu oztopo ekonomikoak; gure elkar-lana sistematizatuko duen zerbaiten beharra dauka-gu». Jose Angel Mikeo Ber-garako Jarduneko lehenda-kariaren esanetan, «Udalak laguntzen digu baina ur-teroko kezka da burrengo urtean zer egin abal izango dugun, laguntzak urtero-koak baitira. Horregatik, guk plangintza bat egin abal izateko zenbait urte-tarako hitzarmena sina-tzea gustatuko litzaiguke, eta lortzen saiatuko gara».

Gaitzena, motibazioa

Gorka Barruetabeña Du-rangoko Berbaroko dinami-zatzailea kexu ageri da di-ruokin: «Ez digute behar be-zala laguntzen eta jaietan eta txosna jarri behar iza-ten dugu. Horrez gain, ez dugu Udal Euskara Batzor-derik eta honek asko zail-tzen du gure jarduna. Uda-lak ez du euskararen egoe-raren azterketarik eta, be-ratz, gu 'datu base' faltan gaude».

Baina erronkarik nagu-siena motibazioaren alo-rean kokatzen da. Elkar-tearen sorrera-une bizi eta alaiaren ondoren, egunero-kotasunak ekimenaren ba-retzea dakar. Eguneroko lanerako jendea erakartzea ez da batere erraza. Jose

EUSKARA Talde bezala ezagutzen ditugun euska-raren aldeko herri-mugi-menduek, bilakaera sa-kona bizi izan dute 1979ko azaroaren 4ean Durangon Euskal Herrian Euskaraz taldeak aurkeztu zirenetik gaurdaino.

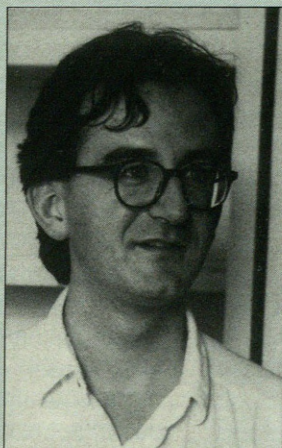
AED izan da ezbairik gabe, bilakaera honen adibiderik paradigmati-koena. Hain zuzen ere:

-Talden diskurtsoaren gunea, euskaldungoa zati-tzen zuen puntuetatik (legeriarena, kasu), eus-kaldungoa elkartzen zuen puntuetara eraman du: euskararen normaliza-zioaren aldeko jarrera, ekinbide zehatzak...

-«Abangoardiaren» es-kemetatik, mugimendu sozial zabalen eredu-tara pasa da.

Euskara Taldeen egitura eta eginkizunei buruzko aldaketa teoriko-kontzep-tual honek ondorio sako-nak eta zuzenak ekarri di-tu. Azken urteotan Euskal Herrian zehar sortzen ari diren herrietako euskara

Periferiatik erdigunera

KIKE AMONARRIZ

talde berriak ere, para-metro hauen barnean sor-tu dira.

Gertatu diren aldaketen artean honako hauek az-pimarra daitezke:

-Haserako taldeak jen-dez murrizak eta egituraz lan azpitalderik gabekoak izatetik, aurkezpen jen-detsuak ezagutuz, bazki-dez eta laguntzailez uga-riak eta lan taldeetan egi-turatuak izatera pasa dira.

-Partaidetzaren joera-soziopolitikoia izugarri zabaldu da.

-Ekintza solte eta kan-paina egituratu gabeeta-tik, lan programa, egitas-mo eta ekinbide iraunko-rretara pasa dira (aldizka-riak, kultura-iharduerak, normalizazio-egitasmoa k eta abar).

Aldaketa prozesu hau, bizi-bizi dago une hone-tan. Euskalgintzaren sa-koneko eraberritze hau, bere azken muturreraino hel dadin ordea, ezinbes-tekoa izango da, udalerrri mailan askatu diren be-zala, nazio mailan ere, dauden korapiloak aska-tzea. Hiru nagusienak ai-patzekotan: euskararen aldeko mugimendu so-zialaren eraketa, «Euskal-dunon Egunkaria» eta Eus-kalduntze-Alfabetatz e alorra. Une hori iritsita-koan, eta administrazioa-maila desberdinen eta mugimendu sozialaren arteko elkarlana eta fun-tzio banaketak zehazten direnean, euskararen-normalizazio prozesua aro berri batean sartuko da, indarberriturik.

Mari Mugika AEDko lehen-dakaria arazoaren kontra-puntuaz mintzo da: «Jen-deak borondate handia dauka eta jendeari lana

eman behar zaio, bestela eman ezik porrota etor li-teke eta; batez ere gaztee-kin». Altsasun iaz sortutako Kima elkartearen erreality-teak ez du aurrekoekin ze-rikusirik. Josepi Martinez elkarteak koordinatzaile a-ren berbak nahiko adieraz-garriak dira. «Egoitza Uda-lak utzi digu. 45 bazkide

bagara ere, astero lau bil-tzen gara eta jendea moti-batzea oso zaila da, gure-tzat, dirua lortzea baino zailagoa». Batzuk bere txi-kian, besteak maila han-diagotan, denak ere helburu bera: euskara.

■ Indartsu batzuk, motel beste asko, zailtasun ugarirekin guztiak; horrela ari dira herrietako elkarteak •

Xabier Letona

Ekarzu bosteko hori!

EGITEEKIN batera erakutsi diguzun borondate borondatetsuak gordeko zaitu euskal kulturaren hurbileko historiak eman duen pertsonaia-rik santuenen artean. Ekarzu bosteko hori! (Adibiderik behar bazenute, hartu gizon honengan eredia, nork bere burua bortxatu eta garaitu behar duela erakusten duena; ez baina, kontraesanik gabe —nork asmatzen du beti?—. Fede onez dabil eta horrek balio digu, nahiz eta hainbat misterio tartean gure kulturarekiko leiala dela jakiteak).

Sigla kontuetan joko txar askotxo dago, haatik. Nola ulertu bestela batzuek latigodun borrhoroa, kulturaren

alorreko herio-zigorak obratzen dituzuna, omen zarela diotenean? Borondatea ukatzen dizute gainera, zuri, zerbaitetan obratu baduzu, kulturaren hazkundera eta berpiztean izan denean. Lotsarik ez gezurra fanatismoaren larrutan tolestatzeko. Min egiteko. Nork daki zuk baino hobeto, euskal kulturari hazi-beharrek ekarri dizkion hazi-minak? Eta nork pairatu du zuk hainbeste bere ordenamenduan? Bekokiko zimurdura goiztiarrrak dituzu honen seinale. Eskerrak zure irri jolastiari, inoren aurrean lotsatzeko baino harro egoteko arrazoi gehiago baituzu. Joko txar eta maltzur guztien gainetik.

OINETAKO estuegietan kexu dabilen horiek asmatzea zuten aurretik, zapataren neurri egokia aukeratzekoan. Ondo erantzun diezu baina, 1984ekoan bestela jokatu izan bazuten honezkero homologatuak leudekeela gogoratu. Bai, homologatuak: euskal kulturaren homologazioaren eta estandarizazioaren aurka aritu zaizkigu hainbatetan —zure aurka egitearren—, eta negar malko lodietan orain? Euskalgintzan leku berera joko badugu, arauak errespetatzea baino ez dute. Onar dezatela bestela limosna inori ukatzen ez bazaio ere, ez zaudela ezertara behartuta.

PSE-EE alderdia euskalgintzan jokoz kanpo geratzeko bokaziorik ez duela erakusten ari da. Mario Onaindiak eman zion hasiera jokaldiari, «Euskaldunon Egunkaria» pairatzen ari den diskriminazioa salatu eta konponbideak eskatuz. Alderdiak bere egin du protagonismoa oraingoan, Euskarari Buruzko Lehenengo Jardunaldien bidez.

Kultur munduko aurpegi esanguratsuren parte hartzea eta euskararen aldeko konpromezua nabarmendu zituzten 'bataio' egunean. Zerbait aldatzen ari da alderdian eta euskarak balio handia jaso dezake aldatetaren harian. Bapatean, bederen, euskararen aurkako jarrerak zopak esnetan legez beratu dira eta Ramon Jauregiri euskaltzalearen kokotza ikusi diogu...

Are gutxiago kulturaren izenean. Bidea egina dago eta jarraitzea besterik ez dute. Nahi izanez gero, erraza oso. Nahikoa da, administrazioaren gidaritzari men egitea eta haren marra berean jartzea, alferrikako mezu ezkorrak ahaztuz («euskara galtzear dago bide honetan...»). Ondotxo adierazi diguzu, birritan, kulturagin-

— Beren oinetako estuegietan erabt kexu dabiltzan zalapartatsu horiek asmatzea zuten aurretik, zapataren neurri egokia aukeratzea zegokienean ●

tzan denok garelako beharrezko, baina ez modu berean. Sinets dezatela hori eta elkarlana (sinergia) ez daitekeela haizezko errotei begira osatu.

ARE gose garaiak bizi ditugunean. Euskalduntze alfabetatzearen errealtateak hainbat mutur baditu eta guztietan zure itzala nabari dugu, obraz eta asmoz. Abiadurarik epelenean ere borondaterik sutsuena erakutsiz. Hori ez da dirutan neurtzen, eta ez da neurtu behar ere. 100 milioi pezeta moztu izanak berreroa bihurtu zaituelako diot guzti hau. Nik moduan, zure konpromezua eta borondate sutsua ez delako ulertzen. Gaiztakeriaz. Egia esan dezagun aurpegira: dirurik gabe geratzen den orok hortxe du mahai gainean zurera musu truk homologatzeko aukera. Ez da gutxi, batipat ordaintzeke dituzten zorrak kontuan harturik.

J.J. Petrikorena

S O R T A R A

Pse-ee... ez?!

GERTAERA berriak bizitzeko aukera dastatzen ari gara egunotan, bazen garaia! esan dezake asper asper eginda zegoen inork. Bazuten garaia! esan dezake amorra amorra egindako zegoen jende pila batek. Bagenuen garaia! esan dezakete euskara eta euskal kulturaren mundu txikian amorrai bat artasoroan baino galduago ibili direnek.

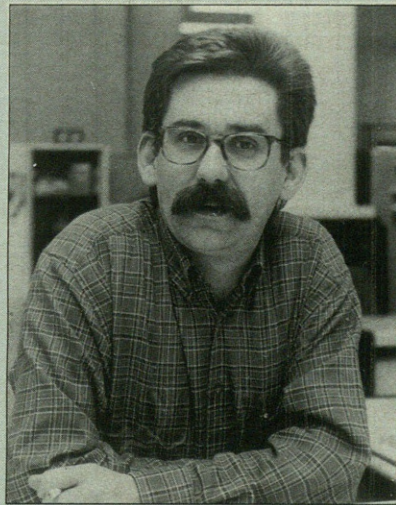
PSE-EEK antolatu dituen euskarari buruzko topaketa zatatsusak direla eta ari naiz. Mario Onaindiaren aldarte ero bat izan al dira? Euskadiko Ezkerrako jendeak, nahiz eta PSera joan, edo PSerekin bat egin, irentsi gabe daudela eta zer esana lehen adinakoxea duela demostratzeko saio bat al dira? Euskararen munduak betiko lur jotzeko eta itotzeko azken ostikada al dira? Euskararen munduko miseriekin jolas lizun eta irri-garriak egiteko saio bat al dira? Galdera guztiak dira zilegi, baita erantzunik ez sinesteko asmoarekin egiten direnak ere, baita erantzuna aurrez pentsatuta luzatzen direnak ere.

Baina ez daude guztiak ondo, ez daudela lasai esan nahi nuke. Orohar jendeak ez du ahazten PSOEren historia eta jokaera arazo honen inguruan, ondorioz ezinezko iruditzen zaio borondate aldaketa bat, are ezinezkoago onerako izan daitekeen borondate aldaketa, zangotrabak jartzeko izango ez dena.

Han izan garen bati baino gehiagori galdetu zaigu ea ez ote garen irudi operazio lotsagabe bateko partaide eskupulorik gabeak izan. Agian bai, erantzun beharko nuke, baina bi arrazoi ere bota beharko nituzke.

BATA. Euskara nere kezka baldin bada ez daukat zer ukaturik nere iritzia horren inguruan interesa adierazten didan inori eta eskaeran sintzeritate minimo bat ikusten baldin badut ezta sinestu ala ez sinestu prolema zer planteaturik ere. Bigarrena berriz beste alderdian eta euskararen munduaren baitako jendearengan sortu duen urduritasuna eta expektatiba, itxaropena esaten ez naiz ausartzen, esango nuke. Ez ote orain arte, inkomodo baina eroso, eraman den politikaren kontzientzia txarra? Ez ote da politika berriak diseinatzera beren buruak behartuta ikusteak sortzen duen nagia ala ezina?

Bietatik edozeinek balio dit neri. Bizigarri eta kritikagarri izan da orain arte egin den pittin huts hori, zertaraino zegoen lo jendea garbi adierazten du, eta aurrera ezer egiten bada iraultza erdi bat izan liteke. Pozik gaude ni eta adiskide herrenaren hanka.

RAMON ETXEZARRETA

URRIAK

30

MUSIKA TAILERRA DONOSTIAN

DONOSTIAKO Herrera auzunean antolatu dute musika tailer bat urriaren 30etik hurrengo egunera bitarte. **Hamabi ordu** izango dira guztira, eta perkusio musika tresnak erabiliko dituzte partehartzaileek kantu zaharrak eta beste zenbait erritmo lantzeko.

Bereziklatutako materialez eginda daude tresna gehienak, eta ikastaroaren helburuak irudimena erabiltzea eta musika sortzeko gaitasuna edonork duela aldarrikatzea dira. Informazio gehiago 39 40 22 edo 55 71 36 telefonoan.

Kattalin Totorika: «Oztopoak aurkitu ditugu Hegoaldean «Xirrixta» zabaltzeko»

ARGIA. *Duela urtebete sortu zen Euskal Kultur Erakundearen laguntzaz «Xirrixta» aldizkaria.*

KATTALIN TOTORIKA.

Bereziki garrantzitsua izan da urteurrena, zerotik abiatu baikinena. Urrats garrantzitsua eman dugu ez baitzegoen horrelako aldizkaririk Euskal Herrian. «Ipurbeltz» eta «Kili-Kili» baziren, baina gure ustez horiek eta «Xirrixta» ez dira gauza bera. Gainera, urtebete eta gero bi mila harpidedun lortu ditugu Euskal Herrian.

Bi mila harpidedunikin itxaropenez beterik gaude baina zorigaitzez ez da aski proiektu honen geroa segurtatzeko. Beraz, harpidedun gehiago lortu behar dugu. Mila gehiago lortu beharko genituzke abendua aintzin, eta horregatik kanpaina garrantzitsua abiatu dugu Euskal Herri osoan, eta bereziki Hegoaldean gure irakurle goa han zabaltzekoa.

A. *Zuen basierako helburuak bete al dira?*

K.T. Iparraldean 800 harpidedun ditugu egun, eta hemen finkatu genuen helburua gainditu dugu. Hego Euskal Herrian, aldiz, 1.200-1.300. Baina hori ez da aski jakinik 30.000 haurrek euskaraz ikasten dutela. Dena den, oztopo batzuk aurkitu ditugu bidean Hegoaldean. Badi-rudi hango jendeak ez duela harpidetza egiteko ohiturarik. Hori konpondu asmoz harpidetza eta ordainketa egiteko modua erraztu dugu.

URRIAK

30

ERRENTERIA HIRIA IPUIN LEHIAKETA

EREINTZA Kultur Elkarateak zabaldu du honez kero urtero antolatzen duen Erretereria Hiria ipuin lehiaketarako izen ematea. Aurten **13. edizioa** burutuko da, eta ipuinek argitaratu gabeak, beste lehiaketa batean saritu gabeak, eta gutxienez hiru orrialdeko luzerakoak behar dute izan.

Ereintza Kirol eta Kultur Elkartera (Juan de Olazabal kalea 23, 20.100 Erretereria) bidali behar dira lanak urriaren 30a baino lehen, eta **abenduan 15ean jakingo dira sarituen izenak**. Lehen saria 100.000 pezetakoa (4.350 libera inguru) izango da, 25 urtetik beherako idazleentzat 25.000 pezetako sari berezia banatuko da, eta 10.000 pezetako hirugarren bat Erretereriako idazlerik hoberenarentzat. Saritutako ipuinak elkar-tearen esku geratuko dira argitara ditzan.

AZAROAK

1

BILBO IKUSTEKO SEI MODU EZBERDIN

BILBO indartu eta suspertzeko sortu zen **Bilbo Metropoli-30** elkarteak kudeatu du «**Sei argazkilari Bilbo Metropolitanoarentzat**» izeneko argazki erakusketa. Foru Arxiboaren aretoan ikusi ahal izango da azaroaren lehenengo egunetik urte bukaera arte sei argazkilari ezagunen lanez osaturiko bilduma. Argazkien bidez, Bilbo ikusteko sei modu ezberdin agertuko dira bertan.

AZAROAK

2

ELKARTE FILARMONIKOAREN DENBORALDIA

ABIATU da Bilboko Elkarte Filarmonikoaren 1993-1994 denboraldia. Datorren urteko ekainera bitarte burutuko diren **36 kontzertuk osatzen dute egitaraua**, eta bertan musika munduko hainbat pertsonaia ezagunek parte hartuko dute. Hamabi orkestra kontzertu, zortzi piano emanaldi, beste zortzi ganbara kontzertu eta hiru kantu emanaldi entzun ahal izango dira, besteak beste, Elkarte Filarmonikoak Bilbon daukan antzokian.

Azaroaren 2an **Joaquín Atxukarro** Mompou, Schumann, Debussy, Falla eta Ravel-ek konposaturiko piezak landuko ditu Ricardo Viñes pianojole kataluniarren omenez egingo den kontzertuan.

AZAROAK

5

■ ABESBATZEN TOPAKETAK SANTURTZIN

LAGUN Zaharrak Abesbatza Elkartek antolatuta, urriaren 15ean hasi ziren Santurtzin 14. Abesbatza Topaketak. Sestaoko Orfeoia, Goi Argi Abesbatza, Araba Abesbatza eta Albacete, Habana nahiz Stockholm-eko taldeak aritu dira jaialdiko lehenengo egunetan, **azaroaren 5ean Ordiziako Oroith Abesbatzak kantatuko du** Gorka Deuna Elizan arratsaldeko 8.30etan, eta hurrengo egunean **Lagun Zaharrak Abesbatza Elkartek** ordu eta toki berean.

AZAROAK

6

■ LIN-TON-TAUN ZALDIBIAKO PILOTALEKUAN

GAUEKO 10etan joko du datorren asteko larunbatean Lin-Ton-Taun taldeak Zaldibiako pilotalekuan. Iaz plazaratu zuten maketaren bidez arrakasta handia lortu duen seikote zestoar honek **laster izango du kalean bere estreinako diskoa**.

Lin-Ton-Taunek Zaldibian egingo duen kantaldian ere azken aldian sortutako eta bere kantuak ezagun bilakatu diren beste talde batek parte hartuko du, **Sorotan Belek**. Hondarribiko taldea etenik gabe ari da bere lehen diskoa aurkeztzen Euskal Herrian, eta azaroaren 6an aukera berri bat izango da bere kantuak dantzatzeko Zaldibiako pilotalekuan.

AZAROAK

7

■ «GURE LIBURUAK» BILDUMA DONOSTIAN

IRAGAN astean izan zen Donostiako Udal Liburutegiko ekitaldi areto berriaren aurkezpena. Egun horretan bertan aurkeztu zen «Gure liburuak» erakusketa. Hainbat liburu zahar eta berri biltzen dira azaroaren 7ra arte Donostiako Liburutegiko areto berrian.

URTZ, Su Ta Gar eta Tapia ta Leturiak joko dute azaroaren 6an Arrigorriagako polikiroldegiko pilotalekuan, hurrengo egunean AEK Eguna izango dela eta. Beste hainbat ekitaldik ere osatzen dute egitaraua. Hala-nola, azaroaren 5ean bertso afaria izango da Arrigorriagako eskoletan. Bertan, Mañukorta, Anjel Mari Peñagarikano eta Andoni Egañak kantatuko dute. Azaroaren 7an AEKren ekitaldi nagusia burutuko da eguerdiko 12etan Argala enparantzan, eta ondoren dantza saioa, bertsolariak, artisauen erakusketa, txotxongiloak, kantaldia Anje Duhalde, Zatiki, Bittor Aiape eta Patxi Saizen eskutik; Maskarada antzerki taldea eta Egan ere arituko dira. (Argazkia: Xabier Kamarero).

ARGIA

egutegia

1994 SALGAI

Liburudenda,
kiosko, elkarte,
tabernetan...

aurkituko duzu

Aurten ez duzu ARGIA
EGUNEAN eskuratzerik
izango

L I B U R U A K

«TXIKITIK HANDIRA».
MIKEL MENDIZABAL ETA
ANTON KAZABON.
GIPUZKOAKO IKASTOLEN
ELKARTEA. 275 or.

BERTSOZALETASUNA K gora egin duela eta, gauza bera gertatu da bertso-eskolekin. Hori dela eta, material berria sortu beharrean egokitu dira eskola hauetako irakasleak. Bide honetatik jo dute egileek; formaziorako liburua da, beraz. Lehen urratsak emateko eta jakinmina asetzen hasteko alegia ■

«IBAR EZKERRA». FIDEL
RASO ETA JESUS ANGEL
MIRANDA. BBK.

BI argazkilari hauek lan sakona egin dute Bizkaiko Ibar Ezkerra iruditan biltzeko. 1992. urtea hartu zuten erreferentzia moduan eta

industriaguneak aukeratu zituzten beren lanerako. Baita jaiak, ohiturak, bazterrak... Azken batean, mende bateko historia duen eta galtzearen dagoen mundu ikuspegia islatzen ahalegindu dira ■

Artearen eta kulturaren arteko tentsioak mende amaieran

Rafael Argullol, Valeriano Bozal, Fulvio Carmagnola,
 Antonio Fernández-Alba, Francisco Jarauta,
 Ezio Manzini, Juan Antonio Ramírez

Argitarazlea:
 Francisco Jarauta

Copyrights Funtzionalak
 Diputazioa Funtzional de Gipuzkoa

Kultura eta Turismo Departamentua
 Departamentu de Cultura y Turismo

«ARTEAREN ETA
KULTURAREN ARTEKO
TENTSIOAK MENDE
AMAIERAN».
ASKOREN ARTEAN.
ARTELEKU. GIPUZKOAKO
KULTURA ETA TURISMO
DEPARTAMENTUA. 172 or.

ARTELEKUK gure garaiko joera artistikoak arakatzeko 1992ko irailean zabalduko mintegiaren partaidetza k edota hitzaldiak biltzen dira ale honetan. Honakoak dira partaideak: Rafael Argullol, Valeriano Bozal, Fulvio Carmagnola, Antonio Fernandez-Alba, Francisco Jarauta (bera ere edizio prestatzailea), Ezio Manzini eta Juan Antonio Ramirez ■

«INTXIXUEN ARTXIBOTIK».
RAFAEL DIESTE.
ITZULTZAILEA: KOLDO
IZAGIRRE. ELKAR. 95 or.

IPUIN laburrek osatzen dute

Rafael Dieste idazle galiziarren liburu hau. Koldo Izagirrek itzulia, 1926an izan ziren idatziak, fantasia eta erralitatearen arteko mugan kokatzen dira, logika eta ilogikaren artean jolastuz. Agian tentsioa da liburuaren ardatza ■

«BERTSOLARI». EUSKAL
HERRIKO BERTSOLARI
ELKARTEA. 1993.EKO IRAILIA.
11. ZENBAKIA. or

Beren bizimodua ekartzen digute orrialdeotara bertsolari parrandero horiek: Tour garaian bizikletaz Tourmalet aldera eginiko irtenaldia, emazteekin egiten dituzten bazkariak... Gauza serioik ere bada: Siadecok bertsolaritza inguruan eginiko ikerketa sakona, UEUko bertso-ikastaroak, Georgiako herri-poesiari buruzko txostena, Piarres Troundayren bizitzari buruzko azterketa, eta nola ez, bertsoak, bertsoak... Berria, Txapelketa Nagusiko zortzi finalistak asmatzeko kaleraturiko kiniela ■

Iruñerriko euskaldunen zerbitzuan.
5. urtean Irratiago,
zer gerta hura konta

«KARMEL».

EUSKALERRIKO
KARMELDARRAK.

1993.EKO UZTAILA-IRAILA.

205. ZENBAKIA. 116 or.

EUSEBIO Erkiaga euskaltzain hil berriaren itzala da ale honetako protagonista nagusia. Haren bizitza, eleberrigintza eta olerkigintza

aztertzen dira hainbat artikulutan. Baina bada beste saiorik: Inkisizioa eta sorginkeria Euskal Herrian, Europa hiztegia, eta «Letra gozoak» Eusebio Erkiaga eta beste gaiak jorratuz ■

«MARGOLO,

TINTA-MUNSTROA».

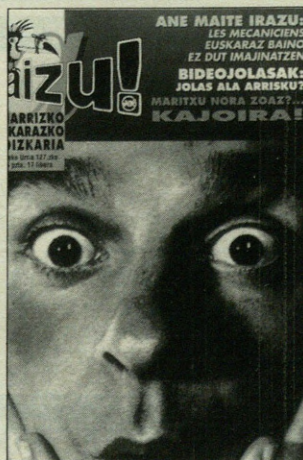
URSEL SCHEFFLER. SM.

ITZULTZAILEA: XABIER

MENDIGUREN BEREZIARTU.

87 or.

SM argitaletxea aspaldian ari da haur-literatura jorratzen. Honako alea, «Baporea» sail-leko guztiak bezala, adinaren arabera dago sailkatutik txikiek irakur dezaten. Garrantzia eman zaio marrazkiei, kolore dotoretan eman. Idazle aleman honen ipuinaren ardatza tinta-hartzailea den munstroa da ■

«AIZU!», AEK. 1993.EKO URRIA.

127. ZENBAKIA. 56 or.

MARITXU Kajoi festa da lehen erreportaiaren gaia. Bada besterik: bideojolasak, txistularien egoerari buruzkoa, Ana Maite Irazu, Les Mécéniciens taldeko partaidari elkarrizketa, Larrun mendiaz lantxo bat, makila-

ren elaborazioa eta abar ■

«ZUBI MADARIKATUA». J.B.

ETXARREN-LOHIGORRI.

PAMIELA. 155 or.

XALBADOR sariaren akzesita jaso zuen lan honek. Mami berezikoa, euskal mitologiako lamiak XX. mendean guregana etorri direla alegia. Zein erreakzio dute gure garaiko biztanleek? Idazle garaztarraren hirugarren lana da honakoa ■

«LEHENGUSINA SORGINA».

VERONIQUE CHENEAU.

TTARTALO.

«ASIERREN egunak» saileko lehen alea da honakoa. Bere abenturak, lehengusinarekin dituen gorabeherak, amaren laguntzari esker dena ondo ateratzen da... Marrazkiak egilearenak berarenak dira ■

B E G I B E L A R R I

L I B U R U A K

Egunerokotasunaren amarauna

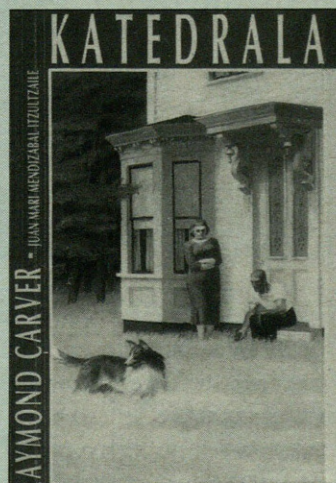
«KATEDRALA» liburuaren kontra-zalean bertan zehazten den moduan, Raymond Carver literatur munduan azken hamarkadan izan den aurkikuntza garrantzitsuenetarikoa da. Kritikak, gauza guztiak katalogatzeko duen joera itsu eta mugatzaille horrek eraginda (eta neu ere kritikari bihurtuta...?!), *dirty realism* (errealismo zikina) izenez bataiatu du bere idazkera. Egia esan, oraingoan ez da guztiz oker ibili.

Egunerokotasuna du hizpide eta kontagai Carverrek. Istorio arruntak, grisak, inongo magiarik bakoak deskribatzen dizkigu; etxetik bota duten maizterrena, bazterrik bazter langabeziaren zama lepoan inon kokagunerik eta bakerik bilatu ezin dabilen sendiarena, semearekin ezelan konpondu ezin den aitare-

na... Istorio desberdinak denak ere, baina zenbait elementu komunean dituztenak.

Idazleak egoera arruntak, eguneroko edonork bizi ditzakeenak aurkezten dizkigu, hizkera errazez kontaturik. Aurkezpenaren ostean, egunerokotasuna hausten duen arazoa planteatzen du. Eta pertsonaiek ezina ageri dute arazoon aurrean: ez dira heroiak, gizaki hilkor arruntak baino, eta ezingo dute halabeharra gaingitu.

Haatik, istorioek ez dute amaiera tragikorik. Ez dago konponbiderik, ezinezkoa da laberintotik ateratzea, baina hala ere bizitzak ez du amaiera tragiko edota heroikorik merezi. Distirarik ez, balentriarik ez, bukaera epikorik ere ez sikiera; zentzuga-bekeria konstantea da, gorabeherarik bakoia. Ezen ezer izatekotan,

«KATEDRALA». RAYMOND CARVER.

ITZULTZAILEA: JUAN MARI

MENDIZABAL. ELKAR. 1993.

egunerokotasunaren absurdoa eta beronek ehunduriko amaraunaren erretrato fidela baita «Katedrala».

AITOR ZUBEROGOITIA

T E I L A K

KUTXETAKO ERAKUSKETAK

EUSKAL Autonomia Elkarteko Kutxek euskal pintura aztertzeko zortzi erakusketa egingo dituzte datozen lau urteetan Donostia, Bilbo eta Gasteizen. Bertako San Prudencio aretoan abiatu da egitasmoa, XIX. mendeko estiloak eta autoreak bilduz. Azaroaren 8tik abenduaren 10era, Donostiako Garibai aretora egingo du, eta handik Bilboko BBKra, datorren urteko lehen hiru hilabeteetan.

Aurreneko saioan, 29 autoreen 57 koadro agertuko dira, bi sailetan banaturik. Datozen urteetan, bestalde, XX. mendeko joerak eta belaunaldiak erakutsiko dira. Obra gehienak, kutxek beren egoitzetan dauzkaten fondoetatik hartu dituzte.

«ANTZERKI BIDEZ 93»

BIZKAIKO Foru Aldundiak «Antzerki Bidez 93» kanpaina martxan jarri berri

du, herrialde mailan antzerkigintzarako ibilbide egonkorra osatu xedez. Aurtun, abenduaren 10a artean luzatuko da, Erandio, Gernika, Zalla eta Leioa herrietan. Bederatzi talde hauen hamabi antzezlan erakutsiko dituzte: Geroa, El Bubulu, Dar-dar, Taun-taun, Eolo Teatro, Teatro Entre Mujeres, Markeliñe, Bederen eta Simulacro.

ETB NAZIOARTEARI BEGIRA

EUROPAKO bederatzi nazioetako eta Kanada, Estatu Batuak eta Mexikoko telebista publikoak biltzen dituen nazioarteko Input erakundearen bilera ETBk antolatuko du, 1995ean, Donostian, Miramar Jauregian, 500 ordezkari ingururen parte hartzeaz. Gaetan Lapointe Inputeko lehendakariak esan duenaren arabera, «Euskal Telebistak baliatu duen ereduak beste herrietako telebisten interesa jaso du».

E R R A N A K E R R A N

«Joseba Arregi euskalgintzak daukan oztopo nagusienetakoa da».

Erramun Osa, AEKko Bizkaiko arduraduna. Egunkaria, 93-X-16.

«Kultura... ez nuke biltegian dagoenik esango, sarraskia egin dutela baino. Administrazioek ezinezkoa egin dute sorkuntzatik bizitzea».

Jorge Oteiza, eskultorea. El Diario Vasco, 93-X-21.

«Gipuzkoako klasikoak baztertuta daude».

Beatriz Otaegi, irakaslea. Egunkaria, 93-X-17.

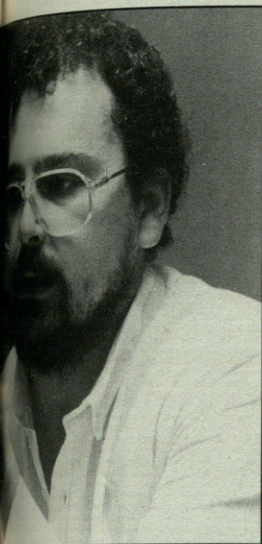

TXUTXU - MUTXUKA

AZPEITIKO EUSKAL ANTZERKI TOPAKETAK

AZPEITIKO Euskal Antzerki Topaketek 11. edizioa beteko dute aurten. Abenduaren 1etik 21era, euskarazko antzerkigintzaren erakuslehio bakarrak bere ohizko menua emango digu jatera. Helduen alorrean hamabost antzeztalderen lana ikusi ahalko da, amateur eta profesionalak barne. Hauen artean aipagarri dugu, azken hilabeteetan hainbat espektatiba sortutako Arteszenaren «Kakatua berdea». Baina, ohizko ordezkaritza honetan hutsunerik nabarituko da Ipar Euskal Herriko taldeei dagokienean: bat bera ere ez da bertaratuko.

NOR - NORI - NORK

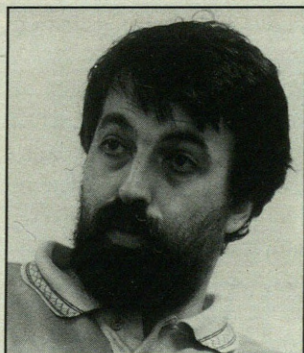

«Eroberia hau geldiarazten ez badugu, gaurko eguerdian Guggenheim Museoaren eraikinerako ezarri behar duten lehenengo harria barrikada bihurtuko da euskal kultura eta Euskal Herri osorako».

Josu Amezaga, irakaslea.
Egin, 93-X-22.

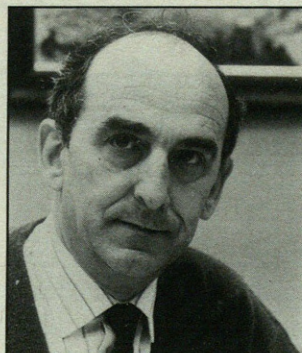
«Eztabaida unibertsitari zabala bideratu behar da Unibertsitate Ituna' ideiaaren inguruan».

Ignacio Etxeberria, EHuko Gizarte Kontseiluko lehendakaria.
El Diario Vasco, 93-X-21.

JOXERRA GARTZIA

telebistara dator, uda ondoko 'oporraldia' eta gero. Lan kontratua nahiz «Hitzetik hortzera» programa egiteko baldintzak zehaztu ondoren. Atzean geratu dira Amatiñoren zenbait 'kopla gogor' (ahaztea hobe) eta isileko negoziazioak. Urte osorako programa gehiegiko betekada baina, eta hilabete t'erdiko atsedena eskainiko digu telebistak ●

ANTONIO CAMPOSI

eztarriko harietan etena antzeman diogu, Azpeitiko ikastolaren egoeraren diagnostikoa osatzerakoan: zatitzea nahiago ezer inposatzea baino. Publikoaren aldeko batzordeak gogorki salatu du Elkartea, pribatuaren aldekoak babestu eta haien jokora jarri delakoan. Auzia epaitegietan dago. Eskola Publikoaren Legea larrutik ordaindu dute... ●

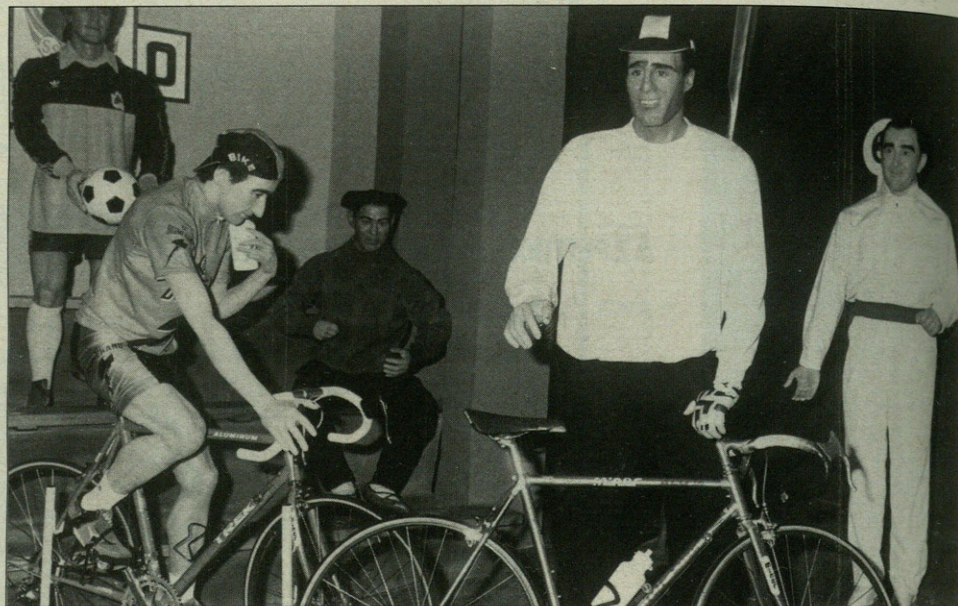
ODON ELORZAK

errepikatzearen poderioz sinestu egin digu: Kursaleko kongresu jauregia egingo dut, egingo dut... Eguberrian, egoitzaren barruko maketak erakutsi eta Moneo egilearen hitzaldia burutuko dituzte, pausoka, geldiro, Kursala aurrera doala erakusteko. Mutu jarraitzen du hala ere, Joseba Arregik. Arrazoa, 8.000 milioi pezetatakoa ●

Abia zaitez historiaren pasabidera

MENDI, bailara edota herri zehatzen batera abiatzea baino, historian murgiltzea proposatuko dizugu oraingoan, nahiz eta egungo pasarteak ere bizi ahal izango dituzun. Modu asko egon litezke historian barna abiatzeko. Argizaria eta pertsonaiak proposatuko ditugu bitarteko gisa. Abiapuntua: Donostiako Igeldo mendiko jolasparkea. Abia gaitezen, bada, Igeldoko argizari museoko historia pasarte desberdinetara.

Gora igotzeko funikularra edo autoa erabil dezakegu. Museoa sartzeko 500 pezeta (20 bat libera) ordaindu ondoren, Amaiurko gazteluan dauden Amaia, Aitor eta Gartzia Nafarroako errege sendikoek ongi-etorria egingo digute. Historian

Kirolarien artean Indurain, Marino eta Atano ikusiko ditugu besteak beste.

jauzi handia eginez, karlistadetan agertuko gara, Maria Cristina eta karlistak izango ditugu ikusgai. Karlista eta

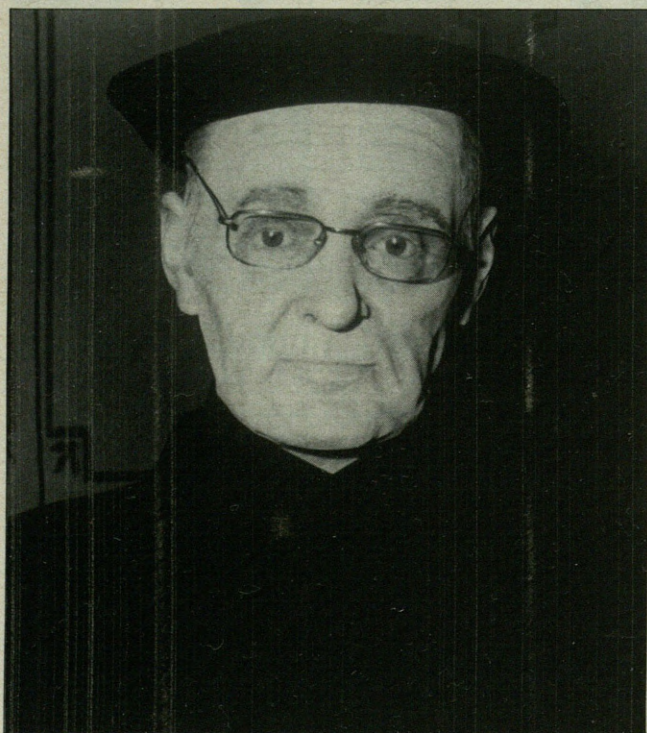
liberalen arteko tiroen hotsak ez ditugu entzungo baina, tresna mekaniko bat medio, bai Maria Cristinaren arnasa.

HISTORIAK atzera egiten ez duela diotenak erratuta daude, museo honi dago-kionez behintzat. XV. mendaraino egingo dugu atzera, monastegi bateko gela batean San Inazio eta San Francisco Javierrekin topo eginez. Lehorretik itsasorakoa da hurrengo urratsa, nahiz eta itsasontziren beharrik izango ez dugun, portuan geratuko baikara. «Victoria» itsasontzitik agurtuko gaitu Filipinak irletan Magallanes ordezkatu zuen Juan Sebastian Elkano getariarrak.

LASAI abiatu gara orain arte, baina argi hemendik aurrera inguruan ager litekeenarekin: Izuaren Ganbaran sartu gara. Lehenbiziko begiradek —batek daki zergatik— akelarre bat eskainiko digute. Izuarena baino, plazer iturria dirudi akelarreak bai-

na tira, akaso izango da bel-durtzen denik ere. Jarraian, Euskal Herritik kanpora, hillobi ingeles batzuekin egingo dugu topo, zonbi eta guzti gainera. Bisitaldiarekin aurrera jarraitu gura izatekotan, ibilbidearen une arriskutsuenetakoari egin beharko diogu aurre: Erdi Aroko pasabide iluna. Argi hildakoeekin!

FROGA hau gaintutuz gero, prest gaude guk geuk bizi dugun historia pasartearen sartzeko. Kirolariak: Indurain, Arconada, Perurena harrijasotzailea, Marino... Intelektualak: Oteiza, Txillida, Caro Baroja, Barandiaran... Umeentzako —eta ez horren umeentzako—: Asterix eta Obelix, Alfredo Landa aktorea... Bukaeran EAEko Legebiltzarra, eta ateratzekoan Iparragirre eta «Gernikako Arbola»-ren doinuek emango digute adioa. Eta akabo, argizariaren mundutik, errealtetera berriro ■

On Joxemiel Barandiaran jakintsu ataundarra ere argizari bihurtua ikusiko dugu.

MOKO FINA

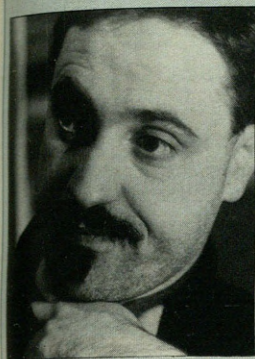
● MOKO FINA ● MOKO FINA ● MOKO FINA ● MOKO FINA

BARATZAKO BOTIKA

HURA OTORDUA!

KOLDOBIKA
JAUREGI

Eskultorea

Baserria paradisu

Harrituta dago Koldobika: bere ustez ez omen gara garai batekoak bezalakoak. Gazitutako txerrikiak —adar, belarri eta mutur— jaten ohitua, egungo *light*

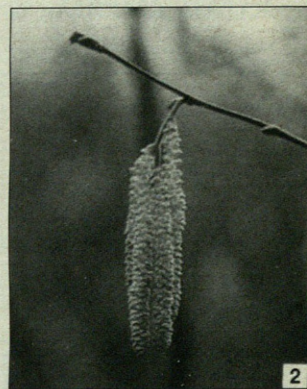
jakiak gorrotagarri egiten zaizkio. Egoera larria da bere aburuz: ez ei da erraza gazta zahar dexenterik ezta odolki zaporedunik topatzea. Txistorrarena dugu adibidea, hil edo biziko kasua. Geratzen ote da garai batekoak bezalako txistor alerik? Dudarik gabe, galtzeko arriskuan dauden espezieen zerrendan sartzekotan dugu. *Light* kultura honetatik ihesi, baserria paradisu du Jauregik. Hantxe, sasoi honetan, umea zenetik beti egin den modura, sagardoaz lagunduriko sardinzaharrak eta gaztainak jan ohi ditu. Beste ihesaldietan, berriz, Pasaiaiko «Kamara» jatetxea edo Asteasuko «Iturriondo» ditu helmuga.

Urrezko hurritzaren

HURRAK guztion ezagunak ditugun arren, hurritzak baditu beste hainbat erabilpen imajinatu ere egiten ez ditugunak. Bere loreak biltzeko hilik aproposenak otsaila, iraila eta urria dira. Lore arrak horiak dira eta sortetan agertzen dira. Emeek kimu forma izaten dute. Garrantzitsua da oso biak desberdintzea, osasunbide desberdinak izan baitaitezke.

Lore arrak, adibidez, gripea, katarroak eta sukarren aurkakoak izan daitezke infusio bezala hartuta, egunean hiru bider.

Enborraren azala eta orriak beherakoaren aurkakoak, zauriak hersteke eta oi odoltsuak sendatzeko

Hurritzaren lore (argazkian lore arrak), hosto, fruitu zein azala erabil daitezke sendabide legez.

izan daitezke.

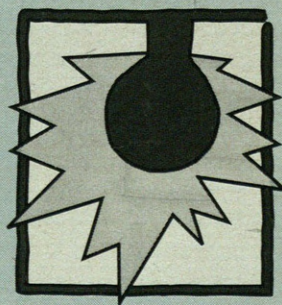
Fruitua anemia eta ahultasunaren aurkakoak dira. Jan ondoren, azala hostoekin batera egosi eta diuretikoko ezin hobea da ■

ARGIA

EZ GALDU AUKERA HAU!

Datozen asteetan ARGIAren harpidedun egiten bazara 1994ko egutegia dohainik jasoko duzu zure etxean.

HARPIDETZA TXARTELA

Tel: (943) 37 15 45

Faxa: (943) 36 10 48

IZENA _____	1. DEITURA _____
2. DEITURA _____	HELBIDEA _____
TFNOA _____	HERRIA _____
KODE POSTALA _____	HERRIALDEA _____
BANKU EDO AURREZKI KUTXA _____	
SUKURTS. HELBIDEA _____	SUKURTS. ZKA. _____
KONTUAREN ZENBAKIA _____	

ARGIA: Zirkuitu ibilbidea 1 eta 2 LASARTE-ORIA 20160

**HARPIDETZA SARIAK
(BEZ barne)**

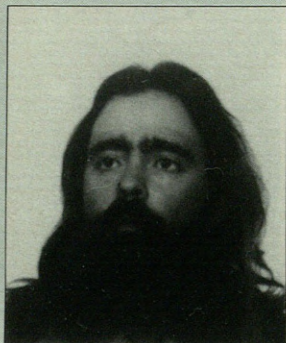
Hego Euskal Herria
10.300 pzta
Ipar Euskal Herria
685 libera
Espainia 10.300 pzta
Beste Atzerriak
13.450 pzta
Airez 21.300 pzta

BATA ZURIA ERANTZITA

PATXI ANGULO

Elhuyar-eko kidea

Zenbakigabekeria

Matematikak gizartean duen pisua handia izan arren mautzat hartu ohi da. Ikasketamaila guztietan irakasgai garrantzitsuen artean garrantzitsuena eta zailen artean zailena kontsideratu egin da. Ez da harritzekoa, beraz, jendeak ikasketak bukatzen dituenean matematikak gorrotatzea eta berandu baino lehen ahanzte. Horren ondorio garbia, gero eta handiagoa den gizartearen zenbakigabekeria dugu. Hona txiste hau adibide gisa:

Bi ikasle matematikako azterketa bukatutakoan hone-laxe ari dira:

-Aizu! Hirugarren ariketan zer ateratu zaizu?

-Infinitu.

Soilik?

Mende honetan matematikaren eragina arlo askotara zabaltzen da, medikuntza, soziologia, politika, informatika, komunikabide eta abarretara. Esan dezakegu ez gara oheratzen matematikarekin zerikusirik duen zerbait entzun gabe eta gure gizartearen hariak maneiatzen dituztenak jakinaren gainean daude.

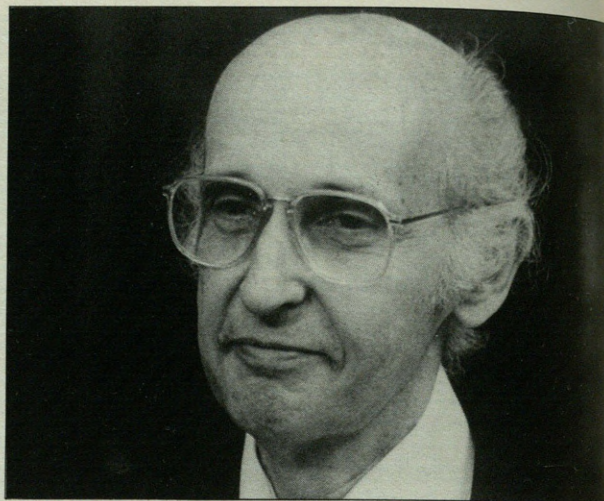
Urteetan irakaskuntza erreformatzen saiatu dira, baina eredu guztietan porrota antzekoa izan da, aurreko batxilergoan zein gaurko OHOn, eta erreforma berrian hala izango delakoan nago.

Izan ere, nere zalantza da ea arazoa benetan konpontzea interesatzen zaien edo txapatak jartzea beste helbururik ez duten. Ez al zaie, agian, komeni gizaki zenbakigabeak hezitzea, horrela beraien datuak, estatistikak, inkesten emaitzak eta abar azaltzen dituztenean inork uler ez diezaion?

Adibide bat aipatuko dut, IPC delakoarena hain zuzen, nola sartzen diguten ziria kontura gaitzen. Produktu batek 92ko abenduan 100 balio badu eta bere prezioa 93ko urtarrilean % 4 igo bada 104 balio du. Otsaileko igoera berririo % 4ekoa igo bada ez du, esaten diguten bezala, 108 balio du, orain igoera 104 balioari aplikatu behar zaio eta horrek 108,16 suposatzen du. Martxoko igoera berdina bada, produktua 112,48 balio du eta ez 112. Urtebete (12 hil) pasa eta gero produktua prezioa % 48 igo dela, hots, 148 balio duela esango digute. Hala ere, benetazko igoera % 60,10ekoa izango da, hau da, produktua 160,10 balio du. Beraien ondorioei jarraituz soldadak gutxi gorabehera % 48 igoko baligute, erospen-mailan 12 puntu galduko genituzke.

Hori haren garautxo besterik ez da. Beste horrenbeste gertatzen da banku eta kuttetan, errenta aitopenean, aseguruetan, gastu publikoan, lantegietan eta abarretan. Matematika oso erabilia da ziria sartzeko. Egunkariak irakurri, irratia entzun edo telebistak ikusi besterik ez dugu egin behar konturatze-ko nola txunditzen gaituzten makro eta mikroizfrekin. Talde guztiek erabiltzen dituzte zifra berberak beren aldeko interesak defendatzeko.

Hortaz, matematika menderatzea derrigorrezkoa dugu ez badugu nahi ogerlekoak lau pezetatan eman diezazkigutela.

Gaitz genetikoak sendatzeko miraria bi urte barru

ESTATU Batuetan Giza Genoma proiektuan etengabe ari dira gizakien DNAREN sekuentzia osoa zein den bilatzen. Proiektu hau aspalditik dago martxan, eta bertan mundu osoko ikerlariak parte hartzen dute euren ikerketak bateratu asmoz. Epeak jartzen ere hasiak dira. Honen arabera, hemendik bi urtera amaituta egon beharko da giza genomaren mapa.

Guzti honen benetako esanahia orain arte ez badu ulertu, hitz xehez esanda honako hau da: gizakiek ditugun genomaren mapa (genoman daude geneak eta beren mapa errepideena bezalakoa beharko luke izan, geneen nondik norakoa ulertzeko) lortu nahi da mapa horretan inolako aldaketarik ikusten bada (gaitzen batek jo dituelako edo) konpondu ahal izateko.

PROIEKTU honetan inbertituko den diru kopurua erabat zehaztuta dago jada. Urtero 26.000 milioi pezetako

(1.182 milioi libera inguru) aurrekontua du, eta bost urterako onartua dagoenez, 130.000 milioi inguru jorratuko dira.

Proiektu hau bi urtetan amaitzeak izugarriko garrantzia izango du. Santiago Grisolia, proiektu honen nazioarteko arduraduna, ordutik aurrera egin daitekeenaz mintzatu zaigu: «Giza genoma mapa lortzeak genetikoki jasotzen ditugun baimat gaitz sendatzen ekarriko luke. Gaitz baten artean, gaur egun heriotza ugari ekartzen dituen minbizia dago.

Bide honetatik genetikoki jasotzen diren eta gaur egun sendaezinez diren baimat gaitz sendatzea lortuko da, medikuntza munduan iraultza handia ekarriko.

Hala ere, esan beharra dago hizpide ugari eman duela proiektu honek, bartzuen ustez alde txarrak ere badituelako, genetika munduan eginiko ikerketek beldurra ere sortzen baitute ■

Artilezko jantzien itzulerari aholku zaharren berreskurapena

ARTILEA oheak egiteko ere erabiltzen genuenetik denbora asko pasatu da. Egun, koltxoi normalak erosi edota gusto ona eta osasunerako kezkaren erakusgarri bihurtu diren futoi estiliko koltxoi batez osatzen dugu gure loa. Arropetara mugatu dugu artilea, eta modaren eraginez itzuli zaiagu berriro gainera. Artilezko jertseek, eskuz egindakoak, gero eta garestiagoak eta kolore zein forma bitxia-koak dituzte. Antzinako ohi-turen birziklapena. Baina erosketarekin ez da amaitzen artilearen zainketa. Jakin egin behar nola garbitu eta tratatu, ukitua eta berotasuna galdu ez dezan.

Artilezko arropak inoiz ez utzi denbora luzez uretan beratzen.

LEHENIK, inoiz ez utzi uretan denbora gehiegiz artilezko arroparik, gogortu zein kuzkurtzeko joera baitu horrelakoetan. Gero, garbi-

tzean, xaboi berezia erabili eskuz garbitzerakoan. Batzuk makinaz garbi daitezke, etiketan begiratu. Arropa zaharra bada, eta artilezko

jantzi gehienak bezala horituz joan dela ikusten baduzu, hidrogeno peroxido pixka bat duen uretan utzi ordubetez. Ur epeletan kendu nahasketa eta lehortzen utzi.

LEHORTZEKO, onena zapi baten gainean ongi tiratuta lehortzea da. Kizkurtu egin dela ikusten baduzu, oraindik hezea dagoen bitartean tira egin alde batetik eta bestetik. Egun, dendetan gamelu ilez egindako jantziak ere saltzen dituztela kontuan hartu, eta ile hau ez dela artile arrunta gogoratu. Lehorrean garbitu beti eta etiketaren aldetik lisatu, zapi heze bat lisakin epela eta jaziaren artean jarri ■

MODA

Txapela beharrean galtzerdia jarri buruan eta ibili munduan

IPUIN zaharrek diotenez, eskoziar gizonezkoei asko gustatzen zaie galtzeta egitea. Ipuin berek diotenez, eskoziar gizasemeak inor baino gizonagoak eta gogorragoak dira, horretara erabiltzen dute galtzeta, lasaitzeko eta etxean ardi mozte sasoian soberan geratu diren artile bolak zerbitu balagarria egiten erabiltzeko.

Ipuinak dioena egia da, dirudienek, eta Euskal Herrian emakumeen lana izan den bitartean, Eskozian gizontasun adibide bezala erabiltzen da. Hemengoak ere laster hasi beharko dira agian, Dusseldorf-eko (Alemania) pasabidetxoetan udazken honetan ikus-

ten ari diren joerek aurrera egiten badute behintzat.

ESKUZ egindako artilezko jantzien gorakada nabarmena ikusten da jostunen bilduma berrietan, eta estilo zein material desberdinen birziklapenaren aroan gaudela eta, gero eta erabilpen zabalagoa izaten ari den buruko galtzerdiaren aurkezpenak izan zuen arrakastarik handiena. Berdin da zein kolore edota formarekin egin, mototsarekin edo gabe. Kontua galtzerdi zaharrak birziklatzea da. Edota norberak bereak egitea. Tamaina kontuetan ez gara sartu oraindik, oinetarako ezean bururakoak izateak artile gehiago eskatuko duela pentsatuz.

Galliano talde ingelesak jarri du modan buruko galtzerdia Londresen.

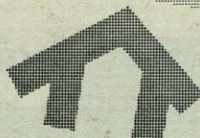
Londres aldean gero eta gazte gehiagok erabiltzen omen dituzte bururakoak. Zuk ere erabiltzea erabakitzen baduzu, gomendio bat

emango dizugu hemendik: egun batean oinetan erabili duzuna ez ezazu buruan jarri hurrengoan. Badaezpada ere ■

US

EKO ASTEASU
Keelavite poligonoa z/g
ASTEASU

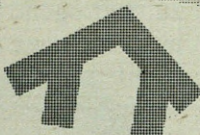
EKO VILLALBA
San Juan Kalea, 9
EIBAR

EKO TOLOSA
Zumalakarregi kalea, 4
TOLOSA

AUTOSERVICIO GORA-BERA
Agerretxe Ibilbidea
DEBA

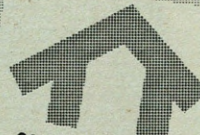
EKO EUOMAR
Nafarroa ibilbidea, 37
ZARAUZ

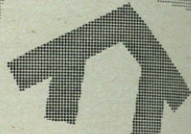
SUPER ANDONAEGUI C.B.
Andonaegi-kalea, 10
SAN PEDRO - DONOSTIA

MERKEK IGLESIAS
Azkuene Kalea, 12
TRINTXERPE

**SAN JUAN BAUTISTA
KOOPERATIBA**
Villas auzoa
HERNANI

EKO IRUN
Blas de Lezo, 22
IRUN

EKO LEZO
Ayda. Jaizkibel, 1
LEZO

EKONOMATO ORBEGOZO
C/ Eliz-Kalea, 1
ZUMARRAGA

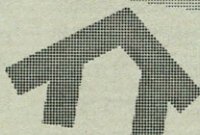
SUPER RENTERIA
Vicente Elicegei kalea, 5
ERRETERIA

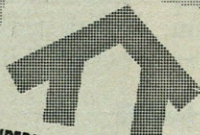
EKO BERAUN
Galtzaraborda Etorbidea, z/g
BERAUN - ERRETERIA

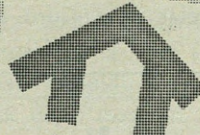
EKO ERREKONDO C.B.
Zigordia kalea, 7
ZARAUZ

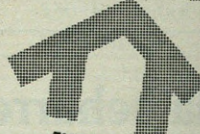
EKO LEGAZPIA
Urola s/n
LEGAZPIA

SUPERMERCADO SOKOA, C.B.
Sokoa Merkatalgunea, 7
Hirigintza (ARABARKA kalearen atzean)
HONDARRIBIA

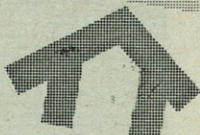
BETI MERKEK
Loiola kalea, 12
DONOSTIA

EKO ALTZA
Larrabro Ibilbidea, 96 zbk.
ALTZA

EKO VILLALBA
Torres Urquizu kalea, 13
EIBAR

EKO AIETE
Etxaidi Saila
AIETE - DONOSTIA

BASTIDA
Erdiko kalea, 32
MUTRIKU

ZURE ETXE ONDOAN

EKO

SUPER IZTIETA
San Sebastián kalea, 16
ERRETERIA

TELEBISTA-IRRATIA

• TELEBISTA-IRRATIA • TELEBISTA-IRRATIA

Jon Andueza: «Ez dut neure burua izar ikusten, ezta informatiboetako aurkezle ere»

Kalean egotea asko gustatzen zaio, kirola egitea baino, nahiago du kirolariak jardunean ikustea. Idazle izateko esperantzarekin beti, irakurtzera behartu du bere burua azken aldian, irakurketa gus-tatzen ez zaion arren. Ameri-
katik Arrasate-ra etorria, Arrasatetik ETBko «Hor dago koska» saiora. Izar berri bat jaio ote da?

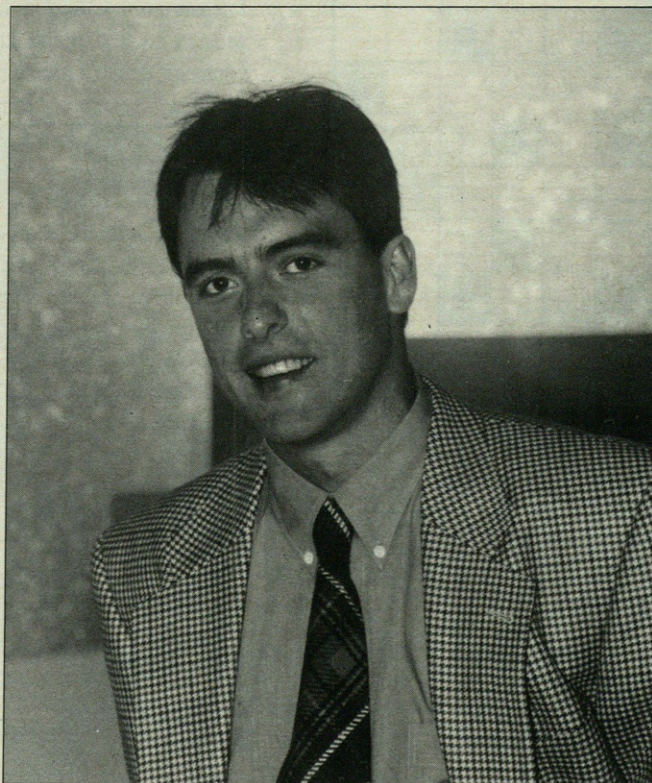
ARGIA. Zer egiten du zuk bezalako amerikar batek Arrasaten?

JON ANDUEZA. Aita lesa-karra Oregon-era joan zen artzain legez lan egitera, eta han ezagutu zuen nire ama. Hau arrasatearra zen. Ez-kondu eta gutxira ni jaio nintzen. Sei hilabete nituela aita hil egin zen eta ama ho-na etorri bizitzera. Horrela iheldu nintzen Euskal Herri-ra. Kasualitatez jaio nintzen han.

A. Ez zen horrela izango kazetaritza ikasketak egitea erabakitzea. «Arrasate Press» eta Arrasate Telebis-tan lan eginga zara ETBra iheldu baino lehen.

J.A. Idazketarekin antza gehien zuelako aukeratu nuen kazetaritza. Euskal fi-lologia ere hor zegoen, bai-na ez zuen sormenerako hainbesteko betarik uzten.

A. Idazle izateko asmoa hor

Kazetaria den arren, Jon Anduezak idazle izan nahi du etorkizunean.

duzu, baina irakurtzea ez omen zaizu gustatzen.

J.A. Oso kaletarra naizelako izango da agian. Ez dut etxean denbora gehiegirik ematen, eta horrelakoetan nahiago dut idaztea irakur-tzea baino.

A. Zer nahiago duzu, hitz egitea ala entzutea?

J.A. Hitz egitea.

A. Azken boladan jende askok entzuten dizu, «Hor dago koska» saioan. Beste mota bateko best-seller-a lortu duzu.

J.A. Baina ez zait ospea gehiegi gustatzen. Ongi da-go jendeari nire lana gusta-tzea, baina gainontzeko guztia saihestu nahiko nuke.

Zerbait apreziatzen badut, hori naturaltasuna da, eta izar izaerak ez dut uste hori gehiegi ahalbidetzen due-nik.

A. Kazetaritza ikasketak egitea pentsatu zenuenean ETBko izar ikusten zenuen zure burua?

J.A. Izar ez, baina informa-tiboetako aurkezle ere ez dut neure burua ikusten he-mendik hogeit urtera. Ho-rregatik ez nau hain joko-z kanpo harrapatu lan honek, Arrasate Telebistan bi urtez bildutako esperientzia bai-nuen. Gainera, hau ere amaituko da.

AMAGOIA IBAN

IKUSITAKOAK

IKUSITA

«Zeuk erabaki»

Teleikusleonean partehar-tzea bultzatzea da programa berriaren helburu nagusia. Eta horretarako, tele-fonoa da erabiltzen den bidea. Programa-ren zigilua izango den telefono haria eta pluraltasuna adierazi-ko duen pertsona ez-berdinen aurpegiak azalduko dira hasiera hasieratik.

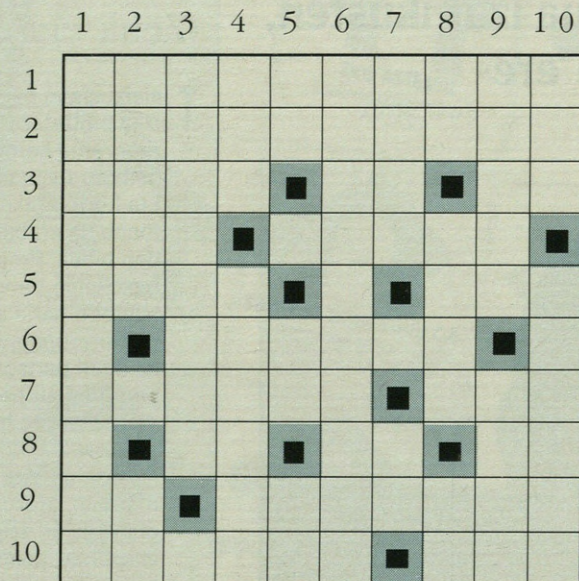
Partehartzea ber-matzeko, arazo bat planteatzen zaigu te-leikusleoi, galdera zu-zena eta inplikazio handien bidez gaine-ra: «Egingo al zenu-ke?» formula erabiliz. Lehiaketa bailitz be-zala, aurkezlea pla-toan bertan hiru gon-bidatu / adituekin so-lasaldian dago, jen-dearen deiak jaso ahala ematen dugun erantzunen kontaketa konstante bat izanik programa osoan zehar. Tarteko gaiare-kin zerikusia duen fil-me edo montaje bat agertzen da, fikzioak berak planteatzen di-tuen zalantza eta gal-derak izango direlarik gonbidatuen elkarriz-ketarako oinarri.

Fikzio montajea, objetibotasun ele-mentuak omen due-naren bidez, erizpide batzuk proposatzen zaizkigu. Iritzi aukera batzuk eskaini. Tele-saioa arina da eta bai-ta berria ere. Baina, nere zalantza da, be-netan norberak era-baki al dezake hain denbora gutxian eta bai/ez matizaziorik gabeko moduan. Zeuk ikusi?

BEA NARBAIZA

Denborapasa

Gurutzegrama

EZKER ESKUIN: 1.- Liburuak bildu eta horie irakurtzeko parada eskaintzen duen egoitza. 2.- Atabal jolea. 3.- Araban, gara. Titanioa. Ehiza hitzaren kontsonanteak. 4.- Ezeztia. Larua. 5.- Nago. Lehenengoa. Modua. 6.- Bokala. Bizkaiko herria. Röntgen. 7.- Afrikako estatua. Zein pertsona. 8.- Tona. Musika nota. Modu atzizkia. ... egin, begiratu. 9.- Ukatzeko. Frijitutako jangaia. 10.- Plater handia. Euskaraz eta kitto!

GOITIK BEHERA: 1.- Adiskide multzoa. 2.- Greziako uhartea. Uranioa. Kontsonante bikoitza. 3.- Nafarroako herria. Fosforoa. 4.- Hizki baten izena. Ba..., jakingo bazenu. 5.- Jainko egyptiarra. Bokala. Radona. Lore hitzaren kontsonanteak. 6.- Ultzamarra. 7.- Astia. Bokala. Iparretarrak. 8.- Erbioa. Espainiako hiria. Interjekzioa. 9.- Gizenik ez duena. Gudaloste. 10.- Joan den urtean. Haranak.

Kate hitzak

Letra kopuru desberdineko hitzak ageri zaizkizu ondoan. Helburua zera da, eskuineko taula osatzea, puzzlea bailitzan. Pasa ezazu hitz bakoitza dagokion lekura, kontuan harturik hitzok ezker eskuin eta goitik behera joan daitezkeela.

8 letra

Asteguna
Bakezale
Elaberri
Erabakia

7 letra

Elikatu
Emakume
Gerrate
Iratzar

4 letra

Alak
Amua
Area
Babo
Bego
Bele
Bera
Erak
Gabe
Gela
Igor
Ihes

Ikus
Izan
Labe
Laia
Lana
Lata
Luma
Onak
Onil
Otan
Sega
Sena

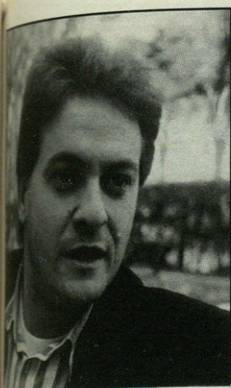
2 letra

Ah
Al
Eb
Ge
Ke
La
Ra
Ub

3 letra

Ari
Bez
Ron
Uki

ERANTZUN zenbakidunak bete ondoan, pasa ezazu letra bakoitza
 jokion goiko taulako laukira eta grabatuan ageri den pertsonaiaren izena,
 gipuzkoar idazle gazte baten izena alegia, ageriko zaizu.

1	2	3	4		
5	6	7	8	9	10

Alindireia	▼	Ur korrante	Atzeko jokalar	▼	(Gip.) Usain
Desagertarazi		Haznahia	Bokala		
▶		▼	▼		▼
		2			
Barazki mota	▶		Bi kontsonante	▶	
Lehenengo			Da		8
▼			▼		
			10		
Urrea	▶		Izen arabiarra	▶	
Bokala			Oinez abiatu		
▼	Letoniako hiriburua	▶	▼		Moztu
	Gauero egiten dugu				
Ale		▼			▼
Eskaini eta ez eman		5			
▶	▼	Bat	▶	(Ald.) Bat eta bat	▶
9		Gabezia		Zintzoa	
	Mendi nafarra	▶	▼	Bokala	▶
	Noren atzizkia			4	Ez eme
▼				▼	
		Ihardun	▶		
					6

—Hieroglifiko a—

SAB

Non darama pistola?

Aurreko asteko soluzioak

Gurutzegrama

			X	A	B	I	E	R	
			K	I	N	T	A	N	A
			●	T		●	E	●	O
			T	X	A	P	E	L	A
●	A	●	M		○	K	E	L	A
U	R	T	A	R	R	I	L	A	T
●	G	A	L	A	I		A	N	O
D	I	R	U	●	M	I		T	T
●	Z	O	T	Z	A	●	T	X	I
D	A	T	A	●	L	O	R	○	R
●	R	A	●	M	○	R	A	B	I
P	I	●	L	E	A	●	Z	E	R
●	A	R	O	●	●	I	A	●	A

EZKER ESKUTIN: 1. Mandazaina. 2. Oreinak. IL. 3.
Zeuri. Eire. 4. Ke. Umerria. 5. Oto. Aire. K. 6. Ravel.
Ana. 7. T. Ihia. Tea. 8. India. Asti. 9. A. Ia. Eliza. 10.
Kroketa. Ar.
GOITIK BEHERA: 1. Mozkorkiak. 2. Areetta. N. R. 3.
Neu. Ovidio. 4. Diru. Ehiak. 5. Animalia. E. 6. Za. Ei.
A. El. 7. Akerra. Ala. 8. I. Irentsi. 9. Niri. Aetza. 10.
Aleak. Aiar.

Hieroglifikoa: Kalte handiak

B	E	L	E	E	T	E	N
S	A	R	E	O	T	S	A
E	K	I	M	E	N	A	R
T	E	A	M	A	Z	U	L
A	E	R	A	K	K	D	U
E	Z	I	N	I	A	I	O
D	E	K	A	E	L	B	A
E	L	I	K	A	G	A	I
I	E	L	K	U	R	L	O
A	L	A	I	R	A	K	E
O	K	I	N	U	K	A	N

Hitz
Kateatuak

Hontza

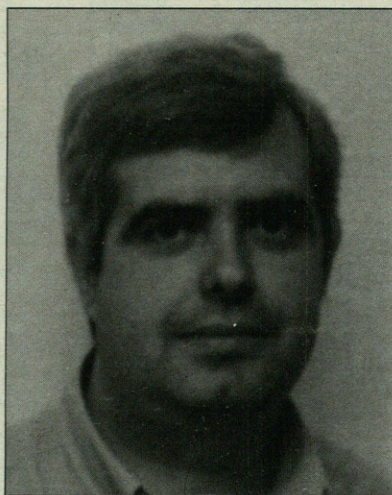
LIBURUDENDA

Okendo kalea, 4
Tel. 42 82 89 Faxes: 43 12 56
20 004 DONOSTIA

Ekonomian bila itzazue emaitzak

IRAKUR ezazue. Entzun. Entzun euren zurrumurruak. Gorde itzazue beraien isiluneak. Analista politikoak, komentarista *arinak*, areto-politikariak eta hainbat buruzagi alderdikoi saio bizian ari dira beren gaitasun finena baliatuz Galiziako hauteskundearen osagaiak azaldu nahian: nola PPK 43 eskainu lortu dituen, gehiengo absolutua baino 5 gehiago; PSOE bederatzi jaitsi da, 19 diputatu agiri lortuz; eta BNGk hamahiru leku erdietsi ditu Parlamentuan, boto kopurua hirukoiztuz. Unidade Galega-Esquerda Unida koalizioa Parlamentutik kanpokoa da orain. Ez dakit emaitza hauen arrazoiak azaltzeko gai diren, baina erabat komentzitu naute azalpen publikoak emateko ezgauza direla. Ez du axola, ordea, botoemaile galiziarrek badakite zergatik eman zuten botoa.

ANALISTEK beti gainegituretara jotzen dute. Erorketa sozialistaren zioa alderdiaren barne zatiketan topatu beharko genuke, honek hainbat alkatek, A Coruña-ko kasu, kanpainan parte ez hartzea ekarri baitzuen. Fraga eta PPren garaitza handiaren arrazoia Galiziaren izaera arraroa izango litzateke, *beti eskui-*

ALFONSO EIRÉ

«A Nosa Terra»ko zuzendaria

nak irabazten baitu. BNGren igoera indartsua, hemen azalpen gutxiago dago, *maileguzko botoek* eta bere liderraren, Xose Manuel Beirasen karrismak osatutako ustekabea litzateke.

Hausnarketari emanak, ahaztu egiten zaie PPren kanpainak osagarri erabat galegista izan duela, Castelao edo Rosalia de Castro bezalako *aberriarren sortzailak* bere egin eta are «Madriletiko marjinazioari» oldartuz. Hori gutxi balitz, CDS, FN eta Falange desagertuak ziren, Coalicion Galegako alkateak fitxatu zituzten obra truke eta regionalismoa bere inguruan bildu zuten. PPK Galizian zabaldu duen mezua, ez politika, maila batean, EAJ edo CiUrenari parekatu dakioke. Mezua Fragaren gestioaren gainetik jartzeko, komunikabide publikoak estuki lotu eta pribatuei txantaila egin zieten.

GALIZIAKO botoemaileentzat PSOE Madril zen, krisia. Inkestek ziotenez, galegoen % 75ek Gobernu Zentralari egozten zion egoeraren errua. Maastricht zen, esne kuotak, industri eta arrantza birmoldaketa, komertzio txikiak ixteko jaiotzen diren komertzio-gune handiak. Guzti honen aurkakoa BNG zen, duela hamar urtetik *Mercado Comun Europeo, ruina do povo galego* leloa errepikatu duena. Bere analisiak, tremendistatzat joak, orain egia biribil bihurtu dira: Merkatu Batuak ixten du Astano, Ascon, Sidegasa, arrantzaleak portuari lotzen eta nekazariei ekoizten uzten ez. Dena Madrilen onarpenaz. Aurrikuspenen nabarmenentze honi gehitu behar zaizkio bere buruzagiek heldutasuna orain lortu izana, eta gizarte erakunde sustraituetan izan duten oinarria: CIG sindikatu ordezkagarria da Estatu mailan, Sindicato Labrego Galego ia bakarra da nekazari alorrean, eta guzti honi kultur elkarte eta oinarritzko erakunde ekologista, feminista, insumiso... eta abarretan egindako lana eransten zaio.

Hauteskundeetan aldaketarik bilatu nahi duenak, bila beza ekonomian.

Zenbat etxebizitza daude salgai Amara aldean?

Zenbat 80m² baino gehiagokoak?

Zeintzu kostatzen dira 20 milioi baino gutxiago?

.....
kutxan duzu etxebizitza
 aurkitzeko informaziorik
 zabalena eta, gainera, be-
 rau erosteko baldintzarik
 onenak.

ONIBARREN

INFORMAZIO

ZERBITZUA.

Gure edozein bulegotan prest.

.....
kutxa

gipuzkoa
 donostia kutxa
 caja gipuzkoa
 san sebastián

Tere Beloki

Mikel Olazabal

Arantxa Irastorza

Ainhoa Etxebeste

Iñaki Olaziregi

Arantxa Arza

Lurdes Arrizabalaga

Iñaki Elortza

Bea Zabaleta

Gorka Etxebeste

Arritxu Iribar

Nikolas Aldai

M. Karmen Odriozola

Edurne Telletxea

Arantxa Iturbe

Jaime Otamendi

IZANARI IZENA

Gau ta egun lagun egiten
uneoro informazioaren harian
askoren ahalaginez, gero eta familia
handiagoa osatzen dugu.

IZANARI IZENA ematen dioten
profesionalak dira.

EUSKADI
IRRATIA

ESAN ETA IZAN